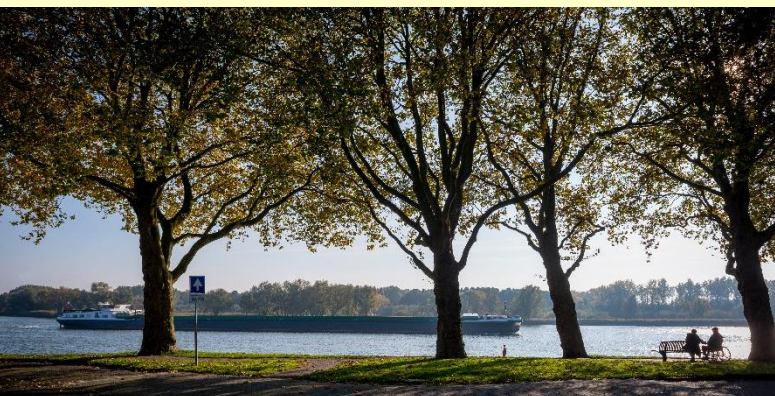

Programmabegroting 2019

Gemeente
Sliedrecht

Colofon

Gemeente Sliedrecht
Industrieweg 11
3361 HJ Sliedrecht

Samenstelling:
Team Financieel Advies & Beleid

Informatie:
Tel. : 14 0184
e-mail: gemeente@sliedrecht.nl
www.sliedrecht.nl

september 2018

Voorwoord

Voor u ligt de begroting voor het jaar 2019; de eerste begroting van deze collegeperiode. De begroting sluit met een positief saldo van € 325.108.

Hierin werken we de kaders die de gemeenteraad in de Kadernota heeft vastgesteld, verder uit. Deze begroting is in verband met het apart verschijnen van het Coalitieakkoord 2018-2022 (hierna: Coalitieakkoord) en het bijbehorende College Uitvoeringsprogramma 2018-2022 (hierna: College Uitvoeringsprogramma) beleidsarm. Tegelijkertijd met deze begroting wordt aan uw raad het College Uitvoeringsprogramma 2018-2022 met bijbehorende begrotingswijzigingen aangeboden.

Ook in 2019 blijven we iedere dag werken aan Sliedrecht, zodat het een dorp is en blijft om trots op te zijn.

Sliedrecht, 25 september 2018

Burgemeester en wethouders van Sliedrecht,
De secretaris, De burgemeester,

H.F. van Breugel

drs. A.P.J. van Hemmen

Inhoudsopgave

1 ALGEMEEN	4
1.1 Inleiding	5
1.2 Hoofdpijnen financiële gevolgen.....	5
1.3 Provinciaal toezicht	6
2 BEGROTING IN ÉÉN OOGOPSLAG.....	7
2.1 Baten per programma	8
2.2 Lasten per programma	9
2.3 Kerngegevens.....	10
3 PROGRAMMA'S	11
3.1 Programma 1 sociaal.....	12
3.2 Programma 2 economie, onderwijs en arbeidsmarkt	16
3.3 Programma 3 ruimte	21
3.4 Programma 4 bestuur, organisatie en veiligheid	27
3.5 Programma 5 financiën en belastingen	32
4 PARAGRAFEN	35
4.1 Paragraaf lokale heffingen en belastingen	36
4.2 Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing	43
4.3 Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen	49
4.4 Paragraaf financiering	54
4.5 Paragraaf bedrijfsvoering	60
4.6 Paragraaf verbonden partijen	64
4.7 Paragraaf grondbeleid	74
4.8 Paragraaf grote projecten.....	77
5 FINANCIËLE BEGROTING	79
5.1 Baten en lasten per programma 2018-2022	80
5.2 Baten en lasten op thema-niveau.....	80
5.3 Overzicht van de taakvelden.....	83
5.4 Reserves en voorzieningen	85
5.5 Meerjareninvesteringsprogramma 2019-2022	88
5.6 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	89
5.7 Incidentele baten en lasten	90
5.9 Specificatie overhead	91
5.10 Geprognosticeerde balans.....	92

1

ALGEMEEN

1.1 Inleiding

Het financieel perspectief van de gemeente Sliedrecht is positief. De begroting 2019 sluit met een positief saldo van € 325.108. Het perspectief op de langere termijn is ook gunstig. De risico's zijn voldoende afgedekt in de gevormde risicoreserve. Daarnaast is er nog vrije ruimte in de reservepositie.

1.2 Hoofdpijnen financiële gevolgen

In de Kadernota 2019 is een positief saldo gepresenteerd voor de begroting 2019 van € 344.422.

Deze begroting is in verband met het apart verschijnen van het Coalitieakkoord en het bijbehorende College Uitvoeringsprogramma beleidsarm. Beleidsmatige wensen en oplossingen voor knelpunten zijn in de Kadernota 2019 opgenomen en in deze begroting verwerkt.

In de Kadernota 2019 is een drietal scenario's gepresenteerd om de gevolgen van het vervallen van de precariobelasting met ingang van 2022 op te vangen. Uw raad heeft op 10 juli 2018 kennisgenomen van de scenario's en het college verzocht een vierde scenario uit te werken. Daarnaast heeft uw raad te kennen gegeven een debat te willen voeren over de "stille reserves" c.q. de reservepositie. Daarnaast gaan we, op verzoek van uw raad, een analyse maken om inzicht te verschaffen in het rekeningresultaat van de afgelopen jaren.

De vier scenario's en een nota over de "stille reserves" zullen, na bespreking in de auditcommissie, aan uw raad aangeboden worden in het eerste kwartaal 2019. Tegelijkertijd zal in het eerste kwartaal, eveneens na bespreking in de auditcommissie, een voorstel tot aanpassing van de financiële verordening aan uw raad worden aangeboden.

Overzicht ontwikkeling van het saldo van de begroting

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Saldo Kadernota 2019	344	950	1.582	916
Afrondingsverschillen	-19	-6	0	6
Resultaat primaire begroting	325	944	1582	922

1.3 Provinciaal toezicht

De door de raad vastgestelde begroting 2019 dient vóór 15 november 2018 aan de provincie te worden toegestuurd ter goedkeuring. De provincie toetst of de gemeentebegroting voldoet aan de gestelde wettelijke eisen en provinciale regelgeving. De minste vorm van provinciaal toezicht is het zogenoemde repressief toezicht. Dit betekent dat een gemeente zonder voorafgaande goedkeuring van de provincie de begroting en begrotingswijzigingen kan uitvoeren. Daarbij is leidend dat de structurele lasten gedekt moeten zijn door structurele baten (materieel begrotingsevenwicht). Om in beeld te brengen of de begroting materieel in evenwicht is, moet het begrotingssaldo gecorrigeerd worden met het saldo van incidentele baten en lasten. Het effect daarvan voor de gemeente Sliedrecht is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen x 1.000

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Saldo primaire begroting 2019	325	944	1.582	922
Waarvan saldo incidentele baten en lasten	391	366	111	0
Materieel begrotingssaldo	716	1.310	1.693	922

Als de begroting niet materieel in evenwicht is, wordt de gemeente onder preventief provinciaal toezicht geplaatst. Dit betekent dat een gemeente de begroting en begrotingswijzigingen pas mag uitvoeren na voorafgaande goedkeuring van de provincie. Op basis van bovenstaande is de verwachting dat voor de gemeente Sliedrecht repressief provinciaal toezicht van toepassing blijft. Een overzicht van de incidentele baten en lasten is terug te vinden in hoofdstuk 5.

2

BEGROTING IN ÉÉN OOGOPSLAG

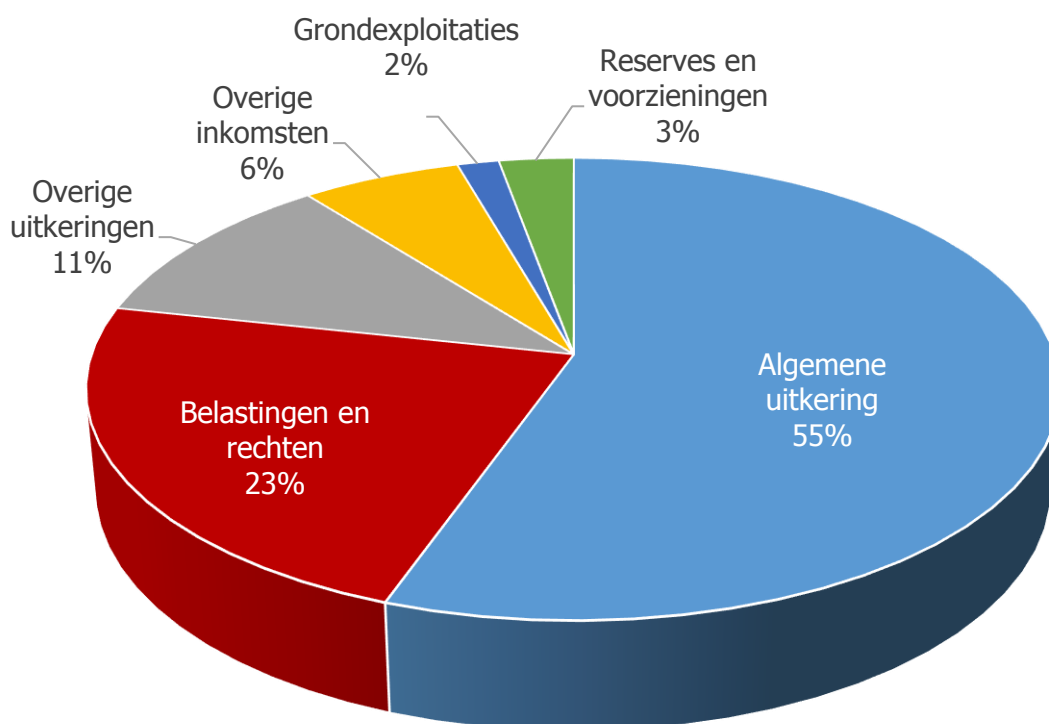
2.1 Baten per programma

In onderstaande tabel presenteren wij de baten per programma. Vervolgens ziet u in één oogopslag voor 2019 waar het geld vandaan komt.

bedragen x € 1.000

Programma	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1 - Sociaal	3.436	1.747	2.504	2.401	2.442	2.151
2 - Economie, arbeidsmarkt en onderwijs	10.078	14.373	14.513	15.881	10.023	10.036
3 - Ruimte	10.771	7.394	7.326	7.665	7.936	7.996
4 - Bestuur, organisatie en veiligheid	2.826	1.565	1.561	1.689	1.472	1.529
5 - Financiën en belastingen	40.381	43.494	44.188	45.431	46.410	46.633
TOTAAL	67.492	68.573	70.092	73.067	68.283	68.345

Waar komt het geld vandaan?

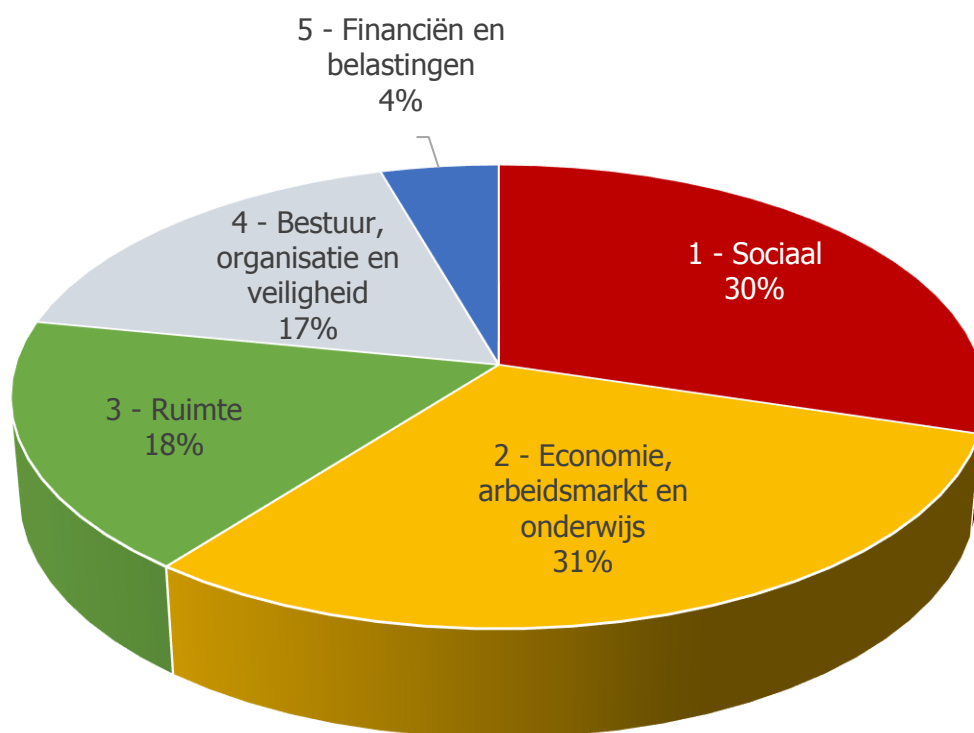
2.2 Lasten per programma

In onderstaande tabel presenteren wij de lasten per programma. Vervolgens ziet u in één oogopslag waar het geld naartoe gaat.

bedragen x € 1.000

Programma	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1 - Sociaal	20.081	19.729	20.826	20.709	20.412	20.232
2 - Economie, arbeidsmarkt en onderwijs	17.008	21.710	21.578	22.905	16.923	16.860
3 - Ruimte	14.332	12.030	12.332	12.659	12.913	12.983
4 - Bestuur, organisatie en veiligheid	13.352	11.932	12.325	12.432	12.255	12.361
5 - Financiën en belastingen	2.719	3.172	3.031	4.362	5.780	5.909
TOTAAL	67.492	68.573	70.092	73.067	68.283	68.345

Waar gaat het geld naartoe?

2.3 Kerngegevens

Bestuurlijke structuur	Raadsleden	Wethouders
Staatkundig Gereformeerde Partij - ChristenUnie (SGP-CU)	7	1
PRO Sliedrecht	5	1
Christen Democratisch Appel (CDA)	3	1
Partij van de Arbeid (PvdA)	2	1
Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD)	2	-
Slydregt.NU	1	-
Democraten 66 (D66)	1	-
Totaal	21	4

Sociale structuur	Prim. Begroting 2018	Prim. Begroting 2019	
	2018	2019	2020
Aantal inwoners per 1 januari	25.020	25.618	25.897
Aantal inwoners tot 20 jaar	6.100	6.125	6.159
Aantal inwoners 65 jaar en ouder	4.902	5.103	5.227
Aantal bijstandsgerechtigden	485	460	460

Fysieke structuur	Prim. Begroting 2018	Prim. Begroting 2019	
	2018	2019	2020
Oppervlakte gemeente (ha)	1.401	1.401	1.401
Oppervlakte groen (m2)	765.345	781.000	781.000
Oppervlakte water (m2)	207.688	216.000	216.000
Verharde wegen (m2)	1.112.929	1.168.000	1.168.000
Lengte riolering (m)	190.000	199.800	199.800
Aantal woonruimten	10.846	11.040	11.422

Financiële structuur	Prim. Begroting 2018	Prim. Begroting 2019	
	2018	2019	2020
Omvang begroting / exploitatieomzet	68.573.000	70.092.000	73.067.000
Begrotingsresultaat (primaire begroting)	681.539	325.108	944.646
Omvang algemene uitkering	36.492.984	38.728.725	40.047.628
Investeringen	5.801.378	7.287.691	5.689.927
Algemene reserve (Ar) per 1 januari	6.804.643	2.812.861	3.137.969
Algemene risicoreserve per 1 januari	1.969.892	3.614.892	3.614.892
Bestemmingsreserves per 1 januari	19.742.909	21.549.586	21.635.138
Weerstandscapaciteit per 1 januari	1.969.892	3.614.892	3.614.892
Voorzieningen per 1 januari	8.580.197	6.738.098	7.538.926

3

PROGRAMMA'S

3.1 Programma 1 sociaal

Speerpunten

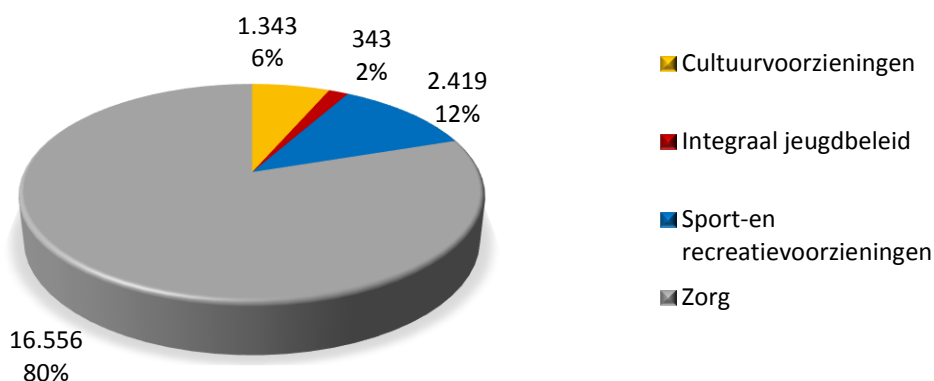
Hiervoor wordt verwezen naar het College Uitvoeringsprogramma.

Reguliere taken

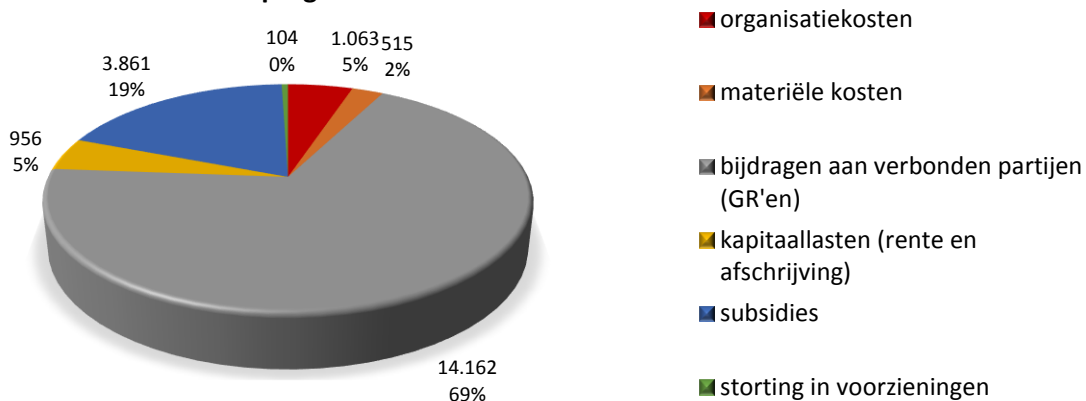
- Organiseren van ondersteuning en zorg voor kwetsbare mensen in de samenleving.
- Bevorderen van een gezonde leefstijl.
- Het voeren van helder en transparant subsidiebeleid met duidelijke resultaatafspraken.
- Behouden van toegankelijke en betaalbare voorzieningen op het gebied van sport, cultuur en sociaal.

Overzicht lasten per programma (bedragen x € 1.000)

Lasten per thema

Totaal kostensoorten binnen programma

3.1.1 Inleiding

Wij staan voor een inclusieve samenleving, waarin alle inwoners erbij horen, naar vermogen meedoen en een bijdrage leveren. Om dit te realiseren faciliteren wij dichtbij onze inwoners betaalbare voorzieningen op het gebied van cultuur, sport en sociale activiteiten. Daarnaast zetten we in op preventieve activiteiten om een gezonde leefstijl te stimuleren en een bijdrage aan het welbevinden van onze inwoners te leveren. Om inwoners die (tijdelijk) de regie over hun eigen leven kwijt zijn te ondersteunen, investeren wij in een effectieve en efficiënte zorgstructuur zodat er – indien nodig - passende ondersteuning geboden kan worden, die aansluit bij de eigen kracht en mogelijkheden van de inwoner en zijn netwerk/omgeving.

Om verder vorm te geven aan de transformatie wordt er geïnvesteerd in (vroeg)signalering en passende voorliggende voorzieningen om kwetsbare inwoners zo vroeg mogelijk te signaleren en passende ondersteuning te bieden. Zo willen we - daar waar mogelijk - voorkomen dat problemen groter worden en er meer en duurdere ondersteuning ingezet moet worden. Daarnaast blijft bewonersparticipatie een belangrijk uitgangspunt bij de ontwikkeling van beleid en (vraaggerichte) activiteiten voor onze inwoners.

3.1.2 Ambitie en ontwikkelingen

In het college uitvoeringsprogramma worden de speerpunten voor de komende periode benoemd. In 2019 en 2020 worden alle Sliedrechtse kinderen, die 5 jaar worden, in de gelegenheid gesteld om het zwemdiploma A en B te behalen. In 2019 zal de regeling geëvalueerd worden en zal een voorstel worden voorgelegd voor het al dan niet voortzetten van de regeling. Vooralsnog zijn de financiële middelen niet meegenomen voor de jaren na 2020.

Voor alle inwoners van Sliedrecht is kwalitatief goede zorg en ondersteuning van belang. De zorg en de ondersteuning moeten dichtbij en snel beschikbaar zijn. Het is van belang dat de huidige dienstverlening door de Stichting Sociaal Teams Sliedrecht op peil blijft. Daarom investeren we in ons Sociaal Team en zorgen we ervoor dat er voldoende menskracht is om aan de vraag te voldoen.

3.1.3 Speerpunten

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen? En wanneer?
Hiervoor wordt verwezen naar het College Uitvoeringsprogramma	Hiervoor wordt verwezen naar het College Uitvoeringsprogramma

3.1.4 Beleidsindicatoren

Naam indicator	Peildatum	Meest Recente Waarde Sliedrecht	Meest Recente Waarde Nederland	Bron website waarstaatjegemeente.nl
Percentage niet sporter	2016	61,0%	48,7%	RIVM
Jongeren met een delict voor de rechter	2015	1,83%	1,45%	Verweij Jonker Instituut/ Kinderen in Tel
Jongeren (t/m 18 jaar) met jeugdhulp	2 ^e helft 2017	12,6%	9,7%	CBS
Jongeren (t/m 18 jaar) met jeugdbescherming	2 ^e helft 2017	1,5%	1,0%	CBS
Jongeren (t/m 23 jaar) met jeugdreclassering	2 ^e helft 2017	0,3%	0,4%	CBS
Clënten met een maatwerkarrangement WMO, per 1.000 inwoners	2016	35	58	GMSD

3.1.5 Bijdrage verbonden partijen

Dienst Gezondheid & Jeugd

De Dienst Gezondheid en Jeugd (*onderdelen GGD en BLVS*) voert de taken uit op grond van de Wet Publieke Gezondheid, de Leerplichtwet en de aanpak van Voortijdig Schoolverlaten. Hierbij is aansluiting bij de volgende doelstellingen van de Dienst Gezondheid & Jeugd:

1. Het realiseren van gezondheidswinst en het verminderen van sociaal-economische gezondheidsverschillen.
2. Het bevorderen van ontwikkelingskansen voor, en participatie van inwoners (jeugd en ouderen in het bijzonder).
3. Het zorgen voor bescherming bij huiselijk geweld, het voorkomen en verminderen van sociale uitsluiting en het verbeteren van de kwaliteit van leven van kwetsbare groepen in de samenleving.

Serviceorganisatie Jeugd Zuid Holland Zuid (SOJ ZHZ)

De serviceorganisatie Jeugd is onderdeel van de Dienst Gezondheid en Jeugd en is verantwoordelijk voor de inkoop en het contracteren van jeugdhulp dat onder de noemer van de Jeugdwet valt.

Drechtsteden (GR)-Sociale Dienst Drechtsteden

De Sociale Dienst Drechtsteden voert namens de Drechtsteden gemeentelijke taken uit op het terrein van arbeidsparticipatie, maatschappelijke ondersteuning, minimabeleid, budgetadvies en schuldbemiddeling.

Sociale werkvoorziening Drechtwerk

Sociale werkvoorziening Drechtwerk is het samenwerkingsverband van de zes Drechtsteden en als organisatie actief op het gebied van participatie voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en relatief lage loonwaarden. Drechtwerk bevordert het zo veel mogelijk plaatsen van mensen in reguliere bedrijven en sociale ondernemingen. Deels (nog) met haar eigen BV's. Daarbij is zoveel mogelijk sprake van een gewoon bedrijf. Er wordt samengewerkt met Baanbrekend Drechtsteden, de 1-werkgeversbenadering van de Drechtsteden bij de Sociale Dienst Drechtsteden en de verschillende initiatieven in de regio rond werk, participatie en zorg.

3.1.6 Reguliere taken

Kaders waarbinnen het college werkt

Vigerend beleidskader	Vastgesteld
Strategische Agenda Sociaal Domein	Raad, 2018 (verwacht)
Groeiaagenda 2018	Raad, 2018
Ondersteuningsprogramma mantelzorg 2018	Raad, 2018
Transformatieagenda beschermd wonen en opvang 2017-2020	Raad, 2018
Lokaal Armoedebelief Sliedrecht 2018 – 2021	Raad, 2018
Subsidiebelief Sociaal	Raad, 2017
Lokaal gezondheidsbeleidsplan 2016-2019	Raad, 2017
Preventie en Handhavingsplan alcohol 2017-2020	Raad, 2017
Preventie en Handhavingsplan drugs 2017-2020	Raad, 2017
Subsidiebelief Sociaal Gemeente Sliedrecht 2017	Raad, 2017
Algemene subsidieverordening Sliedrecht	Raad, 2016
Sociale Visie gemeente Sliedrecht 2016-2020	Raad, 2016
Bibliotheekvisie	Raad, 2016
Jeugdwelzijnsbelief	Raad, 2015
Beleidsrijkregionaal transitie arrangement	Raad, 2014
Harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk	Raad, 2014
WMO- beleidsplan	Raad, 2014
Beleidsnota CJG Sliedrecht	Raad, 2010
Integrale beleidsnota Sport 2006-2010	Raad, 2005

3.1.7 Overzicht van baten en lasten

Thema	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten:						
Cultuurvoorzieningen	1.530	1.268	1.343	1.345	1.303	1.292
Integraal jeugdbeleief	277	276	343	343	343	343
Sport- en recreatievoorzieningen	3.205	2.396	2.419	2.420	2.310	2.299
Zorg	15.018	15.765	16.556	16.436	16.434	16.277
Totaal lasten	20.029	19.706	20.660	20.544	20.390	20.211
Baten:						
Cultuurvoorzieningen	681	586	586	586	586	586
Integraal jeugdbeleief	0	-	-	-	-	-
Sport- en recreatievoorzieningen	889	941	941	941	941	941
Zorg	1.252	10	526	526	526	268
Totaal baten	2.822	1.537	2.053	2.053	2.053	1.795
Geraamd totaal saldo van baten en lasten	-17.207	-18.168	-18.607	-18.491	-18.337	-18.416
storting in reserve	52	23	166	165	21	21
onttrekking aan reserve	614	210	451	348	388	356
Geraamd programma resultaat	-16.646	-17.981	-18.321	-18.308	-17.970	-18.080

3.2 Programma 2 economie, onderwijs en arbeidsmarkt

Speerpunten

Hiervoor wordt verwezen naar het College Uitvoeringsprogramma

Reguliere taken

Economie

- Bedrijfsbezoeken en accountmanagement
- Faciliteren bedrijfsleven

Bereikbaarheid

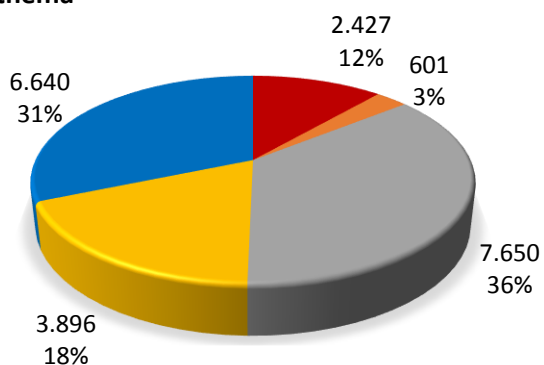
- Blijven(d) investeren in een goed bereikbaar dorp

Onderwijs en arbeidsmarkt

- Zoveel mogelijk mensen aan het werk helpen
- Faciliteren van goed onderwijs voor alle kinderen
- Bestrijden van onderwijsachterstanden
- Organiseren leerlingenvervoer

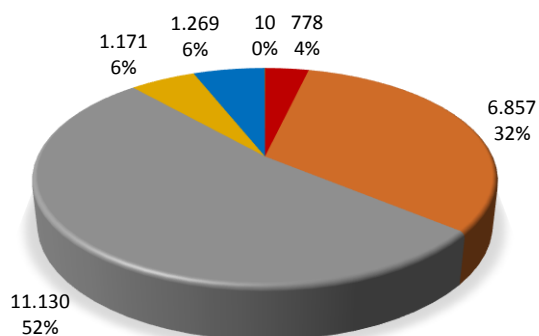
Overzicht lasten per programma (bedragen x € 1.000)

Lasten per thema

- Opgroeien en onderwijs
- Verkeer- en vervoersbeleid
- Inkomen
- Werk en ondernemerschap
- Expl. Bouwgronden woonwijken

Totaal kostensoorten binnen programma

- organisatiekosten
- materiële kosten
- bijdragen aan verbonden partijen (GR'en)
- kapitaallasten (rente en afschrijving)
- subsidies
- storting in voorzieningen

3.2.1 Inleiding

Sliedrecht staat hoog op de lijst van economisch best presterende gemeenten en wil dit graag behouden en versterken. Het programma Economie, onderwijs en arbeidsmarkt zet in op een nauwe samenwerking tussen gemeente, maatschappelijke organisaties en (lokale) ondernemers.

3.2.2 Ambitie en ontwikkelingen

Economie

In het kader van de Groeiagenda pakken we onze rol en verantwoordelijkheden bij de uitvoering van projecten op economisch gebied. We sluiten aan bij (boven)regionale initiatieven die ondernemers faciliteren en stimuleren op het gebied van samenwerking, innovatie, promotie en duurzaamheid.

De gemeentelijke ambitie is in de economische agenda vertaald naar vier economische clusters; 'Maritieme en industriële bedrijven', 'Zorg', 'Retail & Leisure' en 'Toerisme & Detailhandel'. Het perspectief naar 2030 is samengebracht in een uitvoeringsprogramma. In 2019 ligt de nadruk op onder andere het cluster zorg, waarbij we samen met partners verder uitvoering geven aan de ambities zoals verwoord in de Agenda Zorginnovatie 2018/2019. Hiermee zetten we onder andere in op (1) innovatie, (2) samenwerking tussen zorgpartners en met bedrijven met zorg gerelateerde producten en (3) faciliteren van de instroom van arbeidskrachten naar de zorg, zodat we in de toekomst over voldoende competente werknemers in de zorg beschikken.

In 2018 is door de raad besloten ondernemersfondsen op te zetten voor Kerkbuurt, Burgemeester Winklerplein en Woonboulevard Sliedrecht. Door middel van ondernemersfondsen op basis van reclamebelasting komen middelen beschikbaar die kunnen worden besteed aan activiteiten en projecten ter economische versterking van de genoemde gebieden. Het geld dat via de reclamebelasting wordt geïnd, wordt doorgezet naar de ondernemersfondsen. Ook in 2019 worden de activiteiten op het gebied van de ondernemersfondsen voortgezet.

Bereikbaarheid

Daarnaast blijft in 2019 de bereikbaarheid van het dorp onze aandacht houden. Willen we economisch goed blijven presteren dan moet dit op de best passende manier geregeld zijn. Samen met de regio, de provincie en het Rijk investeren wij in de verbreding van A15 tussen Sliedrecht en Gorinchem (A15 PaS). We blijven de ontwikkeling nauwgezet volgen en zorgen dat de belangen van Sliedrecht geborgd zijn. Deze investering moet er voor zorgen dat Sliedrecht (en Drechtsteden) in de toekomst goed bereikbaar is en aantrekkelijk blijft voor bedrijven.

Onderwijs en arbeidsmarkt

Om kinderen goed voor te bereiden op de arbeidsmarkt investeren wij in goed onderwijs in de gemeente Sliedrecht. Enerzijds door passende huisvesting te faciliteren en anderzijds door de verbindingen onderwijs-zorg en onderwijs-arbeidsmarkt verder te versterken. Op deze manier willen wij ervoor zorgen dat ieder kind maximale kansen krijgt op de arbeidsmarkt.

Voor kwetsbare leerlingen faciliteren wij (vroegtijdig) maximale ondersteuning door – indien nodig – de inzet van voor- en vroegschoolse educatie en leerlingenvervoer.

We vinden het belangrijk dat iedereen met een achterstand tot de arbeidsmarkt, voortijdige schoolverlaters en niet-uitkeringsgerechtigden participeren in onze samenleving. Daarom zetten we in op de doorontwikkeling van het platform Sliedrecht Werkt om deze mensen een passende participatieplek te bieden in een lokaal leerwerkbedrijf. Er is daarbij extra aandacht voor de ontwikkeling van mensen en de samenwerking met vrijwilligerswerk, het sociaal team en andere maatschappelijke partners. Op die manier zijn we tijdig gereed als (naar verwachting) per 1 januari 2019 de verantwoordelijkheid voor de participatieplekken wordt overgeheveld naar de lokale gemeenten.

We zien een verschil tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. De Drechtsteden zijn hoofdzakelijk gericht op de maritieme- en techniek sector. Er is behoefte aan (hoger) geschoolde mensen in de techniek. Continu wordt gezocht naar de mogelijkheden om jongeren (van basisonderwijs tot universitair onderwijs) meer kennis te laten maken met deze sectoren en de bedrijven met het doel om voldoende geschoolde mensen te hebben die weer kunnen doorstromen in de vele Sliedrechtse ondernemingen.

3.2.3 Speerpunten

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Hiervoor wordt verwezen naar het College Uitvoeringsprogramma	Hiervoor wordt verwezen naar het College Uitvoeringsprogramma

3.2.4 Beleidsindicatoren

Naam indicator	Peildatum	Meest recente waarde Sliedrecht	Meest recente waarde Nederland	Bron
Functiemenging ¹	2017	57,8%	52,4%	LISA
Vestigingen (van bedrijven) per 1.000 inwoners	2017	106,0	139,7	LISA
Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen	2017	1,01	1,82	Ingrado
Relatief verzuim per 1.000 leerlingen	2017	29,64	26,58	Ingrado
Voortijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie	2017	1,8%	1,7%	DUO
Banen per 1.000 inwoners	2017	954,3	758,2	LISA
Netto arbeidsparticipatie	2017	67,8	66,7	
Werkloze jongeren	2015	0,49%	1,52%	VJI
Kinderen in uitkeringsgezinnen	2015	5,86%	6,58%	VJI
Personen met een bijstandsuitkering per 1.000 inwoners	2 ^e helft 2017	32,3	41,1	CBS Participatiewet
Personen met een lopend re-integratietraject per 1.000 inwoners	2 ^e helft 2017	16,0	15,0	CBS Participatiewet
Nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen	2016	7,7	7,2	ABF
Overige verkeersongevallen met een gewonde fietser*	2015	14%	9%	VeiligheidNL

*Verkeers- en vervoersbeleid is onderdeel van het programma economie, arbeidsmarkt en onderwijs

¹ Functiemenging: De functiemengingsindex weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

3.2.5 Bijdrage verbonden partijen

Drechtsteden (GR)

Drechtsteden behartigt de gemeenschappelijke regionale belangen voor dit programma op de volgende terreinen:

- fysieke thema's die gekoppeld zijn aan economie, grondzaken, bereikbaarheid, recreatie en toerisme, en;
- sociale thema's die gekoppeld zijn aan onderwijs, kennisinfrastructuur en arbeidsmarkt (participatie).

Dienst Gezondheid & Jeugd (GR)

De Dienst Gezondheid & Jeugd voert de taken uit op grond van de Wet Publieke Gezondheid, de Leerplichtwet en de aanpak van Voortijdig Schoolverlaten. Hier is aansluiting bij de volgende doelstelling van de Dienst Gezondheid & Jeugd:

- Het bevorderen van ontwikkelingskansen voor, en participatie van inwoners (jeugd en ouderen in het bijzonder). Denk aan de leerplicht en voortijdige schoolverlaters.

3.2.6 Reguliere taken

Kaders waarbinnen het college werkt	
Vigerend beleidskader	Vastgesteld
Economische agenda Sliedrecht	Raad, 2017
Verkeers- en mobiliteitsplan 2017-2040	Raad, 2017
1 ^e Wijziging Verordening voorzieningen Huisvesting onderwijs	Raad, 2017
Groeiagenda Drechtsteden 2030	Drechtraad, 2017
Parkeernormennota 2016	Raad, 2016
Regionale bedrijventerreinenstrategie	Drechtraad, 2016
Verordening leerlingenvervoer	Raad, 2014
Regionaal detailhandelsbeleid	Drechtraad, 2014
Integraal huisvestingsplan	Raad, 2013
Visie Brede Scholen Sliedrecht	Raad, 2013
Regionale kantorenstrategie	Drechtraad, 2013
Visie onderwijs en educatie Sliedrecht 2012-2020	Raad, 2012
Visie Kerkbuurt	Raad, 2011

NB: Beleid en uitvoering voor uitkeringen, minimabeleid, etc. zijn overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden en daarom niet in dit overzicht opgenomen.

3.2.7 Overzicht van baten en lasten

- = nadelig saldo; + = voordelig saldo; bedragen x € 1.000

Thema	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten:						
Opgroeien en onderwijs	2.273	2.296	2.427	2.416	2.424	2.424
Verkeer- en vervoersbeleid	868	412	601	619	616	615
Inkomen	7.763	7.120	7.650	7.607	7.565	7.481
Werk en ondernemerschap	4.108	4.111	3.896	3.874	3.770	3.754
Expl. Bouwgronden woonwijken	1.707	7.269	6.640	7.968	2.121	2.159
Totaal lasten	16.719	21.208	21.214	22.485	16.496	16.433
Baten:						
Opgroeien en onderwijs	449	334	334	334	334	334
Verkeer- en vervoersbeleid	655	89	91	91	91	91
Inkomen	6.699	6.058	6.751	6.751	6.751	6.751
Werk en ondernemerschap	35	85	208	223	208	208
Expl. Bouwgronden woonwijken	1.797	7.333	6.744	8.078	2.237	2.273
Totaal baten	9.634	13.900	14.128	15.477	9.621	9.657
Geraamd totaal saldo van baten en lasten	-7.084	-7.308	-7.086	-7.007	-6.876	-6.775
Storting in reserve	289	502	364	420	427	427
Onttrekking aan reserve	444	473	385	404	403	379
Geraamd programma resultaat	-6.930	-7.337	-7.065	-7.023	-6.900	-6.823

3.3 Programma 3 ruimte

Speerpunten

Hiervoor wordt verwezen naar het College
Uitvoeringsprogramma

Reguliere taken

Wonen

- Zorgen voor een passende woningvoorraad

Verkeer en Mobiliteit

- Uitvoeren van de korte termijn maatregelen uit de verkeers- en mobiliteitsvisie

Herstructurering en revitalisering woon- en werkgebieden

- Actualiseren van bestemmingsplannen/doorlopen van ruimtelijke procedures
- Beoordelen en afhandelen vergunningsaanvragen (deels programma 4)

Duurzaamheid

- Samenwerken aan behalen klimaatdoelstellingen

Buitenruimte

- Efficiënt beheren van de openbare ruimte

Omgevingswet

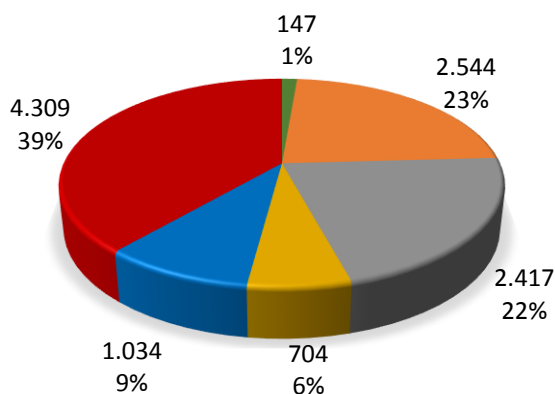
- Voorbereidingen treffen t.b.v. de invoering van de Omgevingswet.

Milieu

- Borgen wettelijke eisen voor luchtkwaliteit, geluid etc.

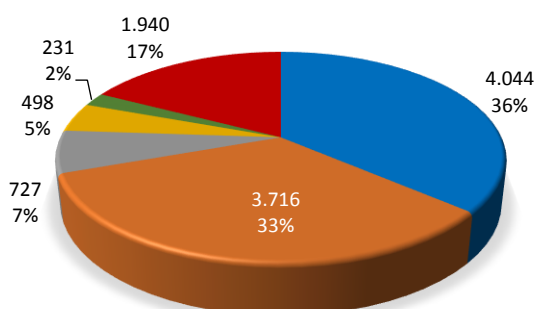
Overzicht lasten per programma (bedragen x € 1.000)

Lasten per thema

- Woonruimte zaken
- Afvalinzameling en verwerking
- Beheer openbare ruimte
- Milieu
- Ruimtelijke ordening
- Wegen, bruggen en riolen

Totaal kostensoorten binnen programma

- organisatiekosten
- materiële kosten
- bijdragen aan verbonden partijen (GR'en)
- kapitaallasten (rente en afschrijving)
- subsidies
- storting in voorzieningen

3.3.1 Inleiding

Programma 3 omvat alle producten van de gemeente Sliedrecht op het gebied van bouwen, wonen en de daarbij behorende leefomgeving, zoals het maken van bestemmingsplannen en meldingen in de buitenruimte. In dit programma houden we als gemeente zelf de regie, maar we maken veel gebruik van de markt en/of de samenwerking in de Drechtsteden.

3.3.2 Ambitie en ontwikkelingen

Wonen

Een belangrijk onderwerp in 2019 is het, in vervolg op de regionale Woonvisie, vaststellen van een lokale uitvoeringsparagraaf. In 2018 is het proces om te komen tot een lokale uitvoeringsparagraaf opgestart. In 2019 wordt hier vervolg aan gegeven. In de uitvoeringsparagraaf vindt een lokale vertaling van de regionale ambities plaats. De regionale ambitie is onder andere gericht op een schaal- en kwaliteitssprong en sluit aan bij de ambities van de Drechtsteden om economisch sterker te worden, het gebied aantrekkelijk te maken en zorg te dragen voor zelfredzaamheid van haar inwoners. Dit in relatie tot onder andere de Groeiagenda waarbij de regio inzet op 25.000 extra woningen. Lokaal kunnen we bijdragen aan realisatie van deze ambities door keuzes te maken zoals: op hoeveel extra woningen gaat Sliedrecht inzetten? En welk type woonsegment is daarbij wenselijk? Waar kan ruimte gecreëerd worden voor woningbouw? Naast de kwantitatieve insteek is de kwaliteit van de woonomgeving belangrijk. Er wordt onder andere in navolging op het coalitieakkoord ingezet op levensloopbestendig en duurzaam bouwen, leefbaarheid, voldoende huisvesting voor starters, jongeren en ouderen, en voldoende doorstromingsmogelijkheden.

Een ander aspect dat onder het thema wonen valt is de uitkoopregeling voor woningen onder een hoogspanningslijn. Deze regeling is in 2017 van start gegaan en meerdere woningeigenaren hebben hier ondertussen gebruik van gemaakt. In de uitvoering van de regeling onderscheiden wij twee fases. De eerste fase is het aankopen van woningen en het beheren van de aangekochte woningen. De tweede fase bestaat uit het slopen van de woningen die aangekocht zijn. In 2019 ligt, net als in 2017 en 2018, de nadruk op het aankopen en beheren van woningen.

Verkeer en Mobiliteit

De werkzaamheden aan kleine knelpunten in het wegennetwerk (vastgesteld in het Verkeers- en Mobiliteitsplan) worden dit jaar uitgevoerd. Voorbeeld hiervan zijn de aanpassingen nabij de diverse schoollocaties. Tevens worden diverse onveilige fietsoversteken dit jaar aangepakt. Daarnaast wordt samen met de bewoners en bedrijven gewerkt aan het concreet bedenken van oplossingen voor de grotere mobiliteitsknelpunten in het dorp. Voorbeelden van werken die op korte termijn in uitvoering komen zijn de herinrichting van de kruising Stationspark – Stationsplein, aanleg van een rotonde Thorbeckelaan – Simon Stevinstraat.

Herstructurering en revitalisering woon- en werkgebieden

Onderdeel van het reguliere werk is het actualiseren van bestemmingsplannen en het doorlopen van ruimtelijke procedures in geval een inwoner of bedrijf een activiteit op eigen perceel wil uitvoeren die niet binnen het geldende bestemmingsplan past.

Daarnaast valt onder het reguliere werk het beoordelen en afhandelen van vergunningsaanvragen voor bijvoorbeeld het (ver)bouwen van een woning.

Duurzaamheid

Een ander belangrijk onderwerp voor 2019 is duurzaamheid. Duurzaamheid wordt een vast onderdeel van raadsvoorstellen. Daarnaast is begin 2018 de Duurzaamheidsagenda 2018-2022 vastgesteld en zijn verschillende activiteiten gestart op vijf verschillende thema's. In 2019 ligt het zwaartepunt op de thema's Energie en Klimaatbestendig dorp.

De energietransitie en het uitfaseren van aardgas hebben de komende jaren een prominente rol in de maatschappij. Alternatieve warmtevoorzieningen komen alleen tot stand in goede samenwerking met regionale en lokale partijen én wanneer bewoners weten voor wat voor uitdagingen we staan. In 2020 gaan we gerichte wijkcommunicatie opstarten om bewoners bewust te maken, en om ze tegelijkertijd te helpen hun woning te verduurzamen. Daarnaast zijn er voor een groot deel van Sliedrecht goede kansen voor de ontwikkeling van een warmtenet. We ondersteunen en faciliteren de aanleg van dit warmtenet, te beginnen in Sliedrecht-Oost.

In het kader van klimaatadaptatie (thema Klimaatbestendig dorp) geven wij komend jaar vervolg aan Operatie Steenbreek, waarbij we bewoners enthousiasmeren hun particuliere grond te vergroenen. Daarnaast voeren we in 2021 een stresstest uit om knelpunten op het gebied van wateroverlast, droogte en hitte in kaart te brengen. Daaruit volgt een adaptatiestrategie die ons helpt om de komende jaren de juiste maatregelen te nemen om de knelpunten op te heffen.

Buitenruimte

Het groen is zeer bepalend voor de kwaliteit van wonen, werken en recreëren in Sliedrecht. In de beleving vormt groen een onmiskenbaar element. Sliedrecht moet er netjes uitzien. Het basisniveau is samen met onze inwoners vastgesteld. De beheerplannen zijn op orde en er wordt volop mee gewerkt. In het kader van een gedoseerde en kwalitatieve groenimpuls in het openbaar groen wordt in 2019 een vervolg gegeven aan de kwaliteitsinjectie van het groen in Sliedrecht.

Ook in 2019 staan we weer voor de uitdaging om de afgesproken beeldkwaliteit in de openbare ruimte te halen voor het groen en de straatreiniging. Gebleken is dat de veranderde klimatologische omstandigheden en het verbod op toepassing van chemische bestrijdingsmiddelen een grote impact hierop hebben. Door areaaluitbreiding in Baanhoek-west zijn de kosten voor het onderhoud van de daar gelegen waterpasserende bestrating gestegen. Om te kunnen voldoen aan de gestelde criteria is een grotere inspanning vereist.

Ingevolge het besluit van 10 mei 2016 van de gemeenteraad wordt ook het komende jaar weer een aantal speelplekken opgeknapt en omgevormd tot uitdagende speel-, sport- en ontmoetingsplekken. Voor 2019 is de planning om de volgende buurten aan te pakken:

- Rivierdijk-West
- Molendijk
- Staatsliedenbuurt
- Baanhoek-Oost

De gemeenteraad heeft via een motie (M4.1) in de raadsvergadering van 10 juli 2018 het college opgeroepen om bij het raadsvoorstel begroting 2019 gelden te reserveren zodat de wens dat uiterlijk in 2021, in navolging van de middenberm Rembrandtlaan-west, de middenbermen en/of zijbermen van de Deltalaan en Thorbeckelaan zijn voorzien van laag groeiend groen. Vergroening van deze middenbermen geeft verfraaiing aan ons dorp en een vergroting van de biodiversiteit. Om deze vergroening mogelijk te maken zijn ter dekking van de kosten verspreid over de periode 2019 t/m 2021, extra financiële middelen nodig. Dit wordt meegenomen in het College Uitvoeringsprogramma.

Omgevingswet

Ook in 2019 werken wij verder aan de voorbereiding van de invoering van de Omgevingswet. De wet gaat op 1 januari 2021 van kracht. In 2019 gaan we, op basis van de evaluatie van de vigerende structuurvisie, voorbereidingen treffen met als doel een omgevingsvisie op te stellen.

Milieu

Op het gebied van milieu lopen er verschillende zaken. Het dossier Chemours/Dupont (PFOA/GenX) is het grootste dossier. Daarnaast worden werkzaamheden verricht rondom asbestdaken, geluid en luchtkwaliteit.

3.3.3 Speerpunten

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen? En wanneer?
Hiervoor wordt verwezen naar het College Uitvoeringsprogramma	Hiervoor wordt verwezen naar het College Uitvoeringsprogramma

3.3.4 Beleidsindicatoren

Naam indicator	Peildatum	Meest recente waarden Sliedrecht	Meest recente waarden Nederland	Bron website waarstaatjegemeente.nl
Omvang huishoudelijk restafval kg per inwoner	2017	185	362	CBS
Hernieuwbare elektriciteit	2016	1,8%	12,6%	RWS

3.3.5 Bijdrage verbonden partijen

Drechtsteden (GR)

Drechtsteden behartigt de gemeenschappelijke regionale belangen voor dit programma op de volgende terreinen:

- volkshuisvesting, wonen, ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijk beheer, milieu, water, groen, publieke infrastructuur, economie, grondzaken, bereikbaarheid, recreatie en toerisme.

Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (GR)

1. De Omgevingsdienst verricht adviserende, ondersteunende en uitvoerende werkzaamheden op het gebied van de zorg voor het milieu en de leefomgeving en programma's en projecten op het gebied van milieu en de leefomgeving.
2. De Omgevingsdienst voert voor het college, met inachtneming van het vastgesteld beleid, in elk geval de volgende taken en bevoegdheden uit;
 - a. de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en de in artikel 5.1 van die wet genoemde wetten;
 - b. de milieutaken op grond van andere wet- en regelgeving dan genoemd onder a, voor zover een of meer gemeenten besluiten tot mandatering van deze taken en bevoegdheden aan de Omgevingsdienst;
 - c. de Algemene wet bestuursrecht en andere relevante regelgeving betreffende de procedures in samenhang met de taken genoemd onder a en b, met inbegrip van het adviseren, ondersteunen en vertegenwoordigen van de colleges in bezwaar- en beroepsprocedures;
 - d. de Wet op de economische delicten en het coördineren van (opsporings-) overlegverbanden.

ROM-D N.V.

Het versterken van de economische ontwikkeling van de Drechtsteden.

MerwedeLingelijn BV

Het (her)ontwikkelen van treinstations.

GEVUDO/NV Huisvuilcentrale NH (GR)

Het verwerken van het huishoudelijk afval van Sliedrecht en levert daarmee vanuit milieu verantwoord afvalbeheer een bijdrage aan een duurzame leefomgeving. De gemeente zamelt het afval zelf in en transporteert deze naar de HVC opvanglocatie te Dordrecht.

Dienst Gezondheid & Jeugd (GR)

De Dienst Gezondheid & Jeugd voert de taken uit op grond van de Wet Publieke Gezondheid, de Leerplichtwet en de aanpak van Voortijdig Schoolverlaten. Hier is de aansluiting bij de volgende doelstelling van de Dienst Gezondheid & Jeugd:

- Het realiseren van gezondheidswinst en het verminderen van sociaal economische verschillen.

3.3.6 Reguliere taken

Kaders waarbinnen het college werkt	
Vigerend beleidskader	Vastgesteld
Duurzaamheidsagenda 2018-2022	Raad, 2018
Energiestrategie Drechtsteden	Raad, 2017
Verkeers- & Mobiliteitsplan 2017-2040	Raad, 2017
Dijkvisie Sliedrecht 2017-2027	Raad, 2017
Woonvisie Drechtsteden 2017-2031	Drechtraad, 2017
Parkeernormennota Sliedrecht 2016	Raad, 2016
Uitvoeringsbeleid speel- en sportruimte	Raad, 2016
PALT Drechtsteden 2016-2025	Drechtraad, 2016
Nota Grondbeleid Sliedrecht 2015	Raad, 2015
Nota Prijsbeleid Vastgoed en Gronden Sliedrecht 2015	Raad, 2015
Groenbeleidsplan Sliedrecht 2015	Raad, 2015
Huisvestingsverordening gemeente Sliedrecht 2015	Raad, 2015
Verordening Startersleningen 2015	Raad, 2015
Beleidsvisie externe veiligheid Gemeente Sliedrecht	Raad, 2015
Besluit Routing Gevaarlijke Stoffen Sliedrecht	Raad, 2015
Afvalstoffenverordening Sliedrecht 2015	Raad, 2014
Afvalbeleidsplan	Raad, 2014
Beleidsplan Onderhoud Wegen 2015-2025	Raad, 2014
Beheerplan Onderhoud Bruggen (civiele werken)	Raad, 2014
Beleidsplan Openbare Verlichting 2015-2025	Raad, 2014
Structuurvisie Sliedrecht 2020	Raad, 2013
Gemeentelijk rioleringsplan 2011-2018	Raad, 2011
Verordening Duurzaamheidslening Sliedrecht 2010	Raad, 2010
Woonvisie Sliedrecht	Raad, 2008
Verordening op de Monumentencommissie Sliedrecht 2007	Raad, 2007
Huisvestingsverordening voor Woonwagenstandplaatsen	Raad, 1999
Bestemmingsplannen	Diversen

3.3.7 Overzicht van baten en lasten

- = nadelig saldo; + = voordelig saldo; bedragen x € 1.000

Thema	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten:						
Woonruimte zaken	2.479	139	147	146	146	147
Afvalinzameling en verwerking	2.385	2.426	2.544	2.522	2.522	2.525
Beheer openbare ruimte	2.327	2.296	2.417	2.428	2.443	2.435
Milieu	597	620	704	704	703	634
Ruimtelijke ordening	801	958	1.034	1.012	991	995
Wegen, bruggen en riolen	4.565	4.101	4.309	4.669	4.825	5.014
Totaal lasten	13.155	10.540	11.155	11.482	11.631	11.749
Baten:						
Woonruimte zaken	2.658	44	44	44	44	44
Afvalinzameling en verwerking	2.655	2.672	2.725	2.724	2.724	2.724
Beheer openbare ruimte	675	575	587	587	587	587
Milieu	5	-	-	-	-	-
Ruimtelijke ordening	745	507	517	517	517	517
Wegen, bruggen en riolen	3.629	2.870	2.963	2.963	2.963	2.963
Totaal baten	10.365	6.668	6.836	6.835	6.835	6.835
Geraamd totaal saldo van baten en lasten	-2.790	-3.872	-4.319	-4.647	-4.796	-4.914
Storting in reserve	1.177	1.490	1.177	1.177	1.282	1.233
Onttrekking aan reserve	406	726	490	830	1.101	1.161
Geraamd programma resultaat	-3.560	-4.636	-5.007	-4.994	-4.977	-4.986

3.4 Programma 4 bestuur, organisatie en veiligheid

Speerpunten

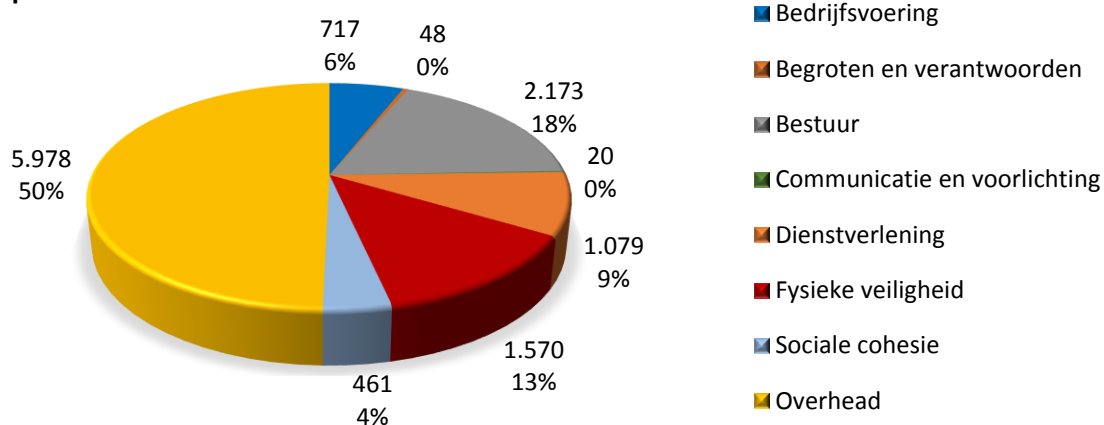
Hiervoor wordt verwezen naar het College Uitvoeringsprogramma

Reguliere taken

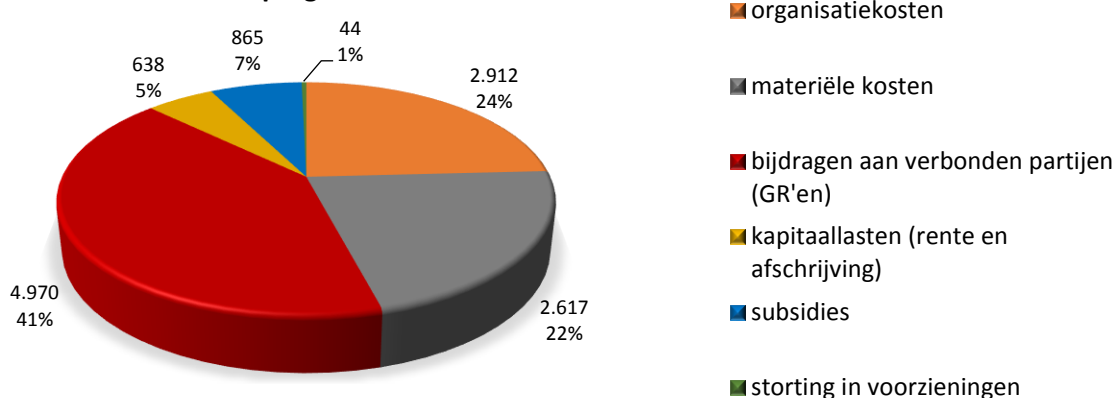
- Dienstverlening voor inwoners.
- Risicobeperking en rampenbestrijding.
- Bevorderen van een veilige woon- en leefomgeving.
- Beoordelen en afhandelen vergunningsaanvragen (deels programma Ruimte).
- Handhaving WABO en APV (deels programma Ruimte).
- Efficiënte bedrijfsvoering.
- Volledig, tijdig en zorgvuldig informeren én betrekken van inwoners, verenigingen, bedrijven en instellingen.

Overzicht lasten per programma (bedragen x € 1.000,=)

Lasten per thema

Totaal kostensoorten binnen programma

3.4.1 Inleiding

Programma 4 Bestuur, Organisatie en Veiligheid omvat alle producten van de gemeente Sliedrecht op het gebied van de fysieke veiligheid, de organisatie en bestuur.

Samen krijgen wij meer voor elkaar. Dit is een van de uitgangspunten van waaruit onze gemeente werkt. Naast het feit dat onze gemeente deel neemt aan regio Drechtsteden zoeken wij proactief de samenwerking met onze inwoners en lokale partners. Dit omdat wij de 'couleur lokale' willen koesteren.

3.4.2 Ambitie en ontwikkelingen

Het College Uitvoeringsprogramma zal een weergave geven van de thema's en acties waar de ambtelijke organisatie in 2019 invulling aan zal geven. Op het gebied van communicatie is er een ambitie uitgesproken, wij willen de inwoners beter bereiken en beantwoorden. Er wordt geïnvesteerd in samenhangende, professionele, assertieve communicatie waarbij gebruik gemaakt wordt van alle relevante media. Bij onze communicatie houden we rekening met verschillende doelgroepen. Wij gaan in 2019 proactief met de ondernemers communiceren. Onderwerpen waar wij de lokale ondernemers over gaan informeren zijn de beleidskaders die ontwikkeld zijn om Sliedrecht gezellig en aantrekkelijk te houden. Ook over de mogelijkheden die ons evenementenbeleid bieden zullen wij onze lokale ondernemers informeren.

Gemeente Sliedrecht is omgeven door water. Waterveiligheid is dan ook een thema dat niet mag ontbreken. Inwoners worden actief geïnformeerd over de voortgang van het onderzoek naar waterveiligheid waarbij gekeken wordt of (en zo ja, waar) Sliedrechtse dijken verhoogd en verzaamd moeten worden om in 2050 aan de normen voor waterveiligheid te kunnen voldoen. Inwoners en bedrijven worden actief benaderd om kansen bij dijkversterking of -verzwaring optimaal te benutten. Daarnaast is klimaatadaptatie een thema, waarbij het waterschap en de provincie momenteel al voorsorteren. Waar mogelijk bewegen wij mee.

De gemeenteraad heeft in het Integraal Veiligheids Plan 'de ervaren sociale overlast' opgenomen als een indicator en de ambitie gesteld dat deze score stabiel blijft. Uit de veiligheidsmonitor van 2015 komt naar voren dat de sociale overlast in Sliedrecht is gestegen naar 17% en hoog afsteekt ten opzichte van andere gemeenten in de Drechtsteden. Uit de verfijning van de score blijkt met name het onderdeel "buurtbewoners" te zijn verdubbeld van 4 naar 8. Veel meer mensen geven aan overlast te hebben van hun burens. Ook in de praktijk komen wij vaker in aanraking met burencollicten. Buurtbemiddeling is een goed middel om de onderlinge solidariteit (sociale cohesie) en de leefbaarheid te verbeteren en de gestelde ambitie van de gemeenteraad waar te kunnen maken.

Begin 2018 zijn de voorbereidingen voor de inzet van buurtbemiddeling gestart. Via advertenties en social media zijn vrijwilligers uit Sliedrecht geworven. Een aantal inwoners heeft zich aangemeld en zij zijn inmiddels opgeleid. In 2019 werken we aan de bekendheid van buurtbemiddeling bij professionals en bouwen we buurtbemiddeling verder uit.

De opvang van zwerfdieren is in samenwerking met een aantal regiogemeenten ondergebracht bij Dierenasiel Louterbloemen. Hiermee is onze wettelijke taak met betrekking tot de opvang van zwerfdieren geborgd.

3.4.3 Speerpunten

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we ervoor doen?
Hiervoor wordt verwezen naar het College Uitvoeringsprogramma	Hiervoor wordt verwezen naar het College Uitvoeringsprogramma

3.4.4 Beleidsindicatoren

Naam indicator	Peildatum	Meest recente waarde Sliedrecht	Meest recente waarde Nederland	Bron website waarstaatjegemeente.nl
Formatie gemeente Sliedrecht per 1.000 inwoners	2 ^e helft 2018	4,47	n.b.	eigen cijfers, landelijk niet beschikbaar
Bezetting gemeente Sliedrecht per 1.000 inwoners	2 ^e helft 2018	3,62	n.b.	eigen cijfers, landelijk niet beschikbaar
Apparaatskosten gemeente Sliedrecht per inwoner	2 ^e helft 2018	€ 450	n.b.	eigen cijfers, landelijk niet beschikbaar
Externe inhuur gemeente Sliedrecht (% van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	2 ^e helft 2018	4,5%	n.b.	eigen cijfers, landelijk niet beschikbaar
Overhead gemeente Sliedrecht (% van totale lasten)	2 ^e helft 2018	8,3%	n.b.	eigen cijfers, landelijk niet beschikbaar
Verwijzingen HALT per 10.000 inwoners 12 t/m 17 jr	2017	205	131	Bureau Halt
Winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	2017	1,4	2,2	CBS
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	2017	4,2	5,0	CBS
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	2017	1,4	2,9	CBS
Vernieling en beschadiging (in de openbare ruimte) per 1.000 inwoners	2017	3,6	4,8	CBS
Demografische druk	2018	78,5%	69,6%	CBS

3.4.5 Bijdrage verbonden partijen

De bijdrage van onze verbonden partijen zijn ongewijzigd gebleven.

Veiligheidsregio ZHZ (GR)

Een deel van de veiligheidstaken zijn ondergebracht bij de GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid. De Veiligheidsregio zorgt voor het beheersen van risico's, het bestrijden van incidenten en herstel uit ontwrichte situaties.

Drechtsteden (GR)

Het onderzoekscentrum Drechtsteden voert onderzoek uit voor de gemeente Sliedrecht.

Het Servicecentrum Drechtsteden voert veel ondersteunende taken uit voor de gemeente, o.a. op het gebied van communicatie, financiën, personeel en organisatie en juridische zaken.

Dienst Gezondheid & Jeugd (GR)

De Dienst Gezondheid & Jeugd voert de taken uit op grond van de Wet Publieke Gezondheid, de Leerplichtwet en de aanpak van Voortijdig Schoolverlaten. Hier is aansluiting bij de volgende doelstelling van de Dienst Gezondheid & Jeugd:

- Op een vertrouwenwekkende en adequate manier optreden tijdens rampen en crisis waarin de publieke gezondheid wordt bedreigd en het voorkomen van maatschappelijke onrust bij kleinschalige incidenten.

3.4.6 Reguliere taken

Kaders waarbinnen het college werkt	
Vigerend beleidskader	Vastgesteld
APV	Raad, 2016
Ruimte voor inwoners! 'Her(r)ijkt Beleid	Raad, 2015
Burger- en Overheidsparticipatie	
Drank- en horecaverordening	Raad, 2015
Evenementenbeleid	Raad, 2015
Integraal Veiligheidsplan	Raad, 2014
Welstandsnota	Raad, 2014
Reclamebeleid	Raad, 2014
Nota verbonden partijen,	Raad, 2013
Gemeentelijke bouwverordening	Raad, 2012
Bouwbesluit	Rijk, 2012

3.4.7 Overzicht van baten en lasten

- = nadelig saldo; + = voordelig saldo; bedragen x € 1.000

Thema	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten:						
Bedrijfsvoering	340	609	717	579	626	616
Begroten en verantwoorden	60	47	48	48	48	48
Bestuur	2.541	2.169	2.173	2.183	2.166	2.146
Communicatie en voorlichting	27	20	20	20	20	20
Dienstverlening	923	1.084	1.079	1.062	1.058	1.044
Fysieke veiligheid	1.483	1.319	1.670	1.770	1.870	1.969
Sociale cohesie	440	414	461	470	455	455
Overhead ²	7.166	6.107	5.978	5.939	5.903	5.853
Totaal lasten	12.980	11.769	12.146	12.071	12.145	12.151
Baten:						
Bedrijfsvoering	-	-	-	-	-	-
Begroten en verantwoorden	-	-	-	-	-	-
Bestuur	3	-	-	-	-	-
Communicatie en voorlichting	0	-	-	-	-	-
Dienstverlening	493	637	611	573	564	524
Fysieke veiligheid	181	16	96	96	96	96
Sociale cohesie	10	-	-	-	-	-
Overhead ²	579	273	173	173	173	173
Totaal baten	1.266	926	881	843	834	794
Geraamd totaal saldo van baten en lasten	-11.713	-10.843	-11.266	-11.228	-11.312	-11.358
Storting in reserve	372	163	179	361	110	210
Onttrekking aan reserve	1.560	639	681	847	638	735
Geraamd programma resultaat	-10.526	-10.367	-10.764	-10.742	-10.783	-10.832

² Een specificatie van de overheadkosten is opgenomen in 5.9.

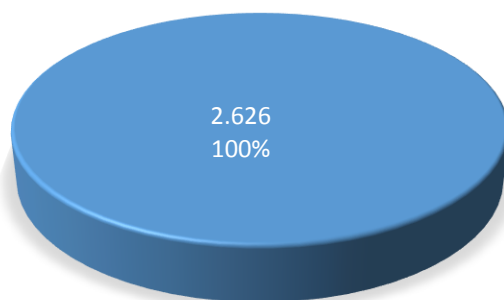
3.5 Programma 5 financiën en belastingen

Reguliere taken

- Beheer van de gemeentefinanciën conform (wettelijke) kaders
- Belastingheffing en –invordering
- Tijdig bijwerken van beheer verordeningen

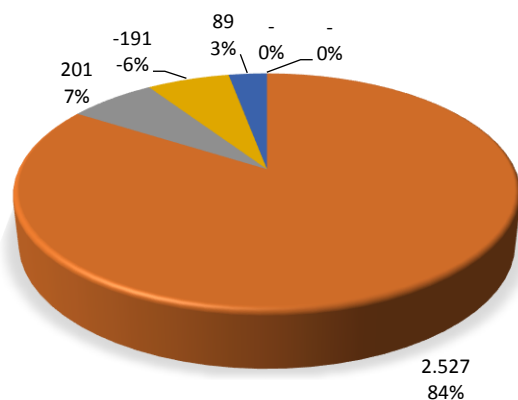
Overzicht lasten per programma (bedragen x € 1.000,=)

Lasten per thema

■ Algemene heffingen

Totaal kostensoorten binnen programma

■ organisatiekosten

■ materiële kosten

■ bijdragen aan verbonden partijen (GR'en)

■ kapitaallasten (rente en afschrijving)

■ subsidies

■ storting in voorzieningen

3.5.1 Inleiding

De algemene inkomsten van de begroting verantwoorden wij in het programma Financiën & Belastingen. De hoofddoelstelling is om een sluitende begroting te presenteren. Daarnaast bewaken wij binnen dit programma de (financiële) soliditeit op langere termijn. Belangrijk hierbij is tijdig in te spelen op financiële ontwikkelingen in relatie tot de noodzaak voor het creëren van financiële ruimte voor inhoudelijke ontwikkelingen.

3.5.2 Ambitie en ontwikkelingen

Aan de basis van de solide financiële positie staat een gedegen beheer binnen de gemeente Sliedrecht. Om dit beheer nog beter vorm te geven zijn er enerzijds de tussentijdse rapportages, waardoor we op de begrotingsuitvoering tijdig kunnen bijsturen. Anderzijds zijn er de verordeningen. De verordeningen zijn belangrijke kaders voor het administratief beheer. Wij zorgen er dan ook voor dat de verordeningen actueel zijn.

Het beheer van de verbonden partijen krijgt de nodige aandacht. Aan de ene kant is het risico voor de gemeente Sliedrecht, gezien vanuit het bedrag waarvoor Sliedrecht garant staat, substantieel. Aan de andere kant zorgen de Gemeenschappelijke Regelingen voor een groot deel voor de begrotingsuitvoering. Beheersmatig geven wij het beheer van de verbonden partijen een prominente plaats in de P&C cyclus. Daarmee lichten wij jaarlijks de partijen waarvoor wij garant staan door. Voor het beheer van de Gemeenschappelijke Regelingen zoeken wij samen met de andere eigenaren naar een versterking van de Governance.

3.5.3 Beleidsindicatoren

Naam indicator	Peildatum	Meest Recente waarde Sliedrecht	Meest recente waarde Nederland	Bron website waarstaatjegemeente.nl
Gemiddelde WOZ waarde	2018	187	230	CBS
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishoudens	2018	550	649	COELO
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens	2018	606	721	COELO

3.5.4 Bijdrage verbonden partijen

Drechtsteden (GR)-Gemeentelijke Belastingdienst

GRD behartigt de gemeenschappelijke regionale belangen op het gebied van staf- en ondersteunende diensten en bedrijfsvoering.

Daarnaast draagt Drechtsteden zorg voor:

1. De efficiënte en effectieve heffing en invordering van belastingen, voor de heffing en invordering waarvan de gemeenteraden van de gemeenten belastingverordeningen en kwijtscheldingsregels hebben vastgelegd, elk voor zover het hun gebied betreft.
2. De uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) waaronder tevens wordt begrepen de administratie van vastgoedgegevens en het verstrekken van vastgoedgegevens aan de deelnemers en derden, elk voor zover het hun gebied betreft.

3.5.5 Reguliere taken

Kaders waarbinnen het college werkt		
Vigerend beleidskader	Vastgesteld	
Verordening 212	Raad, 2016	
Financieringsstatuut	Raad, 2016	
Nota activabeleid	Raad, 2016	
Nota reserves en voorzieningen	Raad, 2016	
Nota weerstandsvermogen en risicomanagement	Raad, 2014	
Rapportage Financiële Strategie	Raad, 2013	
Verordening 213a	Raad, 2004	

3.5.6 Overzicht van baten en lasten

- = nadelig saldo; + = voordelig saldo; bedragen x € 1.000

Thema	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten:						
Algemene heffingen	1.370	801	2.526	3.252	4.038	4.840
Totaal lasten	1.370	801	2.526	3.252	4.038	4.840
Baten:						
Algemene heffingen	40.203	41.836	44.189	45.430	46.410	46.631
Totaal baten	40.203	41.836	44.189	45.430	46.410	46.631
Geraamd totaal saldo van baten en lasten	38.833	41.035	41.663	42.178	42.372	41.792
Storting in reserve	385	2.371	505	1.111	1.742	1.069
Onttrekking aan reserve	175	1.656	-	-	-	-
Geraamd programma resultaat	38.623	40.320	41.157	41.067	40.630	40.722

4

PARAGRAFEN

4.1 Paragraaf lokale heffingen en belastingen

4.1.1 Inleiding

In deze paragraaf geven wij inzicht in de tarieven en de tariefontwikkeling met betrekking tot de lokale heffingen en belastingen.

De lokale heffingen kunnen we onderscheiden in gebonden en ongebonden heffingen. Gebonden wil zeggen dat de besteding gerelateerd is aan een direct aanwijsbare tegenprestatie van de gemeente. Dit zijn retributies (bijvoorbeeld leges, marktgeld) of bestemmingsheffingen (bijvoorbeeld afvalstoffenheffing, rioolheffing). Deze heffingen worden verantwoord op de desbetreffende gemeentelijke programma's en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Ongebonden lokale heffingen zijn zogenaamde zuivere belastingen. De opbrengsten hieruit kunnen door de gemeenteraad vrijelijk binnen het werkterrein van de gemeente worden ingezet. Het gaat hierbij om de onroerendezaakbelastingen (OZB), hondenbelasting en precariobelasting. Deze heffingen zijn niet verbonden aan een inhoudelijk programma en behoren tot de algemene dekkingsmiddelen. Wij zetten de revenuen uit de hondenbelasting volledig in voor zaken die met honden te maken hebben.

Deze paragraaf heeft betrekking op beide heffingen. In het vervolg gaan wij achtereenvolgens in op:

- Ontwikkelingen en rijksbeleid;
- overzicht opbrengst gemeentelijke heffingen;
- heffingen woonlasten (lokale lastendruk);
- overige lokale heffingen;
- kwijtscheldingen;
- Kostendekkendheid.

4.1.2 Ontwikkelingen en rijksbeleid

A. OZB-opbrengst

De maximale jaarlijkse stijging van de onroerendezaakbelastingen wordt begrensd door de macronorm, een afspraak over de maximale stijging van de landelijke ozb-opbrengst. Deze macronorm wordt overigens niet per afzonderlijke gemeente gehandhaafd. Overschrijding van deze norm op landelijk niveau kan wel leiden tot aanwijzingen.

Volgens cijfers van onderzoeksinstituut COELO stijgt de totale landelijke OZB-opbrengst in 2018 met € 95,3 miljoen, een stijging van 2,4%. De macronorm voor 2018 is in het Bestuurlijk Overleg Financiële Verhoudingen (BOFv) van 29 maart 2017 vastgesteld op 3,1%. Dat betekent dat de stijging in 2018 binnen de macronorm blijft.

De tarieven voor de OZB, conform de kadernota 2019, worden verhoogd met het inflatiepercentage van 2,4% zodat de verhoging onder de gestelde macronorm blijft.

B. Precariobelasting op kabels, buizen en leidingen van nutsbedrijven

1 juli 2017 is wetgeving in werking getreden die bepaalt dat gemeenten geen precariobelasting meer kunnen heffen over netwerken van nutsbedrijven. Gemeenten die op 10 februari 2016 een tarief hadden voor nutsnetwerken kunnen tot en met 2021 precariobelasting hierover blijven heffen. Hierbij geldt wel dat die gemeenten maximaal het tarief in rekening kunnen brengen dat gold op 10 februari 2016.

C. Kostendekkendheid heffingen

In 2016 is het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) aangepast. Met ingang van de begroting 2017 dient inzichtelijk te worden gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd. De berekening en uitgangspunten van de kostendekkendheid worden in paragraaf 3.1.7 verder toegelicht.

D. Verruiming gemeentelijk belastinggebied

Al enige tijd wordt in deze paragraaf lokale heffingen in zowel de begroting als jaarrekening aandacht besteed aan de verruiming van het gemeentelijk belastinggebied.

Ook nu wordt weer een laatste stand van zaken gegeven.

Gemeenten krijgen zo'n 16% van hun inkomsten door het heffen van belastingen. Een kleine 70% van de inkomsten krijgen gemeenten van het Rijk. Al vele jaren bepleit de VNG, maar ook andere instellingen zoals Raad voor de financiële verhoudingen en de Raad van State, een uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied. Deze uitbreiding houdt in dat gemeenten meer inkomsten uit de eigen belastingheffing krijgen en tegelijkertijd minder uitkeringen van het Rijk ontvangen. Het gevolg hiervan zal zijn dat er meer verschillen tussen gemeenten ontstaan doordat de verschillende gemeenteraden lokaal andere afwegingen maken tussen inkomsten en uitgaven.

Per saldo hoeft een uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied niet tot stijging van de belastingdruk te leiden. Door de vermindering van de uitkeringen van het Rijk aan gemeenten heeft het Rijk minder uitgaven en kunnen de rijksbelastingen omlaag. De uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied zal wel leiden tot verschuiving van belastingdruk tussen individuele burgers en bedrijven. Gemeenten heffen de belastingen immers naar andere maatstaven dan het Rijk doet en de tarieven zullen per gemeente verschillen.

In het meest recente regeerakkoord (oktober 2017) is niets opgenomen over een uitbreiding van het lokaal belastinggebied. Op 14 februari 2018 ondertekenden het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen echter een Interbestuurlijk Programma (IBP) met bijbehorende gezamenlijke agenda. Over de fiscale thema's zijn daarbij de volgende procesafspraken gemaakt:

- Decentrale belastingstelsels hebben regulier onderhoud nodig om in goede staat te blijven en toekomstbestendig te zijn. Rijk en medeoverheden gaan aan dit onderhoud werken en verkennen daarnaast de mogelijkheden die decentrale belastingstelsels bieden om de realisatie van gezamenlijke ambities te faciliteren.
- Eventuele knelpunten in de fiscale regelgeving, die belangrijke doelstellingen van Rijk en medeoverheden in de weg staan (bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid en de circulaire economie) worden geïnventariseerd. En of er oplossingen kunnen worden geboden, met inachtneming van bestaande wet- en regelgeving.

Hiermee staat de deur naar een uitbreiding van het lokale belastinggebied toch weer op een kier.

4.1.3 Overzicht opbrengst gemeentelijke heffingen

Met het opstellen van de begroting 2019 is rekening gehouden met de kadernota 2019 die door de gemeenteraad in de besluitvormende raadsvergadering van 10 juli 2018 is vastgesteld. Het uitwerken van de kaders resulteert in de onderstaande inkomsten.

Overzicht inkomsten uit algemene middelen (x € 1.000)

Algemene dekkingsmiddelen	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Onroerende zaakbelasting woningen eigenaren	€ 1.957	€ 1.971	€ 1.982
Onroerende zaakbelasting niet-woningen eigenaren	€ 1.040	€ 1.065	€ 936
Onroerende zaakbelasting niet-woningen gebruikers	€ 639	€ 667	€ 683
Hondenbelasting	€ 82	€ 86	€ 88
Precariobelasting	€ 795	€ 786	€ 787

Overzicht inkomsten uit specifieke middelen (x € 1.000)

Gebonden heffingen	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Begrafnisrechten	€ 585	€ 438	€ 512
Afvalstoffenheffingen huisvuil	€ 1.806	€ 1.908*	€ 1.953*
Containerrechten bedrijfsvuil	€ 339	€ 369	€ 356
Marktgeden	€ 56	€ 46	€ 47
Rioolheffingen	€ 2.722	€ 2.639	€ 2.761
Havengelden, incl. huur watersportvereniging	€ 75	€ 79	€ 81
Leges bouwvergunningen	€ 559	€ 440	€ 450

*) Dit is inclusief onttrekking van € 100.000 aan de reserve egalisatie afvalstoffenheffing.

4.1.4 Heffingen woonlasten (lokale lastendruk)

Tot de lokale woonlasten worden gerekend de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Deze heffingen bepalen grotendeels de gemeentelijke opbrengsten en bepalen daarmee ook grotendeels de lokale lastendruk.

In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling van de gemiddelde WOZ-waarde (= de basis voor het berekenen van de OZB-aanslag) en de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens in euro's weergegeven over 2019 en de twee voorgaande jaren. Tevens zijn hierin de geldende tarieven voor de afvalstoffen- en de rioolheffing opgenomen. De gemiddelde woonlast OZB is berekend door de gemiddelde WOZ-waarde te vermenigvuldigen met het geldende tariefpercentage.

Woonlasten meerpersoonshuishouden	2017	2018	2019
Gemiddelde WOZ-waarde	€ 178.000	€ 187.000	€ 201.000
OZB eigenaren woningen	€ 183	€ 183	€ 184
Afvalstoffenheffing meerpersoonshuishoudens*	€ 196	€ 196	€ 200
Rioolheffing, eigenarendeel	€ 151	€ 151	€ 155
Rioolheffing, gebruikersdeel	€ 77	€ 77	€ 79
Totaal	€ 607	€ 607	€ 618
% stijging t.o.v. vorig jaar	-0,4%	0,0%	1,8%

* Dit is inclusief onttrekking van € 100.000 aan de reserve egalisatie afvalstoffenheffing. Bij de berekening van de woonlasten voor 2019 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd.

Onroerendezaakbelastingen	+ 2,4%
Afvalstoffenheffing	maximaal 100% kostendekkend
Rioolheffing	maximaal 100% kostendekkend

Deze verhogingen zijn conform Kadernota 2019. Hieronder treft u per heffing een toelichting aan.

Onroerendezaakbelasting

De onroerendezaakbelastingen (OZB) genereren veruit het grootste deel van de gemeentelijke belastingopbrengst. De OZB bestaat uit drie verschillende belastingen; een eigenarenbelasting voor woningen en niet-woningen en een gebruikersbelasting voor niet-woningen. De opbrengst vloeit naar de algemene middelen van de gemeente. De raad bepaalt met het vaststellen van de begroting de totale opbrengst van deze heffing. De heffingsgrondslag is de totale WOZ-waarde van de onroerende zaken, oftewel de WOZ-capaciteit. Deze wordt vastgesteld volgens de regels van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ). Voor 2019 gelden de WOZ-waarden met als waarde-peildatum 1 januari 2018. Door de geraamde opbrengst te delen door de WOZ-capaciteit ontstaat het tarief en daarmee het bedrag dat de belastingplichtigen moeten betalen.

De OZB wordt berekend naar een percentage van de WOZ-waarde van de onroerende zaak.

De WOZ-waardeontwikkeling van peildatum 1 januari 2017 naar 1 januari 2018 is voor woningen vastgesteld op 7,5% en voor niet-woningen 1,8%. Rekening houdend met de gewenste (meer)opbrengst en de waardeontwikkeling leidt dit voor 2019 tot de volgende tarieven. Om de ontwikkeling van de tarieven te laten zien zijn ook de tarieven over eerdere jaren opgenomen.

Tarieven OZB	2015	2016	2017	2018	2019
Gemiddelde WOZ-waarde					
Eigenaar woning	0,1083	0,1058	0,1030	0,0979	0,0916
Eigenaar niet-woning	0,1561	0,1432	0,1606	0,1647	0,1449
Gebruiker niet-woning	0,1213	0,1114	0,1247	0,1186	0,1220

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing wordt geheven ter dekking van de kosten voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval. Wettelijk uitgangspunt is dat de opbrengst niet hoger mag zijn dan de kosten voor inzameling en verwerking van het huishoudelijk afval.

De berekening van de kostendekkendheid wordt aan het eind van de paragraaf samengevat in een overzicht.

De tarieven hebben zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld (x € 1):

Tarieven afvalstoffenheffing	2015	2016	2017	2018	2019
Meerpersoonshuishoudens	204,84	198,96	195,48 *	195,48 *	200,16 *
Eenpersoonshuishoudens	146,16	142,00	139,56 *	139,56 *	142,80 *
Wijziging	5,9%	-2,9%	-1,8%	0%	2,4 %

* Dit is inclusief onttrekking van € 100.000 aan de reserve egalisatie afvalstoffenheffing.

Rioolheffing

Op basis van artikel 228a van de Gemeentewet hebben gemeenten de mogelijkheid om de kosten van zorgplicht voor het afvalwater alsmede de kosten van de zorg voor het hemel- en grondwater te verhalen via de rioolheffing. Welke kosten via de rioolheffing worden verhaald dient met het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) te zijn vastgesteld.

De berekening van de kostendeckendheid wordt aan het eind van de paragraaf samengevat in een overzicht.

De tarieven hebben zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld (x € 1):

Tarieven rioolheffing	2015	2016	2017	2018	2019
Eigenaar woning	151,92	149,76	151,08	151,08	154,68
Gebruiker niet-woning	74,52	76,34	77,04	77,04	78,84
Wijziging	17,6%	-0,2%	0,9%	0,0%	2,4%

Sliedrecht heft van eigenaren van panden een vast bedrag per jaar. Hierbij is de situatie per 1 januari bepalend. Ook van gebruikers van panden wordt rioolheffing geheven. Dit is met ingang van 2015 ook een vast bedrag per jaar. Tot 2015 was dit afhankelijk van het waterverbruik.

Vergelijking andere gemeenten

Vergelijking van woonlasten kan worden gemaakt met de Drechtstedengemeenten. Deze is gebaseerd op de actuele gegevens van de Digitale Atlas van de lokale lasten 2018 op www.coelo.nl en geeft de woonlasten van een meerpersoonshuishouden weer. De woonlasten in 2018 in Alblasterdam, Dordrecht, Hardinxveld Giessendam, Hendrik Ido Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht laten zich samenvatten in onderstaand schema (x € 1). De indicatie in de laatste kolom betekent hoe lager het rangnummer hoe lager de woonlasten.

Tarieven	Gemidd. WOZ	Tarief OZB	OZB eigenaar	Riool heffing e/g	Afval stoffen heffing	Totaal	Rangnr meerp. huis
Sliedrecht	187.000	0,0979	183	228	195	606	24
Papendrecht	203.000	0,1261	256	136	249	641	41
Dordrecht	170.000	0,1222	208	180	276	664	70
Alblasterdam	204.000	0,1258	257	173	339	769	247
Hardinxveld-G'dam	232.000	0,1316	305	227	254	782	266
H.I. Ambacht	232.000	0,1292	300	177	321	798	290
Zwijndrecht *	181.000	0,1279	232	283	346	839	329
Landelijk gemiddelde	244.000	0,1180	274	194	253	721	-

* Voor Zwijndrecht is het totaalbedrag verlaagd met € 22 wegens een tegemoetkoming in de woonlasten.

4.1.5 Overige lokale heffingen

Hondenbelasting

De Gemeentewet regelt dat gemeenten een belasting op het houden van honden mogen heffen. De hondenbelasting is een zuivere belasting die, net als de onroerendezaakbelastingen, naar de algemene middelen van de gemeente vloeit.

Voor 2019 zijn de tarieven verhoogd met 2,4%, zoals vastgesteld in de Kadernota.

Reinigingsrechten

Voor het ophalen van afval bij niet-woningen (winkels, bedrijven, buurtcentra, etc.) kunnen gemeenten een reinigingsrecht heffen. Uitgangspunt is dat dit ten minste kostendekkend gebeurt. Gemeenten hebben niet de verplichting om afval bij bedrijven in te zamelen. Dit in tegenstelling tot het inzamelen van huishoudelijk afval bij woningen. Bedrijven dienen zelf zorg te dragen voor het afvoeren van het afval en kunnen hiervoor een contract aangaan met een erkende afvalinzamelaar.

Precariobelasting

Precariobelasting wordt geheven over voorwerpen op, onder of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. Het is een zuivere belasting waarvan de opbrengst naar de algemene middelen van de gemeente gaat.

De opbrengst is sterk afhankelijk van wisselende activiteiten in de openbare ruimte, zoals het hebben van terrassen, reclameborden, uitstallingen, bouwmaterialen, kabels en leidingen, etc.

Zoals onder 'Ontwikkelingen en rijksbeleid' is opgemerkt, is het met ingang van 2022 niet meer mogelijk om precariobelasting van nutsnetwerken te heffen. Gedurende de overgangstermijn mogen die tarieven niet verhoogd worden en gelden de tarieven zoals ze golden op 10 februari 2016.

Havengeld

Voor het gebruik van de gemeentelijke haven of andere openbare werken, alsmede voor het gebruik van alle binnen deze gemeente gelegen openbare wateren wordt door de gemeente havengeld geheven. Uitgangspunt is dat dit ten hoogste kostendekkend gebeurt.

Lijkbezorgingsrechten

Als gemeente heffen wij rechten voor het gebruik van de begraafplaats en voor het verlenen van gemeentelijke diensten in verband met de begraafplaats. Uitgangspunt is dat dit ten hoogste kostendekkend gebeurt. De berekening van de kostendekkendheid wordt aan het eind van de paragraaf samengevat in een overzicht.

De overige tarieven worden verhoogd met 2,4%, zoals vastgesteld in de Kadernota.

4.1.6 Een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid

Als een belastingplichtige als gevolg van financiële omstandigheden niet in staat is een belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen, kan gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. De regels voor het toekennen worden bepaald door de Rijksoverheid. Deze regels komen erop neer dat kwijtschelding mag worden verleend aan belastingplichtigen die een inkomen hebben dat niet hoger ligt dan 90% van de bijstandsnorm. Gemeenten mogen hier in die zin van afwijken, dat deze inkomensgrens wordt verruimd naar 100% van de bijstandsnorm. Wij hanteren de zogeheten 100%-norm, wat betekent dat inwoners met een inkomen op bijstandsniveau in beginsel voor kwijtschelding in aanmerking komen. Er vindt ook een vermogenstoets plaats.

Een groot deel van de kwijtscheldingen wordt geautomatiseerd getoetst. Het doel hiervan is de administratieve lasten voor de burger te verminderen.

Gemeenten mogen zelf bepalen voor welke belastingen kwijtschelding wordt verleend. Wij verlenen kwijtschelding verleend voor:

- Onroerendezaakbelastingen;
- Afvalstoffenheffing;
- Rioolheffing;
- Hondenbelasting (tot maximaal de helft van de verschuldigde belasting voor de eerste hond).

4.1.7 Kostendekkendheid

Voor gemeentelijke heffingen geldt de wettelijke eis van maximaal kostendekkende tarieven. In onderstaande tabel is de kostendekking van de belangrijkste gemeentelijke heffingen voor 2019 inzichtelijk gemaakt.

Bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid	Afvalstoffen-heffing	Riool-heffing	Haven-Geld	Lijk-bezorging	Bouwleges	Reinigings-rechten	Leges Burgerzaken
Kosten taakveld (en) incl. (omslag)rente	2.391	2.329	63	338	309	314	1.036
Inkomsten taakveld (en), excl. heffingen	656	7	4	0	0	32	0
Netto Kosten	1.735	2.322	59	338	309	282	1.036
Overhead incl. (omslag)rente	516	163	17	223	206	118	0
BTW (1)		250					
Totale overige kosten (a)	2.252	2.735	76	561	515	400	1.036
Opbrengst heffingen (b)	1.857 (2)	2.718 (2)	59 (3)	512	462	356	611
Dekking (b/a *100)	82%	99%	77%	91%	90%	89%	59%

(1) Bij de begroting 2015 is besloten (Raadsbesluit 11/11/2014) op grond van de thema-onderzoeken wel btw in de rioolheffing te verwerken en niet in de afvalstoffenheffing.

(2) Dit is inclusief de kwijtschelding.

(3) Dit is exclusief opbrengst pleziervaart van € 18.000. De kosten hebben alleen betrekking op de beroepshavens. Voor pleziervaartuigen worden nagenoeg geen directe kosten gemaakt.

De kostendekkendheid wordt overeenkomstig de regelgeving bepaald per verordening.

Over de kostendekkendheid wordt opgemerkt dat er voor gekozen is;

1. overhead toe te rekenen op basis van personeelslasten;
2. één systematiek van toerekening van overhead;
3. 100% kostendekkenheid;
4. de kwijtschelding ten laste te brengen van de heffing.

Nog niet bij alle gemeenteheffingen wordt 100% kostendekkendheid behaald.

4.2 Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers te kunnen opvangen. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen weerstandscapaciteit en de risico's waarvoor geen beheersmaatregelen zijn getroffen, zoals het vormen van voorzieningen of het afsluiten van verzekeringen. Het weerstandsvermogen is mede van belang voor het bepalen van de gezondheid van de financiële positie van de gemeente.

De raad heeft op 11 maart 2014 de nota Weerstandsvermogen en risicomanagement vastgesteld. In deze nota zijn de beleidskaders opgenomen die richting geven aan de uitvoering van het gemeentelijk risicomanagement in Sliedrecht. De paragraaf is opgebouwd uit een drietal blokken: het risicoprofiel Sliedrecht, de weerstandscapaciteit en als laatste de weerstandsratio.

4.2.1 Risicoprofiel gemeente Sliedrecht

Bedragen x € 1.000					
Risicogebied	Zie	Maximaal risico	Structureel/ Incidenteel	Kans-klasse	Risico bedrag
Organisatierisico's	A	1.000	I	II	435
Onzekerheden algemene uitkering	B	350	S	I	109
Verbonden partijen	C	1.478	S	I / II	1.541
Garantstellingen	D	796	I	I/ IV	682
Dividend	E	100	S	II	94
Projectrisico's, waardering vastgoed en grondexploitaties	F	2.576	I	I/II/III/IV	2.100
Totaal					4.960

Het laatste vastgestelde risicoprofiel van de gemeente Sliedrecht is vastgelegd in de jaarrekening 2017, die door de raad op 19 juni 2018 is vastgesteld en bedroeg € 5,0 mln. Het risicoprofiel in deze begroting 2019 is ook ingeschat op € 5,0 miljoen. Ten opzichte van de jaarrekening 2017 worden de verschillen in hoofdzaak verklaard door:

Verhoging risicoprofiel verbonden partijen € 409.000

De verhoging van dit risicoprofiel wordt voor 110.000 verklaard door een hogere inschatting van de kansklasse op het risico dat de GR Drechtwerk en GRD niet de gewenste maatregelen neemt, zoals Sliedrecht heeft opgenomen in de kadernota 2019, om haar de tekorten terug te dringen. Daarnaast is, op basis van het aangekondigde tekort Jeugd in de 1^e Burap 2018 van de Serviceorganisatie Jeugd, de kansklasse verhoogd voor het eerder opgenomen risico op een hogere bijdrage als gevolg van het tekort op Jeugd.

Verlaging risicoprofiel garantstellingen € 48.000

De verlaging van dit risicoprofiel is in hoofdzaak te verklaren door de afname van bedrag waarvoor de gemeente Sliedrecht garant staat als gevolg van aflossing van leningen door de garantnemer.

Verlaging risicoprofiel projectrisico's, waardering vastgoed en grondexploitaties € 359.000

De verlaging van dit risicoprofiel is in hoofdzaak het gevolg van de mogelijke uitkomst van een specifieke aanbesteding.

4.2.2 Toelichting risicoprofiel gemeente Sliedrecht

A. Organisatierisico's

A. Organisatierisico's (programma Bestuur, veiligheid en organisatie)

Gemeenten komen steeds meer in de rol van regisseur, met nieuwe taken die door het Rijk worden gedecentraliseerd. Dit vraagt om andere competenties. De mate van beïnvloedbaarheid is gemiddeld. Als beheersmaatregel worden de personeelsinstrumenten ingezet.

In 2014 heeft de raad een budget beschikbaar gesteld voor organisatieontwikkeling. De raad heeft op 28 juni 2016 ingestemd met verhoging van de Reserve frictiebudget/organisatieontwikkeling met € 1.000.000. In het raadsvoorstel is een tweetal scenario's genoemd die variëren van € 1.500.000 tot € 2.500.000. Op basis van de genoemde scenario's bedraagt de risico-inschatting voor verdere organisatierisico's een incidenteel bedrag van € 1.000.000.

B. Risico's algemene uitkering (Ondersteunend programma Financiën en belastingen)

De algemene uitkering wordt meerdere keren per jaar geactualiseerd. De volgende tranche van de herziening kan een negatief effect hebben op onze algemene uitkering. Het maximale risico wordt geschat op ca. 1% van de algemene uitkering en bedraagt ongeveer € 350.000. De kans schatten wij op dit moment laag in vanwege de relatie tussen de algemene uitkering en de (stijgende) rijksuitgaven.

De invloed die Sliedrecht hierop kan uitoefenen is minimaal. Het inzetten van PAUW (een systeem voor de berekening van de algemene uitkering), het op orde zijn van de basisregistraties en het tijdig signaleren van ontwikkelingen die kunnen leiden tot afwijkingen zijn de belangrijkste beheersmaatregelen.

C. Risico's bij verbonden partijen (Alle programma's)

Er is sprake van een algemeen risico door deelname aan een Gemeenschappelijke Regeling. Negatieve exploitatieresultaten worden doorgelegd naar de deelnemende gemeenten. De totale bijdrage aan verbonden partijen bedraagt in 2019 naar verwachting € 18,3 miljoen. Uitgaande van een maximaal 5% overschrijding van de begroting van de gemeenschappelijke regelingen is het maximale risico afgerond € 915.000. De mate van beïnvloedbaarheid voor Sliedrecht is beperkt. De beheersmaatregelen zijn gericht op het houden van toezicht op risicomanagement bij de verbonden partijen (tijdig beoordelen van financiële documenten, signaleren van afwijkingen en verwerken naar de raad). Daarnaast bestaat een specifiek risico op een hogere bijdrage aan de GRD en de GRDrechtwerk in 2020 en verder en een specifiek risico als gevolg van een verhoogde bijdrage aan de Serviceorganisatie Jeugd om de continuïteit van de jeugdhulp te waarborgen.

D. Risico's garantstellingen (Alle programma's)

De gemeente Sliedrecht staat garant voor diverse instellingen. De gewaarborgde geldleningen bedragen naar verwachting per 1 januari 2019 € 120,2 mln. In dit bedrag zijn ook leningen meegenomen van de woningcorporatie Stichting Tablis Wonen voor een bedrag van € 94,7 miljoen. De gemeente is hier niet de eerste garantsteller, maar achtervang voor het Waarborgfonds Sociale Woningbouw.

De huidige beleidslijn is dat 2,5% van het bedrag waarvoor de gemeente eerste garantsteller is wordt aangemerkt als risico. Daarnaast worden de risico's in de garantstellingen individueel beoordeeld door jaarlijkse toets van de jaarrekeningen van belangrijke garantstellingen, op aspecten als solvabiliteit en liquiditeit. Daarnaast maakt dit onderdeel uit van de verbijzonderde interne controle.

E. Risico dividendontvangsten (Algemene dekkingsmiddelen)

De gemeente Sliedrecht bezit aandelen in het nutsbedrijf Eneco en jaarlijks wordt dividend ontvangen. De dividendraming is gebaseerd op de werkelijke ontvangsten van de afgelopen vier jaar met een veiligheidsmarge van 15%. In 2017 is Eneco gesplitst in een energiebedrijf en een netwerkbedrijf. Het effect van bovenstaande is ingeschat op € 100.000 structureel. De mate van beïnvloedbaarheid is gering.

F. Projectrisico's, waardering vastgoed en grondexploitaties (Alle programma's)

Na het treffen van beheersmaatregelen blijft er altijd een risico bestaan bij de waardering van vastgoed en projecten en grondexploitaties. Dat is inherent aan het karakter van deze posten. Deze risico's kunnen bestaan uit:

- Risico's die verband houden met de aard van het plan, bijvoorbeeld omdat er woningen zijn geprogrammeerd die niet goed in de markt liggen;
- Risico's die verband houden met het tijdstip van realisatie van het plan; veel plannen schuiven door, in afwachting van betere tijden. Dit kan leiden tot hogere rentekosten en werken door in de waarde van het plan;
- Risico's die verband houden met gehanteerde parameters, bijvoorbeeld indexering van prijzen en rentestanden;
- Overige risico's, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van onzekere subsidies, bodemverontreiniging, planschades, claims e.d.

4.2.3 Bepaling van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserve, de onbenutte belastingcapaciteit en stille reserves. De raad heeft besloten om de laatste twee vooralsnog niet op te nemen in de berekening van de weerstandscapaciteit.

Bij de kadernota 2015 is toegezegd de algemene reserve op te splitsen in een risicoreserve en een (vrij besteedbare) algemene reserve, waaruit onder andere de strategische projecten uit het CUP gefinancierd kunnen worden. De algemene reserve en algemene risicoreserve vormen samen de weerstandscapaciteit van de gemeente Sliedrecht.

De raad heeft in het beleidskader aangegeven dat een weerstandsratio van 0,75 gehanteerd wordt. Bij een risicoprofiel van afgerond € 5.000.000 is de minimale hoogte van de algemene risicoreserve daarmee afgerond € 3.750.000. Per ultimo 2018 is de verwachte hoogte van de algemene reserve risicoreservering € 3.614.000. Bij het vaststellen van de begroting zal worden voorgesteld om de algemene risicoreserve aan te vullen tot de minimale hoogte.

De weerstandscapaciteit bestaat uit de volgende twee delen:

	bedragen x € 1.000
Weerstandscapaciteit	2019
Algemene risicoreserve	3.614
Algemene reserve	2.812
Verwachte stand 1 januari 2019	6.426

Stille reserves en onbenutte belastingcapaciteit

Een stille reserve is een 'overschot' op de bezittingen van de gemeente doordat deze meer waard zijn dan op de balans van de gemeente zijn opgenomen. Volgens de verslaggevingsvoorschriften van gemeenten, het Besluit Begroting en Verantwoording (hierna BBV), dienen bezittingen van gemeente te worden gewaardeerd op vervaardigingsprijs / verkrijgingsprijs (historische kosten). Dit betekent dat indien een bezitting van de gemeente in de markt meer waard wordt dan gewaardeerd op haar balans, de gemeente deze bezitting niet mag herwaarderen en er hierdoor een stille reserve kan ontstaan.

De onbenutte belastingcapaciteit betreft de extra structurele middelen die gegenereerd kunnen worden door de gemeentelijke belastingen en rechten te verhogen. Het betreft het verschil tussen het niveau gehanteerd volgens artikel 12 van de Financiële verhoudingswet en het feitelijk gehanteerde belastingtarief in Sliedrecht.

Conform de vastgestelde nota Weerstandsvermogen en risicomanagement maken de stille reserves en onbenutte belastingcapaciteit geen onderdeel uit van de weerstandscapaciteit. Wel wordt hierin inzicht gegeven.

Stille reserve vastgoed

Op vastgoed is een verschil te maken tussen vastgoed waar een, wat de omvang betreft, redelijke markt voor is zoals voor woningen en kantoren, en vastgoed waar een beperkte markt voor is zoals voor zwembaden en sportvoorzieningen. Voor de inschatting van de stille reserve vastgoed kan een vergelijking gemaakt worden van de WOZ waarde en de boekwaarde. Hierbij is de WOZ waarde voor het vastgoed waar een beperkte markt voor is, uit voorzichtigheidsprincipe uitgegaan van een executiewaarde van 70% van de WOZ waarde.

Ten basis van bovenstaande uitgangspunten bestaat er een stille reserve vastgoed van afgerond € 4,3 mln. Deze stille reserve kan als volgt uitgesplitst worden:

bedragen x € 1.000	
Type vastgoed	Stille reserve
Redelijke markt	1.401
Beperkte markt	3.000
Totaal stille reserve vastgoed	4.401

Stille reserve aandelen

De gemeente bezit aandelen van de Bank Nederlandse Gemeenten, ROM-D, Oasen, Stedin en Eneco. In het consultatiedocument Aandeelhouderschap Eneco Groep NV, dat de Aandeelhouderscommissie van Eneco (AHC) heeft gepubliceerd, is met diverse voorbehouden een grove inschatting van de marktwaarde van de aandelen Eneco gegeven. Dit is ongeveer € 500 tot € 580 per aandeel. Uitgaande van een marktwaarde van € 540 per aandeel bestaat er een stille reserve in de aandelen Eneco van € 15,2 miljoen. Tegenover deze stille reserve staat overigens wel structurele dividenduitkering in de begroting.

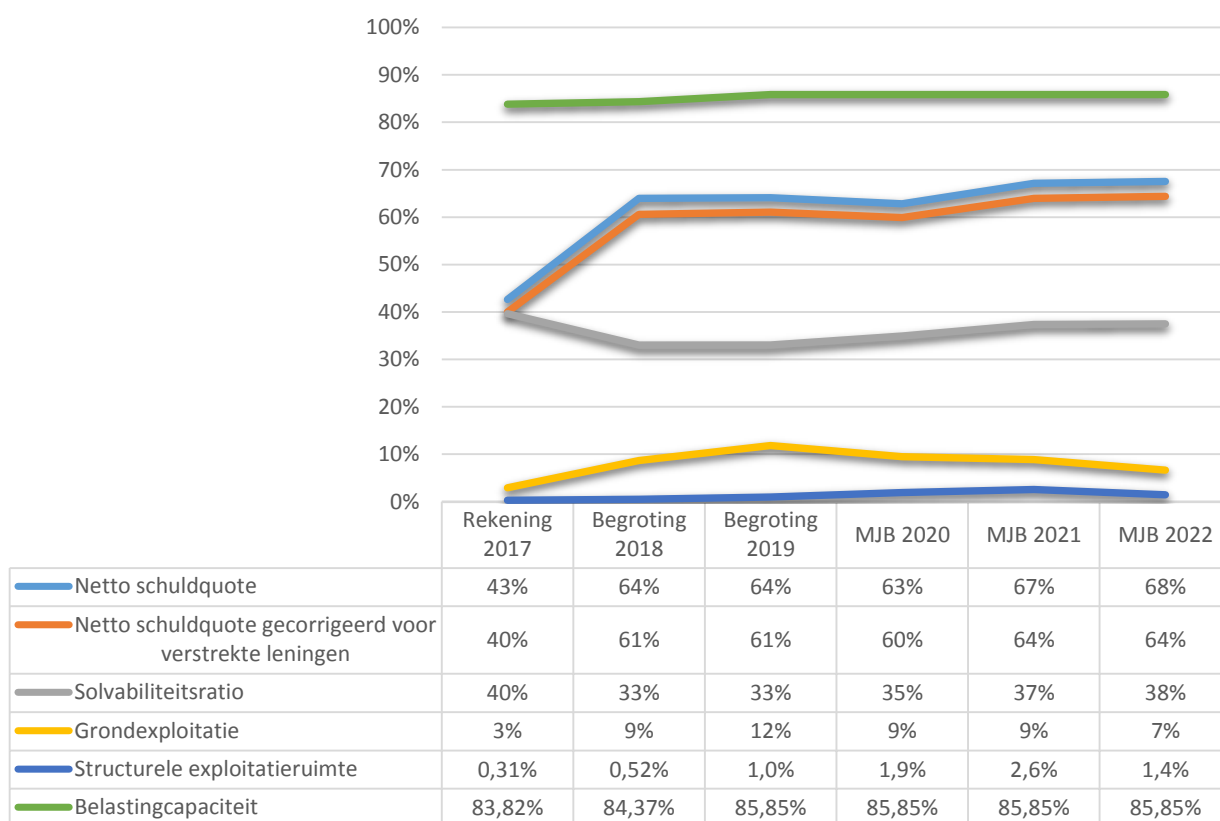
Onbenutte belastingcapaciteit

Voor Sliedrecht bestaat deze onbenutte belastingcapaciteit uit het volgende:

bedragen x € 1.000	
Omschrijving	Bedrag
Capaciteit OZB	2.199
Capaciteit riolering	49
Capaciteit afval en reiniging	339
Totaal onbenutte belastingcapaciteit	2.587

Dit houdt in dat er structureel ruim € 2,5 mln. aan extra belastingopbrengsten gegenereerd kan worden binnen de Financiële verhoudingswet.

4.2.4 Financiële kengetallen

De *netto schuldquote* is de netto schuld als aandeel van de inkomsten. Het geeft aan of een gemeente investeringsruimte heeft. Het zegt daarnaast iets over de flexibiliteit van de begroting: veel schulden en kapitaallasten leiden tot een inflexibele begroting. Een netto schuldquote tussen de 90% en 130% wordt gezien als voldoende. Een lagere netto schuldquote dan 90% wordt gezien als goed.

De *solvabiliteitsratio* geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen op langere termijn te voldoen. Het geeft de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen weer. Er is geen harde norm voor dit kengetal maar een percentage van 20% tot 50% wordt doorgaans als voldoende gezien.

Het kengetal *grondexploitatie* geeft een indicatie van de verhouding van de in exploitatie genomen gronden ten opzichte van de totale baten. Het geeft een indicatie of een gemeente veel geld in grond heeft geïnvesteerd, geld dat in de toekomst moet worden terugverdiend. Een kengetal grondexploitatie lager dan 20% wordt gezien als goed.

De *structurele exploitatieruimte* geeft weer hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de jaarrekening. Een kengetal groter dan 0 duidt op structurele ruimte.

De *belastingcapaciteit* maakt inzichtelijk welke mogelijkheden de gemeente heeft voor het genereren van hogere baten. Dit kengetal geeft weer hoe de belastingdruk zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. De woonlasten van een gezin bij gemiddelde WOZ-waarde worden afgezet tegen het landelijk gemiddelde. Is het kengetal lager dan 100%, dan zijn de woonlasten lager dan gemiddeld in Nederland. Het verschil tussen het kengetal en 100% geeft de ruimte aan om de belastingen te verhogen tot het gemiddelde.

Resumerend

Eén kengetal in een enkel jaar geeft op zich nog niet veel informatie. Deze moeten vooral in samenhang worden gezien. Op basis van de kengetallen kan geconcludeerd worden dat Sliedrecht een laag risicoprofiel heeft. Er is een relatief goede ratio ten aanzien van schuldquote, solvabiliteit en grondexploitatie.

De toezichthouders hebben voor de kengetallen onderstaande signaleringswaarden vastgesteld om trends te kunnen ontdekken. Aan deze categorieën is geen kwalificatie gegeven omdat normering in eerste instantie door de gemeente zelf dient plaats te vinden. Wel kan over het algemeen worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

Kengetal	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote			
a. zonder correctie doorgeleende gelden	< 90%	90-130%	> 130%
b. met correctie doorgeleende gelden	< 90%	90-130%	> 130%
2. Solvabiliteitsratio	> 50%	20-50%	< 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20-35%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
5. Belastingcapaciteit	< 95%	95-105%	> 105%

Over het geheel genomen scoort Sliedrecht in de minst risicovolle categorie A.

4.2.5 Conclusie over het weerstandsvermogen

Bij deze begroting is een nieuwe risico-inventarisatie uitgevoerd. De uitkomst van de inventarisatie is een risico van afgerond € 5.000.000. Conform het gemeentelijk beleid is de minimumhoogte van de algemene (risico-) reserve 0,75x de hoogte van de risico's en komt uit op een bedrag van afgerond € 3.750.000.

Door het instellen van de algemene risicoreserve is het risico afgedekt. Daarnaast heeft de gemeente Sliedrecht een algemene reserve en worden stille reserves en onbenutte belastingcapaciteit niet meegenomen in de berekening van de weerstandscapaciteit.

4.3 Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

4.3.1 Inleiding

De gemeente beheert de openbare ruimte waarin een groot aantal activiteiten plaatsvindt zoals wonen, werken en recreëren. Voor deze activiteiten zijn kapitaalgoederen nodig: wegen, riolering, kunstwerken, groen, verlichting en gebouwen. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan, is bepalend voor het voorzieningenniveau en de jaarlijkse lasten. In dit onderdeel van de programmabegroting wordt aangegeven voor welk ambitieniveau de gemeente heeft gekozen, inclusief de financiële consequenties hiervan. Het door de raad gewenste onderhoudsniveau is van invloed op de lasten.

Het beleid op de kapitaalgoederen wordt door middel van beleidsnota's vastgesteld. Dergelijke nota's bieden de mogelijkheid om algemene beleidslijnen met betrekking tot de inhoudelijke kaders (de visie van de raad op de kwaliteit van de kapitaalgoederen) en procedurele kaders (afspraken tussen raad en college over besluitvorming en informatievoorziening) vast te stellen.

Het beleid van de gemeente voor het onderhoud van kapitaalgoederen is o.a. opgenomen in;

- de Nota onderhoud gebouwen (vastgesteld in 2006);
- het Gemeentelijk Rioleringsplan 2012-2018 (vastgesteld in 2011);
- het Beleidsplan onderhoud wegen 2015-2025 (vastgesteld in 2014);
- het Beleidsplan openbare verlichting (vastgesteld in 2014);
- het Beheerplan onderhoud bruggen (vastgesteld in 2014);
- het Groenbeleidsplan (vastgesteld in 2015);
- het Uitvoeringsbeleid speel- en sportruimte Sliedrecht (vastgesteld in 2016).

Als uitgangspunt geldt dat op basis van beheerplannen jaarlijks budgetten worden geraamd voor het onderhoud dat in het begrotingsjaar moet worden uitgevoerd en dat voldoende wordt gereserveerd (stortingen in onderhoudsvoorzieningen) of dat er investeringsbesluiten genomen worden voor het uitvoeren van toekomstig onderhoud. Hierna gaan we nader in op de specifieke beleidsvelden.

4.3.2 Openbaar groen en speelvoorzieningen

De gemeenteraad heeft op 31 maart 2015 het Groenbeleidsplan Sliedrecht vastgesteld. Het geactualiseerde Groenbeleidsplan vormt de basis voor het groenbeheer en toekomstige ontwikkelingen met betrekking tot groen in Sliedrecht. Op basis van dit plan wordt door middel van het regulier groenbeheer en renovatieprojecten consequent naar de vastgelegde kwaliteiten en eindbeelden toegewerkt. Aanpassingen van het groen worden op basis van dit plan op verantwoorde wijze gedaan. Het plan vormt ook een belangrijk toetsingskader bij de belangenafwegingen tussen groene en overige functies en geeft de nieuwe beleidskaders voor verkoop en verhuur van gemeentelijk groen. In dit plan zijn tevens de beeldkwaliteiten van het beheer in de verschillende gebieden van Sliedrecht opgenomen.

De gemeente Sliedrecht vindt het belangrijk dat de gemeente voldoende groen heeft en behoudt. Om te bewaken dat er genoeg bomen in de gemeente blijven, wordt bijgehouden hoeveel kapvergunningen verleend worden en hoeveel bomen worden aangeplant. Er zijn vanuit bezuinigingsoogpunt in het verleden keuzes gemaakt ten aanzien van het beheer en onderhoud van groen waarna geconstateerd is dat de afgesproken beeldkwaliteit op het beheer van groen niet altijd meer wordt gehaald.

Voor de groenprojecten wordt de meerjarenplanning Integrale meerjaren operationele planning" gevolgd Dit houdt in dat de volgende gebieden worden aangepakt:

- Prickwaert
- Weresteijn
- Middenveer
- Vogelbuurt West
- Vogelbuurt Noord-west
- Parallelweg langs Benedenveer
- Professorenbuurt

Tijdens de bespreken van de Kadernota 2019 is door de raad een motie aangenomen om voor de begroting 2019 een extra bedrag op te nemen in de begroting voor het 'vergroenen' van een aantal doorgaande wegen.

Op 10 mei 2016 heeft de gemeenteraad het besluit genomen om in vijf jaar tijd de speelplekken in Sliedrecht op te knappen en om te vormen tot uitdagende speel-, sport- en ontmoetingsplekken. Iedere buurt krijgt meerdere speelplekken met uitdagende speeltoestellen, passend bij deze tijd. Naast spelen en sporten komt de focus ook te liggen op ontmoeting tussen jong en oud in de buurt. Er wordt ruim € 1 miljoen euro geïnvesteerd om dit project in vijf jaar tijd af te ronden. In 2019 worden in principe de volgende buurten aangepakt;

- Rivierdijk West
- Molendijk
- Baanhoek West
- Rivierenbuurt noord

4.3.3 Riolering

De gemeentelijke taken op het gebied van de riolering zijn gebaseerd op de Waterwet. Voor de uitvoering van deze wettelijke verplichting is gemeentelijke autonome beleidsruimte beschikbaar. Naast de waterwet moet voldaan worden aan de richtlijnen van de waterkwaliteitsbeheerders (Waterschap Rivierenland en Rijkswaterstaat). Goede aanleg en beheer van de riolering is van groot belang voor de gezondheid van onze burgers en een van de hoofdtaken van de gemeente.

Tot 2019 is het vigerende GRP 2012-2018 van toepassing. We streven ernaar om in het najaar van 2018 het nieuwe GRP 2019-2023 aan de gemeenteraad aan te bieden. Het nieuwe GRP houdt rekening met de zogenoemde verbrede rioolheffing. Er wordt expliciet aandacht besteed aan de zorgplichten voor hemel- en grondwater. Het GRP gaat in op drie zorgplichten; de grondwaterzorgplicht, de afvalwaterzorgplicht en de hemelwaterzorgplicht. We constateren dat Sliedrecht al sinds 2003 aan de basisinspanning riolering voldoet. Ook bij heftige regenbuien voldoet ons stelsel afdoende om schade bij woningen en bedrijven te voorkomen of zo veel mogelijk te beperken. De afgelopen periode zijn er beleidskeuzes gemaakt die in dit GRP zullen worden vastgelegd, zoals het creëren van extra waterberging in plantsoenen. Om te voorkomen dat hemelwater van straat naar woningen kan toestromen worden wegen niet altijd teruggebracht naar de aanleghoogte.

De komende jaren zijn onder andere de volgende grote rioleringsprojecten in het GRP opgenomen:

- Talmastraat en omgeving (Staatsliedenbuurt). Dit werk wordt gelijktijdig met de ontwikkeling van de Staatsliedenbuurt uitgevoerd.
- Verplaatsen van het gemaal en waterberging bij het Burgemeester Winklerplein als voorbereiding op de toekomstige ontwikkelingen.

- Riolvervanging Professorenbuurt 2019-2020.
- Riolvervanging Vogelenzang e.o. 2019-2020.
- Afkoppelen van hemelwater in combinatie met herstraten, reconstructies etc. Zoals bijvoorbeeld bij het herstraten van de Middenveer en de Molendijk in 2019-2020.

4.3.4 Waterbeheer

Voortvloeiend uit het Stedelijk Waterplan Plan (SWP) zijn er de afgelopen jaren maatregelen getroffen om de waterkwaliteit te verbeteren. Dit plan is, na een evaluatie met het Waterschap in 2011, voor onbepaalde tijd verlengd.

Het Waterschap stelt middelen beschikbaar voor het verbeteren aan de waterhuishouding. Particulieren kunnen sinds 2018 ook gebruik maken van een subsidieregeling voor klimaatmaatregelen die ertoe bijdragen dat hemelwater vastgehouden wordt op eigen terrein. Het Gemeentelijk Afkoppel Plan (GAP) sluit aan op de uitgangspunten van het SWP. Het afkoppelen van verhardingen heeft voor zowel de waterkwaliteit als de waterkwantiteit geen nadelige gevolgen. Voor de vereiste waterberging moet de gemeente nog 2,35 hectare waterberging creëren. Met het waterschap is bestuurlijk afgesproken dat deze compensatie in Sliedrecht Buiten in 2019 plaats zal vinden. De waterberging kan dan in het regenseizoen benut worden. Daar waar zich kansen voordoen, zullen we in het stedelijk gebied extra waterberging realiseren.

Sinds 1 januari 2015 is 75% van de watergangen in beheer en eigendom overgegaan naar Waterschap Rivierenland (WSRL). Daarmee hebben al deze watergangen conform de keur en legger van WSRL tevens een A-status gekregen. De gemeente voert in opdracht van het Waterschap nog wel het onderhoud uit. Daarmee houden we grip op de uitvoering in onze eigen gemeente. In 2018 is begonnen met een gezamenlijk actie in het kader van het kroosruimen. Dit gebeurt met 50% cofinanciering vanuit WSRL.

4.3.5 Wegen

Eind 2014 is het Beleidsplan Onderhoud Wegen 2015-2025 vastgesteld. Hiervan zijn de belangrijkste uitgangspunten:

- Het voorkomen van kapitaalsvernietiging;
- Het voorkomen van te grote hoogteverschillen met betrekking tot toegankelijkheidseisen;
- Het voorkomen van schadebeelden waarbij het risico van schadeclaims van toepassing is.

In 2017 is het klein onderhoud elementenverharding opnieuw meerjarig aanbesteed en in 2019 is een nieuw onderhoudsbestek voor asfalt gepland. Hiermee wordt het klein onderhoud van wegen geregeld.

In het Integrale Meer Jaren Operationele Programma (IMJOP) is in 2019 groot onderhoud gepland aan de volgende wegen:

- P.C. Hooftlaan, in aansluiting op de ontwikkeling op de Rivierdijk-west (locatie Lanser).
- Molendijk-west/Baanhoek-oost, in het verlengde van Molendijk-oost/Kerkbuurt-west volgens de Dijkvisie.
- Middenveer in combinatie herinrichting.
- Parallelweg langs Nijverwaard, groot asfalt onderhoud in combinatie met verkeersmaatregelen.

- Opritten Sportlaan/N482 in combinatie met het aanpassen van het kruispunt Stationsplein-Stationspark.
- Weresteijn-noord, binnenpaden.
- Vogelbuurt, grootschalige aanpak in combinatie met groen, riolering, herinrichting en warmtenet.
- Professorenbuurt in combinatie met riolering.
- Parallelweg langs Benedenveer in aansluiting op de opgeleverde woningen.

4.3.6 Bruggen

Er is op initiatief van de raad een meerjarenonderhoudsprogramma opgesteld om alle bruggen in de gemeente Sliedrecht te herstellen en te behouden. In afgelopen jaren zijn – en in de komende jaren zullen – diverse traditionele bruggen vervangen worden door meer duurzame bruggen met stalen liggers, kunststof dekken en houten leuningen.

4.3.7 Openbare verlichting

De gemeente Sliedrecht heeft het beheer en onderhoud van de openbare verlichting ondergebracht bij Stadsbeheer Dordrecht (SBD). Op basis van metingen heeft Stadsbeheer Dordrecht een vervangingsplan opgesteld. In 2014 is een nieuw beheerplan openbare verlichting opgesteld. In dit plan is ook de toepassing van energiezuinige LED-verlichting opgenomen. De vervangingsplannen van de openbare verlichting worden integraal afgestemd op de uitvoering van onderhoud wegen en/of riolering. Bij alle grote werken in de openbare ruimte (zie wegen en riolering) zijn de lichtmasten en armaturen vervangen voor LED-verlichting.

4.3.8 Gebouwen

De “Nota onderhoud gebouwen” is vastgesteld in de raad van 18 december 2006 en zal worden herijkt in 2018/begin 2019. Door middel van deze nota wordt een onderbouwing gegeven van de onderhoudsbudgetten voor gebouwen in de begroting van Sliedrecht. Met betrekking tot het beheer van het vastgoed wil Sliedrecht het voortouw nemen in het kader van duurzaamheid en milieuvriendelijk energiegebruik. Waar mogelijk zullen wij zonnepanelen plaatsen op onze gebouwen.

4.3.9 Binnenhaven

Hieronder valt het op diepte houden van de gemeentehaven en het daarvoor periodiek peilen, het onderhouden van de steigers en de walstroomvoorziening. Eens per 10 jaar dient rekening te worden gehouden met een hoge piek aan kosten voor baggerwerkzaamheden. In 2020 zullen er baggerwerkzaamheden plaatsvinden in de haven.

4.3.10 Aanlegsteiger waterbus

Het vervoer door de Waterbus is geregeld in het contract tussen de Provincie en Aquabus BV. De gemeente Sliedrecht betaalt hiervoor jaarlijks een bijdrage aan Bureau Drechtsteden. Het (groot) onderhoud van de aanmeerplaats (ponton) verloopt volgens een overeenkomst met het Havenbedrijf Dordrecht. De onderhoudsmaatregelen zijn verwerkt in de voorziening onderhoud ponton Waterbus.

4.3.11 Reserveringen voor onderhoud

In het kader van de begroting is het van belang dat wordt aangegeven dat er voldoende wordt gereserveerd voor toekomstig onderhoud. In 2019 zullen de volgende stortingen plaatsvinden in de diverse onderhoudsvoorzieningen:

Omschrijving	Categorie BBV	Programma	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Zalencentrum De Lockhorst	Gebouwen	1	21.804	21.804	21.804
Diverse multifunctionele accommodaties	Gebouwen	1	17.055	17.055	17.055
Verenigingsaccommodatiegebouw	Gebouwen	1	4.862	4.862	4.862
Binnensportaccommodaties	Gebouwen	1	30.660	30.660	30.660
Zwemaccommodatie De Lockhorst	Gebouwen	1	37.199	29.909	29.909
Recreatie voorzieningen	Groen	1	4.384	4.384	4.384
Subtotaal Programma 1			115.964	108.674	108.674
Begraafplaats (gebouw)	Gebouwen	3	882	882	882
Kinderboerderij (gebouw)	Gebouwen	3	3.753	3.753	3.753
Watergangen en sloten	Water	3	8.972	8.972	8.972
Wijkonderkomens plantsoenen	Groen	3	1.382	1.382	0
Onderhoud riolering	Riolering	3	1.518.364	1.518.364	1.518.364
Onderhoud wegen	Wegen	3	300.000	300.00	300.000
Bruggen	Wegen	3	62.862	62.862	62.862
Openbare verlichting	Wegen	3	7.350	7.336	7.336
Binnenhaven	Water	3	5.802	5.802	5.802
Ponton waterbus	Water	3	4.290	4.290	4.290
Toren NH-kerk met uurwerk	Gebouwen	3	1.837	1.837	1.837
Klok en carillon raadhuis	Gebouwen	3	1.462	1.462	1.462
Standplaatsen woonwagens	Gebouwen	3	5.260	5.260	5.260
Woonwagens	Gebouwen	3	1.328	1.328	1.328
Subtotaal Programma 3			1.923.544	1.923.530	1.922.148
Raadhuis	Gebouwen	4	10.331	10.331	10.331
Vlaggen	Overig	4	265	265	265
Brandweerkazerne (incl. dienstwoningen)	Gebouwen	4	5.002	5.002	5.002
Gemeentekantoor	Gebouwen	4	22.576	22.576	22.576
Gemeentewerf	Gebouwen	4	4.565	4.565	5.947
Subtotaal Programma 4			42.739	42.739	44.121
Totaal generaal			2.082.247	2.074.943	2.074.943

4.4 Paragraaf financiering

4.4.1 Inleiding

In deze paragraaf komen de onderwerpen aan de orde die behoren tot het geldstromenbeleid van de gemeente. Dit zijn risicobeheer (met name rente- en kredietrisico), de financierings- en schuldpositie, het kasbeheer en de informatievoorziening.

Het Financieringsstatuut vormt het kader voor beleid en uitvoering van de treasuryfunctie. Afhankelijk van de hoogte en de verwachte duur van het liquiditeitstekort of –overschot, wordt vermogen tijdelijk of langdurig aangetrokken of tijdelijk uitgezet. Het uitgangspunt bij het aantrekken van vermogen is dat de kasgeldlimiet optimaal benut wordt en zoveel mogelijk kort vermogen wordt aangetrokken. Benadrukt wordt dat de financieringsfunctie van de gemeente Sliedrecht uitsluitend de publieke taak dient en dat een prudent beleid gevoerd wordt binnen de kaders die zijn gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido).

Rente ontwikkelingen

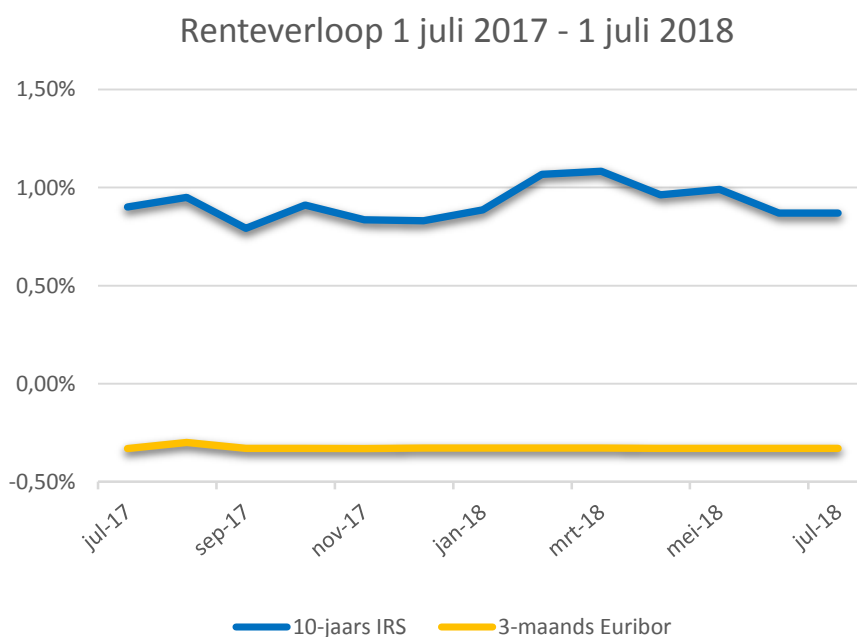
De rente op de geld- en kapitaalmarkten heeft nog steeds een laag niveau.

De rente voor 1-maandskasgeldleningen is al vele jaren negatief. Ook voor 2019 wordt nog geen stijging tot boven de 0% verwacht. Juni 2018 heeft de Europese Centrale Bank (ECB) besloten dat het in maart 2016 gestarte opkoopprogramma – bij ongewijzigde omstandigheden - tot eind 2018 wordt voortgezet. Daarnaast blijven tot medio 2019 de huidige lage rentetarieven waartegen de banken hun geld bij de ECB kunnen stallen, van kracht.

De rente op de kapitaalmarktrente is relatief fors beweeglijk. De rente voor 10-jarige staatsleningen schommelt vanaf januari 2018 tot juli tussen de 0,85% en 1,05%. De marktverwachting is dat de kapitaalmarktrente het komend jaar al stijgen tot ong. 1,30% medio 2019.

Vanuit Treasury SCD vindt monitoring van de renteontwikkelingen plaats en waar nodig in samenspraak met de gemeente gehandeld.

Het afgelopen jaar laat de renteontwikkeling het volgende beeld zien:

In onderstaande tabel wordt de renteverwachting van een aantal grootbanken voor het komend jaar weergegeven.

Renteverwachting komend jaar (rentevisie)

Omschrijving	Actueel ten tijde van opstelling begroting 2019	Gemiddelde verwachting grootbanken van stand over 1 jaar	Toe-/afname
Korte rente (3-maands Euribor), ca.	-0,33%	-0,28%	0,05%
Lange rente (10-jaars IRS), ca.	0,88%	1,30%	0,42%
Spread	1,21%	1,58%	0,37%

Tabel 4.4.1: Rentevisie

Bij het verstrekken van langjarige financiering berekenen geldverstrekkers liquiditeitsopslagen bovenop de in de tabel genoemde IRS-niveaus. Voor bijvoorbeeld een 10-jaars lening bedraagt deze opslag nu circa 0,10% (10 basispunten).

4.4.2 Financieringspositie

Financiering activa

De activa van de gemeente Sliedrecht zullen per begin 2019 naar verwachting als volgt gefinancierd zijn:

<i>Bedragen x € 1 miljoen</i>		
Omschrijving	Bedragen per 31-12-2019	
Totale boekwaarde activa (incl. vorderingen)	€	73,9
<u>Vaste financieringsmiddelen:</u>		
Reserves	€	28,8
Voorzieningen	€	7,5
Langlopende leningen	€	29,0
	€	65,3
Financieringstekort	€	8,6

Tabel 4.4.2: Financieringspositie per 1-1-2019

Rente

Voor de interne rente sluiten wij aan op de voorschriften uit de BBV-notitie rente, waarbij wij geen rente rekenen over het eigen vermogen (anders dan de reserves voor dekking kapitaallasten) en de voorzieningen. Uit deze berekening komt een omslagrente van afgerond 1%.

Renteschema

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019
a Externe rentelasten over korte en lange financiering	€ 593
b Externe rentebaten	-/- € 0
c Saldo rentelasten en rentebaten (a - b)	€ 593
d Rente aan grondexploitatie door te rekenen	€ 55
e Rente van projectfinanciering	€ 0
f De rentebaat van doorverstrekte leningen	€ 0
	-/- € 55
g Aan taakvelden toe te rekenen externe rente (d+e+f)	€ 538
h Rente over eigen vermogen	€ 183
i Rente over voorzieningen	€ 0
j Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente (g+h+i)	€ 721
k De aan taakvelden toe te rekenen rente (omslagrente)	€ 647
Verwacht renteresultaat op taakveld treasury (k-j)	-€ 74

Als gevolg van afronding van de omslagrente naar 1% ontstaat er een negatief renteresultaat van € 74.000.

4.4.3 Leningenportefeuilles

Opgenomen leningen

Onderstaande tabel geeft inzicht in het verwachte verloop van de portefeuille aan opgenomen langlopende leningen in 2019:

Omschrijving	Bedrag	Gemiddeld percentage
Restantschuld per 1 januari 2019	€ 29.040	1,56%
Nieuwe leningen - financieringstekort	€ 8.600	1,00%
Reguliere aflossingen	€ 14.000-	
Herfinanciering aflossingen	€ 14.000	1,00%
Restantschuld per 31 december 2019	€ 37.640	

Tabel 4.4.3: Verwachte verloop leningenportefeuille (x € 1.000)

4.4.4 Risicobeheersing

Risicobeheersing vormt één van de pijlers van de Wet fido. De belangrijkste risicoaspecten die verbonden zijn aan de uitvoering van de gemeentelijke treasuryfunctie betreffen rente- en

kredietrisico's. Renterisico's moeten vanuit de Wet fido beoordeeld worden op de korte en op de langlopende schuld.

Renterisico op korte schuld: de kasgeldlimiet

Met de kasgeldlimiet is in de Wet fido een norm gesteld voor het maximum bedrag waarop de gemeente haar financiële bedrijfsvoering met kortlopende middelen (looptijd <1 jaar) mag financieren: 8,5% van het begrotingstotaal. Voor het jaar 2019 bedraagt de kasgeldlimiet € 5,9 miljoen.

Berekening kasgeldlimiet 2019:

Begrotingstotaal	€	70,092 miljoen
Relevant percentage		8,5%
Kasgeldlimiet	€	5,958 miljoen

De gemeente Sliedrecht verwacht in 2019 binnen de kasgeldlimiet te opereren. Bij beoordeling van een eventuele financieringsbehoefte zal de kasgeldlimiet optimaal worden benut. Voor de rente van de korte financiering is voor 2019 uitgegaan van een rente van 0% en voor de jaren 2020 en verder van 1,0%.

4.4.5 Renterisico op langlopende schuld: de renterisiconorm

De Wet fido definieert vaste schuld als opgenomen geldleningen met een rentetypische looptijd groter of gelijk aan 1 jaar. Met de renterisiconorm biedt de Wet fido een richtsnoer om renteaanpassingen van financieringen en beleggingen goed in de tijd te spreiden. Het doel van deze norm is het voorkomen van een overmatige afhankelijkheid van het renteniveau in één bepaald jaar. Om dat te bereiken mag het totaal aan renteherzieningen en aflossingen op grond van deze norm per jaar niet meer zijn dan 20% van het begrotingstotaal.

Conform voorschrift van de Wet fido wordt het renterisico in onderstaande tabel voor de komende vier jaren bepaald, terwijl de renterisiconorm alleen betrekking heeft op het totaal van de begroting van het komende jaar.

Renterisiconorm

(bedragen x € 1.000)

Renterisico's	2019
Renteherzieningen	€ -
Aflossingen	€ 14.000
Renterisico	€ 14.000

Berekening renterisiconorm

Begrotingstotaal 2019	€ 70.092
Percentage cf. regeling	20%
Renterisiconorm 2019	€ 14.018

Toetsing renterisico aan norm:

Renterisico	€ 14.000
Renterisiconorm	€ 14.018
Ruimte boven de norm	€ 18

Tabel 4.4.4: Berekening renterisiconorm

Uit deze opstelling blijkt dat de gemeente Sliedrecht binnen de grenzen van de renterisiconorm opereert.

4.4.6 Kredietrisico's

Kredietrisicobeheersing richt zich op de kredietwaardigheid (en dus het risicoprofiel) van de tegenpartijen bij financiële transacties. Kredietrisico's kunnen worden gelopen vanuit uitzettingen (verstrekte geldleningen, beleggingen) of uit verleende garanties.

Verstrekte geldleningen

Ingedeeld naar risicocategorie kan voor 2019 het volgende verloop worden verwacht:

Bedragen x € 1.000

Leningen aan:	Verwachte stand per		% verdeling per eind 2019
	1-1-2019	31-12-2019	
Openbare lichamen	€ 2.049	€ 2.049	98,6%
Woningbouwcorporaties	€ -	€ -	0,0%
Deelnemingen	€ -	€ -	0,0%
Overige verbonden partijen	€ -	€ -	0,0%
Overige langlopende leningen	€ 34	€ 29	1,4%
Totaal	€ 2.083	€ 2.078	100,0%

Tabel 4.4.5: Specificatie verstrekte geldleningen naar risicocategorie

Het hierboven bij Openbare lichamen vermelde bedrag betreft de deelneming in, dan wel leningen verstrekt uit hoofde van, het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn).

Verleende garanties

De borgstellingen kunnen als volgt worden gespecificeerd naar risicogroep:

Bedragen x € 1.000

Categorie	Risico profiel	Verwachte stand per		% verdeling per eind 2019
		1-1-2019	31-12-2019	
Directe borgstellingen (m.b.t. gemeenschappelijke regelingen, lokale instellingen, verenigingen e.d.)	Middel/hoger	€ 25.487	€ 24.973	21,5%
Achtereenvolgende in waarborgfondsen (bijv. Waarborgfonds Sociale Woningbouw)	Laag	€ 94.742	€ 91.205	78,5%
Totaal		€ 120.229	€ 116.178	100,0%

Tabel 4.4.6: Specificatie borgstellingen naar risicocategorie

4.4.7 Kas- en saldobeleer

De inrichting van het betalingsverkeer (het beheer van het gemeentelijke rekeningstelsel, het coördineren van bevoegdheden en het verrichten van feitelijke betalingen) alsmede de saldobelegeratie wordt verzorgd vanuit Servicecentrum Drechtsteden. Gemeente Sliedrecht onderhoudt bankrelaties met de Bank Nederlandse Gemeenten en de Rabobank.

Een hulpmiddel bij de saldobelegeratie en voor het eventueel opnemen van langjarige financiering is de meerjarige liquiditeitenplanning, welke door het SCD in nauw overleg met de gemeente is opgezet. Deze planning wordt periodiek geactualiseerd op grond van nieuwe informatie of inzichten.

4.4.8 Schatkistbankieren

Bij het gemeentelijk saldobeleer dienen de nieuwe voorschriften rond Schatkistbankieren in acht te worden genomen. Onder deze regeling dienen gemeenten tijdelijk overtollige geldmiddelen, rekening houdend met een drempelbedrag, bij het Ministerie van Financiën te stallen. Het drempelbedrag voor de gemeente Sliedrecht voor 2019 kan als volgt worden berekend:

Drempelbedrag Schatkistbankieren:

Berekening drempelbedrag SKB 2019: *Bedragen x € 1.000*

Begrotingstotaal	70.092
Relevant percentage	0,75%
Drempelbedrag (afgerond)	526

Wanneer de gemeente het drempelbedrag overschrijdt, dient het meerdere afgestort te worden in 's Rijks Schatkist. Over dit saldo wordt op dit moment geen rente vergoed.

4.4.9 Informatievoorziening

Minimaal twee maal per jaar vindt een overleg plaats met het Servicecentrum Drechtsteden over de voortgang en uitvoering van de treasuryzaken. Indien daartoe vanuit de gemeente of vanuit het SCD behoefte dan wel noodzaak wordt gevoeld, vindt daarnaast ook contact op incidentele basis plaats.

Voor zover relevant zullen door het SCD rapportages worden opgeleverd voor in- of extern gebruik.

4.5 Paragraaf bedrijfsvoering

4.5.1 Inleiding

Deze paragraaf gaat in op ontwikkelingen binnen de organisatie, die gericht zijn op een zo goed mogelijke dienstverlening aan de burgers, instellingen en bedrijven en het garanderen van een zorgvuldige besluitvorming. We beschrijven in deze paragraaf relevante cijfers en voorgenomen activiteiten voor 2019 op het gebied van organisatieontwikkeling en bedrijfsvoering. Deze activiteiten staan in het licht van verschillende trends en ontwikkelingen in maatschappelijke zin, nieuwe technologieën en financiële opgaven.

Organisatieontwikkeling

In 2019 gaat onze organisatie een nieuwe fase in. Een fase waar de ja-cultuur uitgangspunt is en structuren, afspraken en regels geen doel op zich zijn. Structuren, afspraken en regels blijven belangrijk. Deze zijn niet dominant sturend maar ondersteunend aan vraagstukken. Kennis en ervaring bevindt zich niet alleen in onze organisatie, er is veel expertise onder de inwoners en ondernemers van gemeente Sliedrecht. In 2019 willen wij die krachten bundelen en samen verkennen wat voor mooie resultaten dit zou kunnen opleveren. Dit vraagt een andere manier van werken en denken. Patronen en standaarden moeten doorbroken worden om ruimte te creëren voor het experimenteren met andere werkwijzen. Tijdens dit proces zal er regelmatig geëvalueerd worden of de bedoeling nog in het vizier is. Hierdoor zal de organisatie het verantwoordelijkheidsgevoel ervaren en zo doen wat nodig is om de ambitie te behalen. Inwoners en ondernemers van gemeente Sliedrecht zien de gemeente niet als een belemmering maar als een partner. Deze omslag in werken en denken is niet binnen een jaar gerealiseerd. In 2019 zullen wij de eerste stappen zetten. Om stabiliteit, continuïteit en de lokale kennis te borgen zal er gestuurd worden op vaste medewerkers op sleutelposities.

4.5.2 Besturing en beheersing

De reguliere Planning & Control cyclus is het belangrijkste instrument voor besturing en beheersing van vastgestelde doelen en resultaten. In 2019 ontvangt u van ons de gebruikelijke sturings- en rapportagedocumenten, zoals afgesproken in de financiële verordening.

Ten behoeve van de administratieve organisatie en interne controle (AO/IC) zal in 2019 een nieuw interne controleplan worden opgesteld waarin de controleaanpak van de significante bedrijfsprocessen wordt beschreven. Controles en audits worden in afstemming met de accountant BDO uitgevoerd.

De volgende besturings- en rapportagedocumenten verzorgen wij in 2019:

- Kadernota 2020
- Begroting 2020
- Jaarrekening 2018
- Tussentijdse rapportages 2019
- Presentatie voortgang projecten (twee maal per jaar)

4.5.3 Personeel en Organisatie

Hieronder geven wij in een overzicht de omvang van onze organisatie weer.

Aantal fte*	2018	2019
Reguliere formatie	110,90	111,84
College van b&w	4,00	4,00
Griffie	2,16	2,16
Totaal	117,06	118,00

*) De stijging in de reguliere formatie is veroorzaakt door de extra formatie bij team Dienstverlening. Dit betreft extra ondersteuning voor de directie en het college.

In het Sociaal Akkoord dat de Rijksoverheid heeft afgesloten in 2013 is opgenomen dat alle werkgevers verplicht zijn om arbeidsgehandicapten in dienst te nemen. Geleidelijk aan moet dit er voor zorgen dat er vanaf 2020 jaarlijks 10.000 mensen met een arbeidshandicap worden aangenomen. Voor de overheidssector zijn taakstellingen afgesproken.

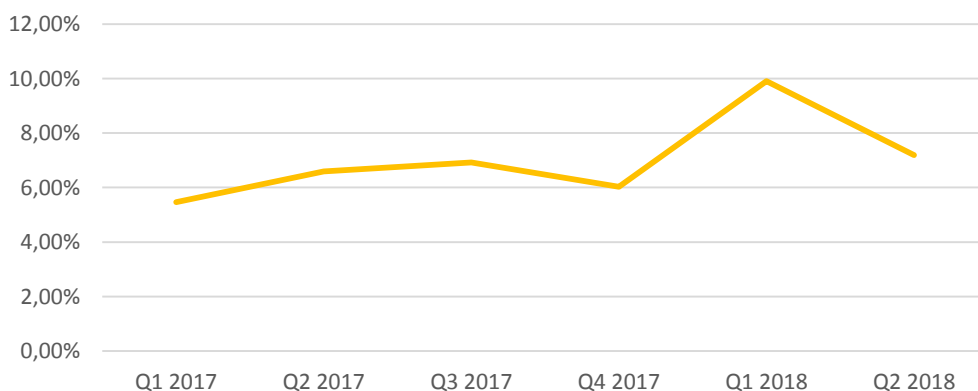
Voor onze gemeente gaat het om de volgende opgave:

Jaar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
fte	1,14	1,7	2,27	2,84	3,41	3,98	4,55	5,11	5,68	6,25

Als gevolg van de regionale aanbesteding Schoonmaak gebouwen zijn per 1 januari 2016 38,33 fte voor de regio gerealiseerd. Voor Slidrecht betekent dit een inzet van 2,80 fte. Daarmee is het quotum t/m 2018 behaald.

Ziekteverzuim

De laatste jaren is er actief sturing gegeven op de uitvoering van het verzuimbeleid. Desondanks is het streefpercentage van 6% nog niet structureel behaald. In het eerste half jaar van 2018 is het gemiddelde percentage 8,6%. Het langdurig ziekteverzuim is hier hoofdzakelijk de oorzaak van. De inzet van de arbodienst de laatste jaren heeft geen lager ziekteverzuim opgeleverd. Hierdoor is er regionaal besloten om verder te gaan met een andere arbodienst. Om het streefpercentage te bereiken heeft het management een aantal acties ondernomen. Er is een plan van aanpak gemaakt om gericht te kunnen sturen. Onderdeel van dit plan is o.a. dat er bij de buitendienst een Preventief Medisch Onderzoek zal plaatsvinden. Daarnaast is er bij het vaststellen van de kadernota extra budget beschikbaar gesteld om de trekkingsrechten van de P&O formatie te verhogen naar 1 FTE. Verzuimpreventie is één van de onderwerpen waar deze P&O medewerker zich mee bezig gaat houden. Individuele benadering en begeleiding vraagt veel inzet.

Personeel

Gemeenten hebben meer dan gemiddeld te maken met vergrijzing en ontgroening van het personeelsbestand. De gemeente Sliedrecht is hier geen uitzondering op. De gemiddelde leeftijd van de gemeenteambtenaar in 2018 is 48 jaar. Op dit moment is de instroom van werknemers die jonger zijn dan 35 jaar groter dan voorheen, de doorstroom binnen de gemeente is echter nog zeer gering. Deze onevenwichtige personeelsopbouw heeft nadelige gevolgen voor de gemeente, zoals hoge gemiddelde salariskosten en een groter risico op (langdurig) ziekteverzuim.

Toenemende digitalisering, schaalverandering, uitbreiding van takenpakketten en werkerterreinen en een omslag naar een werkwijze die veel vraaggerichter en flexibeler van aard is stellen daarnaast nieuwe eisen aan de kennis, competenties en vaardigheden van medewerkers; een goede reden om kritisch naar de bezetting, samenstelling en de benodigde competenties van personeel te kijken en waar mogelijk de instroom van jonger personeel te bevorderen. Naast het aantrekken van jongeren is het ook belangrijk om deze jongeren te behouden als ze eenmaal voor de gemeente werken.

Speerpunten hierbij blijven;

- verder ontwikkelen kwaliteit huidig personeel;
- gericht sturen op instroom, doorstroom en uitstroom;
- gericht sturen op vitaliteit van de vergrijzing;
- ontwikkeling van jong talent;
- binden en boeien van jonge en ervaren professionals.

In het jaarlijkse opleidingsplan worden de gewenste- en noodzakelijke opleidingen alsmede trainingen opgenomen. Wij werken aan een strategisch meer eigentijds opleidingsplan. In 2019 gaan wij hiermee van start.

Resultaten 2019	
▪ Medewerkers Tevredenheids Onderzoek (MTO) om tevredenheid van de medewerkers te peilen;	
▪ terugdringen ziekteverzuim naar < 6%;	
▪ mobiliteit behouden van minimaal 5 %.	

Kosten bedrijfsvoering

In de begroting zijn de volgende kosten opgenomen voor bedrijfsvoering.

	2019
Raad	€ 369.800
Griffie	€ 207.000
Rekenkamer	€ 20.900
Accountant	€ 46.000
Loonkosten organisatie	€ 8.279.980
Kosten inhuur derden, excl. projecten	€ 368.000
Huisvestingskosten	€ 402.000
Automatiseringskosten	Inbegrepen in bijdrage aan SCD

Ontwikkeling in automatisering

Klant-, Zaak- en Archiefsysteem

Het project Klant-, Zaak- en Archiefsysteem (KZA) Drechtsteden zal niet in 2018 maar in 2019 worden afgerond.

Daarmee is het Midoffice systeem van Mozaïek vervangen en zullen we voldoen aan de eisen van de archiefwet en de regelgeving m.b.t. het digitaal werken. De rapportage over dit regionale project zult u via de Drechtstraad tegemoet zien.

AVG

Iedere gemeente zal vanaf 1 mei 2018 een functionaris Gegevensbescherming (FG) en een Privacy officer (PO) moeten hebben om aan de aangescherpte Privacywetgeving te kunnen voldoen. De FG wordt in Drechtstedenverband gefaciliteerd. Op dit moment zijn daar geen structurele budgetten voor gereserveerd in de begroting.

Sourcingstrategie

In 2018 is er gekozen om ICT extern te beleggen waar dat mogelijk en verantwoord is. Voor het rekencentrum van het SCD heeft dit gevolgen. Er vindt de komende jaren een verandering van de functie plaats bij het beheer van de ICT-systemen naar meer regie. De planning is erop gericht dat eind 2018 dan wel begin 2019 het Transitieprogramma ICT Sourcing en Regie zal worden voorgelegd aan de Drechtstraad ter kennis name of besluitvorming. Dit wordt door het Drechtsteden bestuur (DSB) beslist.

Data gestuurd werken

Digitalisering, data en informatietechnologie krijgen een steeds prominentere rol in onze samenleving. Het data gestuurd werken zal een bijdrage gaan leveren aan een slimmere en lerende overheid. Hoe beter de organisatie is ingespeeld op het verwerken en benutten van gegevens, hoe beter een bedrijf zal opereren. Ook in Drechtsteden verband is hier aandacht voor. Op het moment dat het relevant is voor gemeente Sliedrecht kunnen wij hierop inspelen.

4.6 Paragraaf verbonden partijen

4.6.1 Inleiding

De uitvoering van een aantal gemeentelijke taken is overgedragen aan verbonden partijen. De gemeente blijft verantwoordelijk, maar voert de taken zelf niet meer uit. Deelname is gekoppeld aan specifieke doelstellingen. De gemeente neemt deel in verbonden partijen om bepaalde taken efficiënter of met meer kwaliteit te kunnen uitvoeren

Verbonden partijen zijn rechtspersonen waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft (art. 1 BBV = Besluit Begroting en Verantwoording). Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen deelnemingen door de gemeente in publiekrechtelijke samenwerkingsorganisaties (gemeenschappelijke regelingen), privaatrechtelijke samenwerkingsorganisaties (N.V.'s, B.V.'s, stichtingen, verenigingen etc.) en publiek-private samenwerkingsorganisaties (PPS-constructies).

Het college bestuurt en beheert de Verbonden Partijen conform de kaders die de raad in 2017 in de Nota Verbonden Partijen heeft vastgelegd. De gemeente Sliedrecht heeft in de Nota Verbonden Partijen vastgesteld dat de paragraaf Verbonden Partijen van de Begroting fungeert als vigerend register van de regelingen waaraan een gemeente deelneemt.

Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en de mogelijk hieruit voortvloeiende risico's, besteden wij in de begroting en jaarrekening expliciet aandacht aan de verbonden partijen.

Deze paragraaf bevat informatie over de verbonden partijen van de gemeente, nl:

- Naam en Vestigingsplaats
- Deelnemers
- Type organisatie
- Doelstelling (openbaar belang)
- Financieel belang van de gemeente:
 - bij GR Gevudo en de privaatrechtelijke samenwerkingen;
 - de financieel bijdrage aan de overige GR-en is separaat in een tabel opgenomen;
- Bestuurlijk belang/ zeggenschap gemeente
- Bestuurlijk vertegenwoordiger
- Relatie met programmabegroting
- Ontwikkelingen
- Uittredingsregeling

De inhoudelijke bijdrage vanuit de GR-en aan de beleidsdoelen van de gemeente is in de programmakaarten opgenomen.

De risico's zijn opgenomen in de paragraaf 'Weerstandvermogen en risicobeheersing'.

4.6.2 Overzicht verbonden partijen

Overzicht van de verbonden partijen waarvan de gemeente Sliedrecht een financieel en bestuurlijk belang heeft.

Dit overzicht is onderverdeeld in:

- a. Gemeenschappelijke regelingen;
- b. Vennootschappen en coöperaties;
- c. Stichtingen en verenigingen.

Er zijn geen overige verbonden partijen waarin Sliedrecht deelneemt.

A. Gemeenschappelijke Regeling (GR)	
1. GR Drechtsteden	
Naam, Vestigingsplaats	GR Drechtsteden, Dordrecht
Deelnemers	Dordrecht, Zwijndrecht, Papendrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Sliedrecht, Alblasserdam, Hardinxveld-Giessendam
Type organisatie	Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam (Wgr, art 8.1)
Doelstelling (openbaar belang)	Draagvlak te creëren voor een evenwichtige ontwikkeling van het gebied. Om deze doelstelling te realiseren en met inachtneming van de autonomie van de deelnemende gemeenten, behartigt Drechtsteden de gemeenschappelijke regionale belangen op de volgende terreinen: - Fysiek (volkshuisvesting, wonen, ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijk beheer, milieu, water, groen, publieke infrastructuur, economie, grondzaken, bereikbaarheid, recreatie en toerisme) - Sociaal (sociale zekerheid en –ontwikkeling, onderwijs en kennisinfrastructuur, arbeidsmarkt, sport en cultuur) - Bestuurlijke ontwikkeling en grotestedenbeleid - Staf- en ondersteunende diensten en de bedrijfsvoering - Sociaal- geografisch onderzoek Daarnaast heeft Drechtsteden als doelstelling zorg te dragen voor: a. de efficiënte en effectieve heffing en invordering van belastingen, voor de heffing en invordering waarvan de gemeenteraden van de gemeenten belastingverordeningen en kwijtscheldingsregels hebben vastgelegd, elk voor zover het hun gebied betreft; b. de uitvoering van de WOZ waaronder tevens wordt begrepen de administratie van vastgoedgegevens en het verstrekken van vastgoedgegevens aan de deelnemers en derden, elk voor zover het hun gebied betreft. (11de wijziging)
Bestuurlijk belang/ zeggenschap gemeente	Vertegenwoordiging in het Drechtstedenbestuur (collegelid), Drechtstraad (raadsleden fracties) en diverse portefeuillehoudersoverleggen (portefeuillehouders). Stemrecht in Drechtstraad (=algemeen bestuur) op grond van inwoneraantal: 9,12%
Bestuurlijk vertegenwoordiger	Wethouder Tanis (Drechtstedenbestuur)
Relatie met programmabegroting	De Drechtsteden draagt vanuit haar verschillende onderdelen bij aan de speerpunten van beleid en reguliere taken binnen de programma's 1. Sociaal; 2. Economie, onderwijs en arbeidsmarkt; 3. Ruimte; en het ondersteunde programma Financiën en belastingen.
Ontwikkelingen	Op 3 juli 2018 is de Perspectiefnota 2019 en de p begroting 2019 van de GRD vastgesteld door de Drechtstraad. De Perspectiefnota 2019 bevat geen nieuwe beleidsambities. Het Drechtstedenbestuur wil de beweging die met de Groeiagenda is ingezet continueren. Deze visie biedt een beleidsmatige focus op het regionaal meerjarenprogramma. Om de inhoudelijk ambities te realiseren is een goed samenwerkingsarrangement mét een eenduidig sturingskader voor de regionale thema's essentieel. De GRD wacht de uitkomsten van het lopende traject omtrent het onderzoek van Berenschot af en zorgt op basis van de besluitvorming daarover voor de benodigde aanpassing van structuur en regelgeving.
Uittredingsregeling	In artikel 54 van de GR is de uittreding geregeld. Een deelnemende gemeente kan uittreden door een daartoe strekkend besluit van haar bestuursorganen aan de Drechtstraad te zenden. De Drechtstraad bepaalt de voorwaarden voor de uittreding en de financiële en overige gevolgen. Uittreding kan niet eerder dan twee kalenderjaren nadat het uittredingsbesluit is genomen, tenzij de Drechtstraad anders bepaalt.

2. GR Sociale Werkvoorziening Drechtwerk	
Naam, Vestigingsplaats	GR Sociale Werkvoorziening Drechtwerk Dordrecht
Deelnemers	Dordrecht, Zwijndrecht, Papendrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Sliedrecht, Alblasserdam
Type organisatie	Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam (Wgr, art 8.1)
Doelstelling (openbaar belang)	Drechtwerk is opgericht om voor de deelnemende gemeenten uitvoering te geven aan de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). De algemene doelstelling van deze wet is om aan zoveel mogelijk voor de Wsw geïndiceerde inwoners van de aangesloten gemeenten een dienstbetrekking aan te bieden voor het verrichten van arbeid onder aangepaste omstandigheden. Per 1 januari 2015 is instroom in de Wsw niet meer mogelijk.
Bestuurlijk vertegenwoordiger	Wethouder Visser-Schlieker
Bestuurlijk belang/ zeggenschap gemeente	Vertegenwoordiging in het Algemeen Bestuur (collegelid). Stemrecht in algemeen bestuur op grond van inwoneraantal: 9,12%
Relatie met programmabegroting	Uitvoering van de participatiewet, waarbinnen de zoveel mogelijk Wsw-geïndiceerde inwoners aan passende arbeid geholpen worden. Daarmee wordt een bijdrage geleverd aan programma 1 Sociaal.
Ontwikkelingen	Drechtwerk wil het oplopende tekort de komende periode terugdringen door meer in te zetten op detachering en de samenwerking met de sociale dienst. Hiervoor worden in 2018 de formele structuren georganiseerd. Via Cedris, het VNG en de afzonderlijke gemeenten wordt nog altijd stevig ingezet op een landelijke lobby dat nieuwe afspraken gemaakt worden over een beter passende Rijksbijdrage om de tekorten te beperken.
Uittredingsregeling	In artikel 36 van de GR is de uittreding geregeld. Een deelnemende gemeente kan uittreden door een daartoe strekkend besluit van het college aan het Algemeen Bestuur te zenden. Het Algemeen Bestuur bepaalt de voorwaarden voor de uittreding en de financiële en overige gevolgen. Uittreding kan niet eerder dan twee kalenderjaren nadat het uittredingsbesluit is genomen, tenzij het Algemeen Bestuur anders bepaalt.
3. GR Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid	
Naam, Vestigingsplaats	GR Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid Dordrecht
Deelnemers	Alblasserdam, Binnenmaas, Cromstrijen, Dordrecht, Giessenlanden, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Korendijk, Leerdam, Molenwaard, Oud-Beijerland, Papendrecht, Sliedrecht, Strijen, Zederik en Zwijndrecht
Type organisatie	Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam (Wgr, art 8.1)
Doelstelling (openbaar belang)	1. Het samenwerkingsverband heeft tot taak, vanuit het beginsel van verlengd lokaal bestuur, en met inachtneming van hetgeen in deze regeling is bepaald, een bijdrage te leveren aan het behartigen van gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten, teneinde een evenwichtige en voorspoedige ontwikkeling in het gebied te bevorderen. 2. De behartiging van belangen geschiedt door het bepalen van de hoofdlijnen van gewenste ontwikkelingen door middel van sturing, ordening, integratie en in voorkomende gevallen uitvoering ter zake van de taakvelden: • publieke gezondheid; • onderwijs; • jeugdzorg; • maatschappelijke ondersteuning, meer in het bijzonder huiselijk geweld en kindermishandeling, zoals bedoeld in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015; • ambulancezorg; • meldkamer ambulancevervoer; • geneeskundige hulpverlening. (4 ^{de} wijziging)
Bestuurlijk belang/ zeggenschap gemeente	Vertegenwoordiging in het Algemeen Bestuur (collegelid). Stemrecht in algemeen bestuur op grond van inwoneraantal: 5%
Bestuurlijk vertegenwoordiger	Wethouder Visser-Schlieker
Relatie met programmabegroting	De Dienst Gezondheid & Jeugd (onderdelen GGD en BLVS) voert de taken uit op grond van de Wet Publieke Gezondheid (WPG), de Leerplicht en de aanpak van Voortijdig Schoolverlaten. Hierbij is aansluiting bij de volgende doelstellingen van de Dienst Gezondheid & Jeugd: 1. Het realiseren van gezondheidswinst en het verminderen van sociaal-

	economische verschillen, 2. Het bevorderen van ontwikkelingskansen voor, en participatie van inwoners (jeugd en ouderen in het bijzonder); 3. Het zorgen voor bescherming bij huiselijk geweld, het voorkomen en verminderen van sociale uitsluiting en het verbeteren van de kwaliteit van leven van kwetsbare groepen in de samenleving; 4. Op een vertrouwenwekkende en adequate manier optreden tijdens rampen en crisis waarin de publieke gezondheid wordt bedreigd en het voorkomen van maatschappelijke onrust bij kleinschalige incidenten. De Dienst Gezondheid & Jeugd heeft een taak bij de realisatie van de doelstellingen in programma 1. Sociaal., 2. Economie, arbeidsmarkt en onderwijs en 3. Ruimte. De Serviceorganisatie Jeugd ZHZ (SOJ) is als zelfstandig onderdeel aan de gemeenschappelijke regeling toegevoegd in 2014. De SOJ voert voor de gemeenten een groot deel van de nieuwe jeugdhulp taken uit, zoals deze aan gemeenten zijn overgedragen met de nieuwe Jeugdwet per 1-1-2015. Daarmee wordt een bijdrage geleverd aan programma 1. Sociaal, 3. Ruimte en 4. Bestuur, organisatie en veiligheid. De activiteiten van de RAV (ambulancedienst) worden bekostigd via de zorgverzekeraar. Er is geen directe relatie op de programmabegroting.
Ontwikkelingen	In het meerjarenperspectief jeugdhulp ZHZ 2018-2022 is een pad uitgestippeld met interventies die er toe moeten leiden dat de jeugdhulp in onze regio transformeert en in een aantal jaar binnen de financiële kaders van de Rijksbijdrage komt. Het voornemen is de Regionale Ambulancevoorziening (RAV) onder te brengen in zelfstandige coöperatie met DG&J, het Erasmus Medisch Centrum en het Albert Schweitzer Ziekenhuis als leden (coöperatie ambulancezorg ZHZ UA). Definitieve besluitvorming moet hierover nog plaatsvinden. Op 1 januari 2019 treden gemeenten Leerdam en Zederik uit de GR. Daarnaast zijn op dat moment ook de herindelingen van Molenlanden en Hoeksche Waard een feit. Deze ontwikkelingen hebben zowel organisatorische als financiële gevolgen voor de DG&J. Uitgangspunt is dat frictiekosten voor de uittredende gemeenten zijn. In de 2^e helft van 2018 wordt de uittredingsregeling definitief gemaakt en vastgesteld.
Uittredingsregeling	In artikel 47 van de GR is de uittreding geregeld. Een deelnemende gemeente kan uittreden door een daartoe strekkend besluit van het college aan het Algemeen Bestuur te zenden. Het Algemeen Bestuur bepaalt de voorwaarden voor de uittreding en de financiële en overige gevolgen. Uittreding kan niet eerder dan twee kalenderjaren nadat het uittredingsbesluit is genomen, tenzij het Algemeen Bestuur anders bepaalt.
4. GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid	
Naam, Vestigingsplaats	GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid Dordrecht
Deelnemers	Alblasserdam, Binnenmaas, Cromstrijen, Dordrecht, Giessenlanden, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Korendijk, Leerdam, Molenwaard, Oud-Beijerland, Papendrecht, Sliedrecht, Strijen, Zederik en Zijndrecht
Type organisatie	Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam
Doelstelling (openbaar belang)	Het openbaar lichaam heeft tot doel: a. de brandweerzorg, de rampenbestrijding, de crisisbeheersing, de geneeskundige hulpverlening (bij ongevallen en rampen), met behoud van lokale verankering, bestuurlijk en operationeel op regionaal niveau binnen het samenwerkingsgebied te integreren, teneinde een doelmatige en slagvaardige hulpverlening te verzekeren, mede op basis van een gecoördineerde voorbereiding; b. een platform voor samenwerking te zijn voor aan hulpverlening gelieerde diensten, partners dan wel organisaties en andere openbare lichamen. (wijziging 2015)
Bestuurlijk belang/ zeggenschap gemeente	De burgemeester zit in het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio. Stemrecht in algemeen bestuur met 17 gemeenten met elk 1 stem: 6%

Bestuurlijk vertegenwoordiger	Burgemeester Van Hemmen
Relatie met programmabegroting	De Veiligheidsregio levert en bijdrage aan programma 4. Bestuur, organisatie en veiligheid.
Ontwikkelingen	Voor 2019 verwachten de GR, naast het invulling geven aan de dagelijkse operationele taken, onder meer de volgende ontwikkelingen te ontplooiën: • het verhogen van de zelfredzaamheid; • de omslag in denken als gevolg van de veranderende omgeving; • de transitie naar een informatie-gestuurde organisatie; • het optuigen van accountmanagement; • de uitrol van het nieuwe dekkingsplan; • de samenvoeging van de crisisorganisaties van DG&J en GHOR; • doorontwikkeling van bevolkingszorg en vorming regionale crisisorganisaties; • de implementatie van risico-communicatie. Op 1 januari 2019 treden gemeenten Leerdam en Zederik uit de GR. Daarnaast zijn op dat moment ook de herindelingen van Molenlanden en Hoeksche Waard een feit. Deze ontwikkelingen hebben zowel organisatorische als financiële gevolgen VRZHZ. Uitgangspunt is dat frictiekosten voor de uittredende gemeenten zijn. In de 2^e helft van 2018 wordt de uittredingsregeling definitief gemaakt en vastgesteld.
Uittredingsregeling	De veiligheidsregio is een verplichte gemeenschappelijke regeling. De minister stelt, bij AmvB, de indeling van Nederland in regio's vast. Wanneer door een wijziging van de AmvB uittreding mogelijk zou worden en een gemeente daartoe zou overgaan regelt artikel 43 dat het Algemeen bestuur de voorwaarden voor uittreding bepaalt.

5. GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

Naam, Vestigingsplaats	GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid Dordrecht
Deelnemers	Alblasserdam, Binnenmaas, Cromstrijen, Dordrecht, Giessenlanden, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Korendijk, Leerdam, Molenwaard, Oud-Beijerland, Papendrecht, Sliedrecht, Strijen, Zederik en Zwijndrecht
Type organisatie	Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam
Doelstelling (openbaar belang) (excl de artikelen 3.; 5. en 6.)	1. De Omgevingsdienst kan adviserende, ondersteunende en uitvoerende werkzaamheden verrichten op het gebied van de zorg voor het milieu en de leefomgeving en programma's en projecten uitvoeren op het gebied van milieu en de leefomgeving. 2. De Omgevingsdienst voert voor de colleges van de gemeenten in elk geval de volgende taken en bevoegdheden uit, met inachtneming van het door de deelnemers vastgestelde beleid: a. de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en de in artikel 5.1 van die wet genoemde wetten; b. de milieutaken op grond van andere wet- en regelgeving dan genoemd onder a, voor zover een of meer gemeenten besluiten tot mandatering van deze taken en bevoegdheden aan de Omgevingsdienst; c. de Algemene wet bestuursrecht en andere relevante regelgeving betreffende de procedures in samenhang met de taken genoemd onder a en b, met inbegrip van het adviseren, ondersteunen en vertegenwoordigen van de colleges in bezwaar- en beroepsprocedures; d. de Wet op de economische delicten en het coördineren van (opsporings-) overlegverbanden met alle handhavingpartners. 4. Met betrekking tot de reikwijdte, uitvoering en nadere invulling van de in de vorige leden genoemde taken worden door of namens het dagelijks bestuur schriftelijk werkafspraken gemaakt met het college. (3de wijziging)
Bestuurlijk belang/ zeggenschap gemeente	Stemrecht in algemeen bestuur van 17 gemeenten en provincie Zuid-Holland op basis van omzet: 2,3%
Bestuurlijk vertegenwoordiger	Wethouder van der Plas
Relatie met programmabegroting	De Omgevingsdienst levert een bijdrage aan programma 3. Ruimte.
Ontwikkelingen	De OZHZ is bezig met een strategisch ontwikkelperspectief (SOP). Hierin wordt verkend wat voor type dienst OZHZ dient te zijn, wat de opdrachtgevers verwachten van OZHZ, in hoeverre OZHZ daar invulling aan kan geven.

	De invoeringsdatum van de Omgevingswet is vooralsnog gesteld op 1 januari 2021. OZHZ zet in om aan de hand van pilots uitgebreid te toetsen wat het betekent voor de processen, te gebruiken data, samenwerking en vereiste competenties. Het uitgangspunt van het de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) is dat de markt zelf de verantwoordelijkheid draagt voor de kwaliteitsborging in de bouw en dat de overheid de kaders stelt. Het wetsvoorstel in zijn huidige vorm heeft grote gevolgen voor het werk van bouwplantoetsers. De planning is dat de wet in 2019 in werking treedt. Op 1 januari 2019 treden gemeenten Leerdam en Zederik uit de GR. Daarnaast zijn op dat moment ook de herindelingen van Molenlanden en Hoeksche Waard een feit. Deze ontwikkelingen hebben zowel organisatorische als financiële gevolgen OZHZ. Uitgangspunt is dat frictiekosten voor de uittredende gemeenten zijn. In de 2^e helft van 2018 wordt de uittredingsregeling definitief gemaakt en vastgesteld.
Uittredingsregeling	In artikel 40 van de GR is de uittreding geregeld. Een deelnemende gemeente kan uittreden na verkregen toestemming van zijn vertegenwoordigend orgaan en met inachtneming van een opzegtermijn van tenminste één kalenderjaar. Het Algemeen Bestuur regelt, met een meerderheid van $\frac{3}{4}$ van de stemmen, de financiële en andere randvoorwaarden voor uittreding vast. De schadeloosstelling bedraagt tenminste drie maal de jaaromzet van de betreffende deelnemer in het jaar waarin het besluit tot uittreding wordt genomen.
6. GR Gevudo/ N.V. Huisvuilcentrale NH (HVC)	
Naam, Vestigingsplaats	GR Gevudo (Dordrecht)/ N.V. Huisvuilcentrale NH (HVC) (Alkmaar)
Deelnemers	Alblasserdam, Dordrecht, Giessenlanden, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Leerdam, Molenwaard, Papendrecht, Sliedrecht, Zederik en Zwijndrecht.
Type organisatie	Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam
Doelstelling (openbaar belang)	Het behartigen van aandeelhoudersbelangen van de deelnemers in NV HVC, in de ruimste zin des woords, en het daarbij uitoefenen van stemrecht in de aandeelhoudersvergaderingen van NV HVC. Doel van deze verbonden partij is om vanuit milieuverantwoord afvalbeheer een bijdrage te leveren aan een duurzame leefomgeving.
Financieel belang van de gemeente	GR Gevudo bezit 529 aandelen van de NV HVC. GR Gevudo heeft een aandelenbezit van 18,15% van het totaal. De gemeente Sliedrecht heeft een garantierisico-aandeel van 6,19% van het totaal van Gevudo.
Bestuurlijk belang/ zeggenschap gemeente	Vertegenwoordiging in het Algemeen Bestuur (collegelid) De GR Gevudo is aandeelhouder in HVC.
Bestuurlijk vertegenwoordiger	Wethouder Spek
Relatie met programmabegroting	Genereert dividendinkomsten in het ondersteunende programma Financiën en belastingen. De operationele taken van GR Gevudo worden verzorgd door de gemeente Dordrecht.
Ontwikkelingen	Er is geen sprake van nieuw beleid.
Uittredingsregeling	In artikel 35 van de GR is de uittreding geregeld. Een deelnemende gemeente kan uittreden door een daartoe strekkend besluit van haar bestuursorganen aan het Algemeen Bestuur te zenden. Het Algemeen Bestuur bepaalt, met tenminste twee-derde meerderheid, de voorwaarden voor de uittreding en de financiële en overige gevolgen. Uittreding kan niet eerder dan één kalenderjaar nadat het uittredingsbesluit is genomen, tenzij het Algemeen Bestuur anders bepaalt.

B. Vennootschappen en coöperaties

7. Bank Nederlandse Gemeenten N.V.

Naam, Vestigingsplaats	Bank Nederlandse Gemeenten N.V. Den Haag
Deelnemers	Aandeelhouders van de bank zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, elf provincies en een hoogheemraadschap.
Type organisatie	Naamloze Vennootschap
Doelstelling (openbaar belang)	De Bank Nederlandse Gemeenten, opgericht in 1914, is een bank van en voor de overheid. De bank biedt financiële diensten aan, zoals kredietverlening, betalingsverkeer en advisering. De BNG heeft de hoogste rating voor kredietwaardigheid (triple A).
Financieel belang van de gemeente	De gemeente heeft 31.200 aandelen (0,0006%) in haar bezit. In 2015 is aan dividend € 17.784,- uitgekeerd.
Bestuurlijk belang/ zeggenschap gemeente	Aandeelhouder
Bestuurlijk vertegenwoordiger	Wethouder Tanis
Relatie met programmabegroting	De BNG draagt bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Genereert dividendinkomsten in het ondersteunende programma Financiën en belastingen.
Ontwikkelingen	Geen bijzonderheden

8. Oasen N.V.

Naam, Vestigingsplaats	Oasen N.V. Gouda
Deelnemers	Ca. 30 gemeenten zijn aandeelhouder
Type organisatie	Naamloze Vennootschap
Doelstelling (openbaar belang)	Drinkwater verzorging inwoners Sliedrecht
Financieel belang van de gemeente	Aantal aandelen: 24 (3,2%).
Bestuurlijk belang/ zeggenschap gemeente	Aandeelhouder
Bestuurlijk vertegenwoordiger	Wethouder Spek
Relatie met programmabegroting	Oasen heeft als doel een duurzame en doelmatige drinkwatervoorziening binnen het verzorgingsgebied. Genereert dividendinkomsten in het ondersteunende programma Financiën en belastingen.
Ontwikkelingen	Geen bijzonderheden

9. Eneco N.V.

Naam, Vestigingsplaats	Eneco N.V. Rotterdam
Deelnemers	Ca. zestig Nederlandse gemeenten zijn de aandeelhouders
Type organisatie	Naamloze Vennootschap
Doelstelling (openbaar belang)	Waarborg energievoorziening. ENECO is een energiebedrijf in de vrije energiemarkt.
Financieel belang van de gemeente	Aandelenpercentage (0,57%). In 2015 is € 492.771,- aan dividend uitgekeerd.
Bestuurlijk belang/ zeggenschap gemeente	Aandeelhouder (historisch bezit)
Bestuurlijk vertegenwoordiger	Wethouder van der Plas
Relatie met programmabegroting	Genereert dividendinkomsten in het ondersteunende programma Financiën en belastingen.
Ontwikkelingen	Eneco is in 2017 gesplitst in een energiebedrijf en een netwerkgroep. Elk van de 53 gemeentelijke aandeelhouders is verzocht om voor 31 oktober 2017 haar principebesluit met betrekking tot "houden of afbouwen" te nemen. De gemeenteraad heeft in oktober 2017 besloten haar aandelen te willen behouden. Definitieve besluitvorming over het al dan niet verkopen van aandelen volgt naar verwachting eind 2018. Op basis van de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018 zijn inmiddels verschillende gemeenten hun keuze tot blijven aan het heroverwegen. Dit heeft mogelijk gevolgen voor de keuze van Sliedrecht omdat het aandeel van de blijvende gemeenten onder de 5% dreigt te komen en daarmee niet te handhaven is.

10. ROM-D N.V.	
Naam, Vestigingsplaats	ROM-D N.V. Dordrecht
Deelnemers	Alblasserdam, Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht, Zwijndrecht, de Provincie Zuid-Holland, de BNG en het Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam (OBR).
Type organisatie	De ROM-D is een publiek-privaat samenwerkingsverband en bestaat uit drie onderdelen: ROM-D Holding: de gemeenten van de Drechtsteden bundelen hun aandelenbelang in ROM-D Beheer en ROM-D Capital. Vanuit de Holding wordt de regionale promotie en acquisitie aangestuurd. ROM-D Beheer: naast de gemeenten nemen in de ROM-D Beheer ook private partijen als BNG Gebiedsontwikkeling en het Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam deel. ROM-D Capital: Publiek kapitaal is ondergebracht in ROM-D Capital. Het kapitaal wordt gebruikt om de projecten die vanuit de ROM-D worden ontwikkeld van eigen vermogen te voorzien. Naast de gemeenten van de Drechtsteden neemt ook de Provincie Zuid-Holland deel aan ROM-D Capital. Overige publieke organen kunnen eveneens risicodragend kapitaal onderbrengen. Dankzij deze constructie kunnen winsten uit deelnemingen in winstgevendende ontwikkelingen worden gebruikt om verliezen uit deelnemingen in herontwikkelingsprojecten te verevenen.
Doelstelling (openbaar belang)	Het versterken van de economische ontwikkeling van de Drechtsteden.
Financieel belang van de gemeente	Kapitaaldeelname met stemrechten via volmacht aan het Drechtstedenbestuur. ROM-D Holding NV Gemeente Sliedrecht € 127.819 (% 2,8) Dordtse Kil III CV Commanditair Kapitaal Sliedrecht € 163.247 (%1,5)
Bestuurlijk belang/ zeggenschap gemeente	Drechtstedenbestuur heeft zitting in de Holding N.V., met gemeentelijke volmacht.
Bestuurlijk vertegenwoordiger	Wethouder Tanis
Relatie met programmabegroting	Het ontwikkelen van Het Plaatje door ROM-D draagt bij aan programma 3. Ruimte. Genereert dividendinkomsten in het ondersteunende programma Financiën en belastingen.
Ontwikkelingen	ROM-D werkt aan een strategische heroriëntatie van hun werkwijze. Belangrijk daarin is de aansluiting met de regionale Groeiagenda. ROM-D en de BNG zijn in gesprek over de uittreding van de BNG en onder welke voorwaarden dit acceptabel is.
11. MerwedeLingelijn B.V.	
Naam, Vestigingsplaats	MerwedeLingeLijn B.V. (Gorinchem)
Deelnemers	Dordrecht, Sliedrecht, Hardinxveld-Giessendam, Gorinchem, Giessenlanden, Leerdam, Geldermalsen.
Type organisatie	Besloten Vennootschap
Doelstelling (openbaar belang)	Deze B.V. heeft tot doel om in samenwerking te komen tot een verbetering van de MerwedeLingeLijn, onder meer door het realiseren van nieuwe stations c.a.
Financieel belang van de gemeente	Er is een aandelenpakket van 39% van het totaal (€ 250.000).
Bestuurlijk belang/ zeggenschap gemeente	Aandeelhouder, aandeelhouder tijdens de aandeelhoudersvergadering.
Bestuurlijk vertegenwoordiger	Wethouder Spek
Relatie met programmabegroting	De MerwedeLingeLijn levert een bijdrage aan de programma's 2. Economie, arbeidsmarkt en onderwijs.
Ontwikkelingen	Het plan is in 2019 310 extra fietsparkeerplaatsen bij de stations van de MerwedeLingelijn in Sliedrecht (Baanhoek 200 en Sliedrecht 110) te realiseren om de huidige tekorten op te lossen en de toekomstige parkeerbehoefte op te vangen.

C. Stichtingen en verenigingen

12. Stichting Bedrijvencentrum Sliedrecht

Naam, Vestigingsplaats	Stichting Bedrijvencentrum Sliedrecht Sliedrecht
Deelnemers	-
Type organisatie	Stichting
Doelstelling (openbaar belang)	- Het doel is - Het ontwikkelen, verwerven, exploiteren, huren, verhuren en beheren van een bedrijvencentrum, speciaal gericht op startende ondernemers; - Het verlenen van managementondersteuning aan startende ondernemers; - Het verrichten van al hetgeen met het vorenstaande rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords. - De stichting beoogt een kostendekkende exploitatie zonder winstoogmerk. - Het bestuur zal bij reglement vaststellen aan welke voorwaarden de ondernemer moet voldoen die ruimte wenst te huren in de bedrijvencentra van de stichting.
Financieel belang van de gemeente	De gemeente staat garant voor de hypothecaire lening die voor de bouw van het Bedrijvencentrum is aangegaan. Daarop wordt jaarlijks afgelost.
Bestuurlijk belang/ zeggenschap gemeente	N.v.t. in verband met faillissement
Bestuurlijk vertegenwoordiger	Wethouder van der Plas
Relatie met programmabegroting	N.v.t. in verband met uitgesproken faillissement.
Ontwikkelingen	In 2015 is faillissement aangevraagd voor de Stichting Bedrijvencentrum Sliedrecht. De financiële afwikkeling van de borgstelling van de gemeente is in 2017 afgewikkeld en verwerkt in de 4e Turap 2017. Met de financiële afwikkeling van de borgstelling met de Stichting is de curator een belangrijke stap dichterbij gekomen voor de afwikkeling van het faillissement van de Stichting. Op dit moment onderzoekt de curator nog de oorzaak van het faillissement. Zodra dit onderzoek is afgerond, kan de curator het faillissement van de Stichting afronden.

4.6.3 Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen

De budgetten voor de begroting 2019 zijn gebaseerd op de ingediende begrotingen 2018 van de desbetreffende GR-en, waarmee in de Kadernota reeds rekening is gehouden.

Bijdrage aan	Begroting 2018	Rekening 2017	Begroting 2019
Servicecentrum Drechtsteden (SCD)	2.523	2.461	2.784
Gemeentebelastingen Drechtsteden (GBD)	267	201	201
Onderzoekscentrum Drechtsteden (OCD)	65	79	69
Algemene bijdrage GR Drechtsteden	583	394	652
Sociale Dienst Drechtsteden (SDD)	16.967	17.151	17.325
Subtotaal GR Drechtsteden	20.405	20.286	21.031
Dienst gezondheid & Jeugd ZHZ	990	986	990
Serviceorganisatie Jeugd Zuid-Holland-Zuid	5.596	5.656	6.328
GR Drechtwerk	490	180	515
GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid	1.283	1.395	1.465
GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid	502	504	502
GR Parkschap Nationaal Park De Biesbosch*	250	143	250
Subtotaal GR Overige	9.111	8.864	10.050
TOTAAL Gemeenschappelijke regelingen	29.516	29.150	31.081

*) Bijdrage 2018 t/m 2020 wordt gedekt uit de voorziening 'uittreden Parkschap', gevormd bij de jaarrekening 2017.

4.6.4.Overzicht van de financiële positie van de verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen	Verwacht Resultaat 2019	Eigen vermogen 31-12-2018	Eigen vermogen 31-12-2019	Vreemd vermogen 31-12-2018	Vreemd vermogen 31-12-2019
Drechtsteden (GR, OCD, SCD, GBD, SDD)	0	1.000	1.000	51.000	51.000
Dienst gezondheid & Jeugd ZHZ + SO Jeugd ZHZ	0	3.299	3.299	83.218	83.014
GR Drechtwerk*	-5.404	1.069	944	29.891	28.776
GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid	115	4.770	2.687	76.065	78.483
GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid	0	1.852	7.364	5.000	5.000
TOTAAL Gemeenschappelijke regelingen	-5.289	10.990	15.184	245.174	246.273

Privaatrechtelijke rechtspersonen	Eigen vermogen 31-12-2017	vreemd vermogen 31-12-2017
Eneco Groep N.V.	2.869	2.787
Stedin Holding N.V.	2.583	3.968
Bank Nederlandse Gemeenten N.V.	4.953	135.041
Oasen N.V.	103.668	162.538
Regionale ontwikkelingsmij Drechtsteden NV	4.103	2.151
Regionale ontwikkelingsmij Drechtsteden CV	8.960	12.874
Totaal privaatrechtelijke rechtspersonen	127.136	319.359

*) Resultaat van de GR Drechtwerk betreft de geraamde bijdragen van de deelnemende gemeenten in het nadelig saldo van 2019.

4.7 Paragraaf grondbeleid

4.7.1 Inleiding

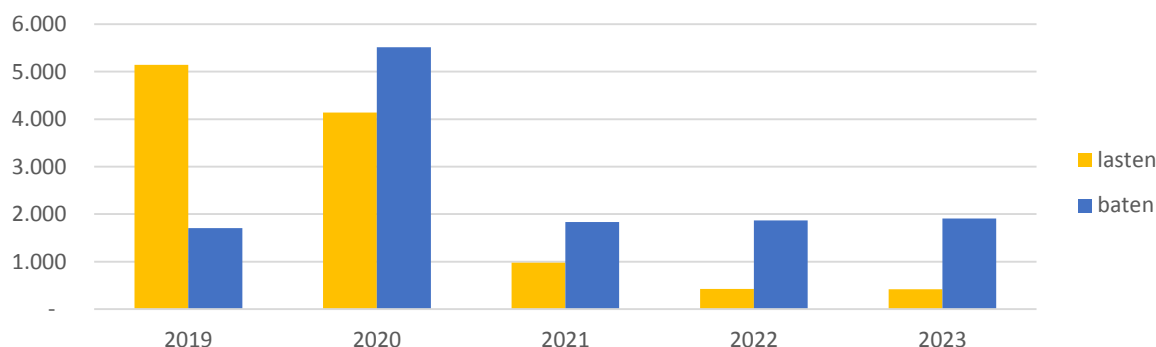
Het grondbeleid heeft grote invloed op en samenhang met de realisatie van programma's zoals Openbare Ruimte, Verkeer en Vervoer, Ruimtelijke Ordening en Milieu en Wonen. Het grondbeleid is opgenomen in de nota Grondbeleid Sliedrecht 2015. Hierin staat beschreven dat de gemeente een actieve rol aanneemt als procesregisseur bij gebiedsontwikkeling en een facilitair grondbeleid voert, tenzij grote maatschappelijke opgaven vragen om een actief grondbeleid. Het proces, de instrumenten, de grondportefeuille, de financiële uitgangspunten en organisatie die daarbij horen, worden in de nota omschreven.

De richtlijnen voor het opstellen van begroting en jaarrekening (BBV) zijn per 1 januari 2016 gewijzigd. Sliedrecht voldoet aan deze richtlijnen (Notitie Grondexploitaties 2016). De 'niet in exploitatie genomen gronden' (NIEGG) vallen nu onder de materiële vaste activa (MVA). De projecten Watertorenterrein, Rivierdijk 737-769 (locatie Lanser) en De Driehoek vallen onder de MVA.

Jaarlijks worden met het opstellen van de jaarrekening de grondexploitaties geactualiseerd en wordt de marktwaarde van de MVA opnieuw bepaald. Dit resulteert in een nieuwe prognose van het resultaat voor de grondexploitaties en eventueel een afwaardering bij de MVA (wanneer de boekwaarde hoger is dan de marktwaarde). De raming van de jaarlijkse baten en lasten wordt vervolgens verwerkt in de begroting van het daaropvolgende jaar.

4.7.2. Bouwgronden in exploitatie

De onderstaande grafiek en tabel geeft per grondexploitatie het verloop van de lasten en baten aan in de jaren dat het plan 'onder handen' is. In de kolom 'Stand t/m 31-12-2017' staan de totale lasten en baten tot dat moment. Het jaarlijkse verschil tussen de lasten en baten wordt geactiveerd als 'onder handen werk' onder de vlottende activa op de balans. Wanneer het plan gerealiseerd is, kan het resultaat worden bepaald. Het verwachte resultaat staat in de tabel opgenomen, op basis van eindwaarde. Sinds de vernieuwing van de BBV-regelgeving rondom grondexploitaties zijn gemeenten verplicht tussentijds winst te nemen via de 'Percentage of completion'-methode (POC). Het resultaat van grondexploitaties die een positieve eindwaarde laten zien, wordt gefaseerd genomen volgens de geldende regelgeving. Echter houden wij het voorzichtigheidsbeginsel in acht door de winst pas te nemen wanneer deze gerealiseerd is. Het moment waarop dit bepaald wordt is de jaarrekening. Derhalve zijn de geprognosticeerde resultaten niet opgenomen in het saldo van de begroting.

Bedragen x € 1.000

Grondexploitatie	Realisatie t/m 31-12-2017	2018	2019	2020	2021	2022 en verder	Eindwaarde GREX
Burg. Winklerplein							
Uitgaven	1.105.876	1.177.632	1.119.393	171.342	-	-	3.574.243
Inkomsten	-13.184	-	-	-3.713.912	-	-	-3.727.096
Balansmutatie	-1.092.692	-1.177.632	-1.119.393	3.389.717	-	-	
P.O.C.	-	-	-	152.853	-	-	
<i>Verwacht resultaat</i>	-	-	-	-	-	-	<i>-152.853</i>
Kerkbuurt 12-18							
Uitgaven	106.769	56.322	-	-	-	-	163.091
Inkomsten	-	-183.000	-	-	-	-	-183.000
Balansmutatie	-106.769	106.769	-	-	-	-	
P.O.C.	-	19.909	-	-	-	-	
<i>Verwacht resultaat</i>	-	-	-	-	-	-	<i>-19.909</i>
Stationspark 3							
Uitgaven	676.461	1.686.806	3.526.116	3.478.757	978.893	2.194.342	12.541.375
Inkomsten	-	-	-	-1.797.928	-1.833.886	-11.799.745	-15.431.559
Balansmutatie	-676.461	-1.686.806	-3.526.116	-1.932.363	545.337	7.276.409	
P.O.C.	-	-	-	251.534	309.656	2.328.994	
<i>Verwacht resultaat</i>	-	-	-	-	-	-	<i>-2.890.184</i>
Stationspark II							
Uitgaven	13.316	5.396	495.250	488.008	-	-	1.001.970
Inkomsten	-	-	-1.707.000	-	-	-	-1.707.000
Balansmutatie	-13.316	-5.396	850.104	-831.392	-	-	
P.O.C.	-	-	361.646	343.384	-	-	
<i>Verwacht resultaat</i>	-	-	-	-	-	-	<i>-705.030</i>

Burg. Winklerplein / Bouwblok C

Onderdeel van het Burg. Winklerplein en het beschikbaar gestelde krediet is de grondexploitatie voor bouwblok C. Hiervoor verwerft de gemeente de desbetreffende gronden, maakt deze bouwrijp en verkoopt deze aan de ontwikkelaar.

Kerkbuurt 12-18

De ontwikkelaar heeft een omgevingsvergunning voor de bouw gekregen. Er is nog een laatste poging ondernomen om het naastgelegen pand op Kerkbuurt 12 te betrekken bij dit project en dat is gelukt. De besluitvorming over een gemeentelijke bijdrage heeft in februari 2016 plaatsgevonden. Er was wel een aangepaste omgevingsvergunningsvergunning nodig. Deze heeft de ontwikkelaar verkregen in 2017, maar de vergunning is nog niet onherroepelijk. Er is beroep tegen ingediend. De verkoop en de start van de bouw wachten hierop. Pas dan wordt de grond gesaneerd. De bodemsanering vindt tijdens de bouw plaats om kosten te besparen.

Stationspark 3

Voor Stationspark 3 is in 2017 door de raad een grondexploitatie vastgesteld. In 2018 en in 2019 zullen kosten worden gemaakt ten behoeve van de verwerving, maatregelen vv Sliedrecht, RO-procedure en planvoorbereiding. De aanleg van bedrijventerrein Stationspark 3 vindt vanaf 2020 plaats, nadat de vv Sliedrecht in 2019 naar het Recreatieve Knooppunt Sliedrecht is verplaatst. Voorbelasting ten behoeve van de verplaatsing vindt plaats na vaststelling van het bestemmingsplan ca. 3^e of 4^e kwartaal 2019.

Stationspark II

De planning is erop gericht dat uiterlijk in 2019 de resterende verkopen plaatsvinden, waardoor het plan met een positief resultaat in 2020 kan worden afgesloten. De gemeente beraadt zich op een meer haalbare bestemming dan kantoren.

4.7.3 Materiële vaste activa

Als de boekwaarde van de materiële vaste activa hoger is dan de marktwaarde moet er een afwaardering plaatsvinden of een voorziening worden getroffen. Op de boekwaarde mogen geen kosten worden bijgeschreven.

Watertorenterrein

Voor het Watertorenterrein is een voorontwerpbestemmingsplan in procedure gebracht. In 2014 is de procedure stopgezet, omdat vragen rezen over afzetmogelijkheden van de voorziene woningen op de huidige woningmarkt. Om die reden is de projectontwikkelaar toen gevraagd de behoefte aan het gewenste type woningen en de daarbij behorende prijsklassen beter te onderbouwen. In afwachting daarvan zijn de werkzaamheden aan het voorontwerpbestemmingsplan gestopt. Op een verzoek van de ontwikkelaar om een ontwerpbestemmingsplan toch in procedure te nemen is afwijzend beschikt. Het initiatief ligt in eerste instantie bij de projectontwikkelaar. Inmiddels komen gesprekken tussen gemeente en ontwikkelaar op gang.

Rivierdijk 737-769

De locatie 'de apotheek' maakt onderdeel uit van de Locatie Lanser aan de Rivierdijk-West, ten zuiden van De Stoep. Als gevolg van de besluitvorming over dit project begin 2016 is de boekwaarde afgeschreven. Dit is in de bijbehorende kredietaanvraag bij de besluitvorming verwerkt.

De Driehoek

De invulling van de locatie van De Driehoek wordt in samenhang met andere bedrijvenlocaties gezien. Andersoortige invulling is een optie.

Overige gronden

Onder de overige gronden vallen de gronden die een vaste bestemming hebben en niet in het transformatieproces zitten, of waarvoor geen raadsbesluit is genomen waarbij inhoud wordt gegeven aan ambitie en planperiode. Hieronder vallen de gronden Middelblok, Weilanden nabij Wijngaarden en een aantal restpercelen bij Benedenveer. Weilanden zullen wel worden ingezet als ruilgrond ten behoeve van het Recreatief Knooppunt Sliedrecht.

Voorziening afwaardering MVA

De voorziening voor de afwaardering van de MVA bedraagt € 1.051.262.

4.8 Paragraaf grote projecten

4.8.1 De ambitie van het college

Dit college geeft verder uitvoering aan de grote projecten zoals opgenomen in de begroting 2018. Het project Sporthal Benedenveer is gerealiseerd en zal in 2018 administratief worden afgesloten.

Het college wil nadere duiding geven aan het begrip "Grote projecten". Grote projecten zijn projecten die maatschappelijk en/of politiek grote impact (kunnen) hebben. De werkzaamheden aan de infrastructuur in ons dorp kunnen voor onze inwoners grote impact hebben en kunnen daarom aangemerkt worden als "Groot project". In het coalitieakkoord 2018-2022 is in paragraaf 4.2.3 een aantal ambities opgenomen die verder uitgewerkt zullen worden in een College uitvoeringsprogramma. Het college zal in 2018 een nieuwe lijst "Grote projecten" samenstellen.

De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat de ambities van het college niet altijd gerealiseerd kunnen worden binnen de gestelde doelen en/of gestelde termijnen. Het college wil, om projecten te kunnen realiseren, meer dan ooit in gesprek gaan met inwoners, belanghebbenden (b.v. ondernemers, grondeigenaren) en samenwerkingspartners (b.v. projectontwikkelaars). Niet zelden zijn de belangen van de "stakeholders" tegenstrijdig. Het college zal hierop acteren.

Voor een aantal projecten geldt dat i.v.m. actuele ontwikkelingen en gewijzigde inzichten het college eerder ingenomen standpunten zal heroverwegen (b.v. De Driehoek).

4.8.2 Stand van zaken

In de onderstaande tabel is in een oogopslag te zien wat de stand van zaken is rond de grote projecten. Het college zal in regelmatige bijpraatsessies, met de gemeenteraad, informeren over de voortgang van de projecten.

Overzicht stand van zaken grote projecten

Nr.	Project	Resultaat	Toelichting
1.	Baanhoek-West	De planning is dat de locatie in 2023 geheel is gerealiseerd.	De woningbouw is ongeveer voor de helft gerealiseerd, de maatschappelijke voorzieningen geheel, de bedrijfslossen zijn gekoppeld aan diverse bedrijven en een groot aantal aspecten van de hoofdinfrastructuur is gerealiseerd. Er is een marktanalyse opgesteld op basis waarvan een standpunt ingenomen kan worden over de invulling van het restant van Baanhoek-West.
2.	Staatsliedenbuurt	2020 oplevering laatste fase	De focus ligt op de realisatie van de openbare ruimte.
3.	Sliedrecht Buiten / Stationspark III	Realisatie van Sliedrecht Buiten, ten noorden van de Betuwelijn en ten oosten van de Provinciale weg, als een onderdeel van het Regiopark Merwede. Voldoende ruimte voor nieuwe bedrijvigheid door de herontwikkeling van sportpark De Lockhorst tot bedrijventerrein Stationspark III	De onderbouwing voor de behoefteraming bedrijventerrein Stationspark III is gereed. Bestemmingsplanprocedures voor Sliedrecht Buiten en Stationspark III lopen. De ambitie om een ruiterspad te realiseren kan om

			veiligheidsredenen niet gerealiseerd worden. Het realiseren van Visvijvers wordt heroverwogen.
5.	Watertorenterrein		Gesprekken met de ontwikkelaar over welke mogelijkheden er zijn, lopen. Onderzocht wordt of investeringen door de gemeente noodzakelijk zijn, waarbij bijzondere aandacht besteed wordt aan de bereikbaarheid van het terrein. Voorkoming van verdere verpaupering van de Rivierdijk is speerpunt. Bijzondere aandacht voor behoud van de watertoren.
6.	Kerkbuurt	Realisatie opfleuren en herinrichting promenade in gang gezet. Realisatie lift 4 ^e kwartaal 2018. Vastgoed eigenaar sectie 5 is verantwoordelijk voor de aanschaf en plaatsing van de lift. Wij treffen de voorbereiding met Stedin door het omleggen van kabels.	Er loopt een tweetal beroepsprocedures (bouw appartementen Kerkbuurt 12-18 en autoluw maken).
7.	BW-plein	Realisatie herontwikkeling BW-plein	Bestemmingsplanprocedure wordt in 2018 gestart. Begin 2018 is er een impasse ontstaan. Er zal alles aan gedaan worden om deze impasse te doorbreken.
8.	Locatie Lanser		Start verkoop september 2018. Start bouw eerste kwartaal 2019.
9.	De Driehoek		De samenhang van deze locatie met andere bedrijvenlocaties wordt gezien. Andersoortige invulling is een optie.

4.8.3 Acties / mijlpalen 2019

In de onderstaande tabel staan de acties en mijlpalen voor de grote projecten voor 2019 weergegeven.

Nr.	Project	Planning	Actie / mijlpaal
1.	Baanhoek-West		Locatie is in 2023 gerealiseerd
2.	Staatsliedenbuurt	2020	Oplevering laatste fase
3.	Recreatief Knooppunt / Stationspark III	1e kwartaal 2019	Start bestemmingsplanprocedure
5.	Watertorenterrein	N.v.t.	Initiatief ligt bij de ontwikkelaar
6.	Kerkbuurt		Afhankelijk van beroepsprocedures
7.	BW-plein	1e kwartaal 2019 2019	Vaststelling bestemmingsplan Verwervingen deel C Starten met deel B en D
8.	Locatie Lanser	September 2018 1e kwartaal 2019	Start verkoop Start bouw
9.	De Driehoek	1e kwartaal 2019	Besluitvorming over invulling

5

FINANCIËLE BEGROTING

5.1 Baten en lasten per programma 2018-2022

- = nadelig saldo; + = voordelig saldo; bedragen x € 1.000

Nr.	Programma	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten:							
1	Sociaal	20.029	19.706	20.660	20.544	20.390	20.211
2	Economie, arbeidsmarkt en onderwijs	16.719	21.208	21.214	22.485	16.496	16.433
3	Ruimte	13.155	10.540	11.155	11.482	11.631	11.749
4	Bestuur, veiligheid en organisatie	12.980	11.769	12.146	12.071	12.145	12.151
5	Financiën	1.370	801	2.526	3.252	4.038	4.840
Totaal lasten		64.253	64.024	67.702	69.832	64.700	65.385
Baten:							
1	Sociaal	2.822	1.537	2.053	2.053	2.053	1.795
2	Economie, arbeidsmarkt en onderwijs	9.634	13.900	14.128	15.477	9.621	9.657
3	Ruimte	10.365	6.668	6.836	6.835	6.835	6.835
4	Bestuur, veiligheid en organisatie	1.266	926	881	843	834	794
5	Financiën	40.203	41.836	44.189	45.430	46.410	46.631
Totaal baten		64.292	64.868	68.087	70.638	65.752	65.713
Geraamd totaal saldo van baten en lasten		39	844	385	805	1.052	329
	storting in reserve	2.276	4.549	2.391	3.234	3.582	2.960
	onttrekking aan reserve	3.200	3.705	2.006	2.429	2.530	2.631
Geraamd resultaat		963	-	-	-	-	-

5.2 Baten en lasten op thema-niveau

Programma 1: Sociaal

- = nadelig saldo; + = voordelig saldo; bedragen x € 1.000

Thema	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten:						
Cultuurvoorzieningen	1.530	1.268	1.343	1.345	1.303	1.292
Integraal jeugdbeleid	277	276	343	343	343	343
Sport-en recreatievoorzieningen	3.205	2.396	2.419	2.420	2.310	2.299
Zorg	15.018	15.765	16.556	16.436	16.434	16.277
Totaal lasten	20.029	19.706	20.660	20.544	20.390	20.211
Baten:						
Cultuurvoorzieningen	681	586	586	586	586	586
Integraal jeugdbeleid	0	-	-	-	-	-
Sport-en recreatievoorzieningen	889	941	941	941	941	941
Zorg	1.252	10	526	526	526	268
Totaal baten	2.822	1.537	2.053	2.053	2.053	1.795
Geraamd totaal saldo van baten en lasten	-17.207	-18.168	-18.607	-18.491	-18.337	-18.416
storting in reserve	52	23	166	165	21	21
onttrekking aan reserve	614	210	451	348	388	356
Geraamd programma resultaat	-16.646	-17.981	-18.321	-18.308	-17.970	-18.080

Programma 2: Economie, arbeidsmarkt en onderwijs

- = nadelig saldo; + = voordelig saldo; bedragen x € 1.000

Thema	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten:						
Opgroeien en onderwijs	2.273	2.296	2.427	2.416	2.424	2.424
Verkeer- en vervoersbeleid	868	412	601	619	616	615
Inkomen	7.763	7.120	7.650	7.607	7.565	7.481
Werk en ondernemerschap	4.108	4.111	3.896	3.874	3.770	3.754
Expl. Bouwgronden woonwijken	1.707	7.269	6.640	7.968	2.121	2.159
Totaal lasten	16.719	21.208	21.214	22.485	16.496	16.433
Baten:						
Opgroeien en onderwijs	449	334	334	334	334	334
Verkeer- en vervoersbeleid	655	89	91	91	91	91
Inkomen	6.699	6.058	6.751	6.751	6.751	6.751
Werk en ondernemerschap	35	85	208	223	208	208
Expl. Bouwgronden woonwijken	1.797	7.333	6.744	8.078	2.237	2.273
Totaal baten	9.634	13.900	14.128	15.477	9.621	9.657
Geraamd totaal saldo van baten en lasten	-7.084	-7.308	-7.086	-7.007	-6.876	-6.775
storting in reserve	289	502	364	420	427	427
onttrekking aan reserve	444	473	385	404	403	379
Geraamd programma resultaat	-6.930	-7.337	-7.065	-7.023	-6.900	-6.823

Programma 3: Ruimte

- = nadelig saldo; + = voordelig saldo; bedragen x € 1.000

Thema	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten:						
Woonruimte zaken	2.479	139	147	146	146	147
Afvalinzameling en verwerking	2.385	2.426	2.544	2.522	2.522	2.525
Beheer openbare ruimte	2.327	2.296	2.417	2.428	2.443	2.435
Milieu	597	620	704	704	703	634
Ruimtelijke ordening	801	958	1.034	1.012	991	995
Wegen, bruggen en riolen	4.565	4.101	4.309	4.669	4.825	5.014
Totaal lasten	13.155	10.540	11.155	11.482	11.631	11.749
Baten:						
Woonruimte zaken	2.658	44	44	44	44	44
Afvalinzameling en verwerking	2.655	2.672	2.725	2.724	2.724	2.724
Beheer openbare ruimte	675	575	587	587	587	587
Milieu	5	-	-	-	-	-
Ruimtelijke ordening	745	507	517	517	517	517
Wegen, bruggen en riolen	3.629	2.870	2.963	2.963	2.963	2.963
Totaal baten	10.365	6.668	6.836	6.835	6.835	6.835
Geraamd totaal saldo van baten en lasten	-2.790	-3.872	-4.319	-4.647	-4.796	-4.914
storting in reserve	1.177	1.490	1.177	1.177	1.282	1.233
onttrekking aan reserve	406	726	490	830	1.101	1.161
Geraamd programma resultaat	-3.560	-4.636	-5.007	-4.994	-4.977	-4.986

Programma 4: Bestuur, veiligheid en organisatie

- = nadelig saldo; + = voordelig saldo; bedragen x € 1.000

Thema	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten:						
Bedrijfsvoering	340	609	717	579	626	616
Begroten en verantwoorden	60	47	48	48	48	48
Bestuur	2.541	2.169	2.173	2.183	2.166	2.146
Communicatie en voorlichting	27	20	20	20	20	20
Dienstverlening	923	1.084	1.079	1.062	1.058	1.044
Fysieke veiligheid	1.483	1.319	1.670	1.770	1.870	1.969
Sociale cohesie	440	414	461	470	455	455
Overhead	7.166	6.107	5.978	5.939	5.903	5.853
Totaal lasten	12.980	11.769	12.146	12.071	12.145	12.151
Baten:						
Bedrijfsvoering	-	-	-	-	-	-
Begroten en verantwoorden	-	-	-	-	-	-
Bestuur	3	-	-	-	-	-
Communicatie en voorlichting	0	-	-	-	-	-
Dienstverlening	493	637	611	573	564	524
Fysieke veiligheid	181	16	96	96	96	96
Sociale cohesie	10	-	-	-	-	-
Overhead	579	273	173	173	173	173
Totaal baten	1.266	926	881	843	834	794
Geraamd totaal saldo van baten en lasten	-11.713	-10.843	-11.266	-11.228	-11.312	-11.358
storting in reserve	372	163	179	361	110	210
onttrekking aan reserve	1.560	639	681	847	638	735
Geraamd programma resultaat	-10.526	-10.367	-10.764	-10.742	-10.783	-10.832

Programma 5: Financiën

- = nadelig saldo; + = voordelig saldo; bedragen x € 1.000

Thema	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Lasten:						
Algemene heffingen	1.370	801	2.526	3.252	4.038	4.840
Totaal lasten	1.370	801	2.526	3.252	4.038	4.840
Baten:						
Algemene heffingen	40.203	41.836	44.189	45.430	46.410	46.631
Totaal baten	40.203	41.836	44.189	45.430	46.410	46.631
Geraamd totaal saldo van baten en lasten	38.833	41.035	41.663	42.178	42.372	41.792
storting in reserve	385	2.371	505	1.111	1.742	1.069
onttrekking aan reserve	175	1.656	-	-	-	-
Geraamd programma resultaat	38.623	40.320	41.157	41.067	40.630	40.722

5.3 Overzicht van de taakvelden

5.3.1 Inleiding

In deze paragraaf zijn de taakvelden opgenomen zoals voorgeschreven in de herziening van het BBV. Een taakveld is een eenheid waarin de programma's worden onderverdeeld en hebben betrekking op uiteenlopende taken en daaraan gerelateerde activiteiten waar baten en lasten mee gemoeid zijn. Deze taakvelden worden per ministeriële regeling vastgesteld. Het college heeft de vrijheid om de taakvelden in te delen en te ordenen naar de programma's van de raad.

Met ingang van de begroting 2017 zijn gemeenten verplicht om de begroting ook op basis van verplichte taakvelden te presenteren. Op basis van deze taakvelden kunnen gemeenten hun begrotingscijfers vergelijken met andere gemeenten.

In totaal zijn er 9 hoofdtaakvelden nl:

- 0. Bestuur en Ondersteuning
- 1. Veiligheid
- 2. Verkeer, vervoer en waterstaat
- 3. Economie
- 4. Onderwijs
- 5. Sport, cultuur en recreatie
- 6. Sociaal Domein
- 7. Volksgezondheid en milieu
- 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

5.3.2 Baten en lasten per taakveld

In onderstaand overzicht zijn de 8 hoofdtaakvelden verder verdeeld naar taakvelden.

Hoofdtaakveld	Taakveld	Omschrijving taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0 - Bestuur en Ondersteuning	0.1	Bestuur	2.205		-2.205
	0.2	Burgerzaken	1.079	611	-468
	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	27	16	-11
			258	117	-141
	0.4	Overhead	5.978	173	-5.805
	0.5	Treasury	-191	640	831
	0.61	OZB woningen	37	2.019	1.982
	0.62	OZB niet-woningen	156	1.774	1.619
	0.64	Belastingen overig		43	43
			15	875	860
	0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	134	38.863	38.729
	0.8	Overige baten en lasten	717		-717
			2.490	19	-2.471
	0.10	Mutaties reserves	166	451	285
			364	385	21
			1.177	490	-688
			179	681	502
			161		-161
	0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	327		-327
	Totaal 0 - Bestuur en Ondersteuning			15.277	47.155
1 - Veiligheid	1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.570	96	-1.474
	1.2	Openbare orde en veiligheid		5	5
			461		-461
Totaal 1 - Veiligheid			2.031	101	-1.929
2 - Verkeer, vervoer en waterstaat	2.1	Verkeer en vervoer	468	10	-458
			1.928	195	-1.732
	2.4	Economische havens en waterwegen	63	81	18
	2.5	Openbaar vervoer	69		-69
Totaal 2 - Verkeer, vervoer en waterstaat			2.528	286	-2.242
3 - Economie	3.1	Economische ontwikkeling	563	137	-426
	3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	5.217	5.280	63
	3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	29	-	-29
Totaal 3 - Economie			5.810	5.417	-393
4 - Onderwijs	4.1	Openbaar basisonderwijs	188	34	-154
	4.2	Onderwijshuisvesting	1.004		-1.004
	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	987	300	-687
Totaal 4 - Onderwijs			2.179	334	-1.845
5 - Sport, cultuur en recreatie	5.1	Sportbeleid en activering	440		-440
	5.2	Sportaccommodaties	1.824	941	-883
	5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	172	48	-124
			20		-20
	5.4	Musea	25		-25
	5.5	Cultureel erfgoed	18		-18
	5.6	Media	545	39	-507
17				-17	

Hoofdtakveld	Taakveld	Omschrijving taakveld	Lasten	Baten	Saldo
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	667	360	-307
			2.085	75	-2.010
Totaal 5 - Sport, cultuur en recreatie			5.814	1.463	-4.350
6 - Sociaal domein	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	2.646	133	-2.513
			251		-251
	6.2	Wijkteams	2.522		-2.522
	6.3	Inkomensregelingen	1.882		-1.882
			7.650	6.751	-899
			139		-139
			3		-3
	6.4	Begeleide participatie	2.699		-2.699
	6.5	Arbeidsparticipatie	647		-647
	6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	253		-253
	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	4.361	0	-4.361
	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	3.486		-3.486
	6.81	Geëscaleerde zorg 18+	189	516	327
	6.82	Geëscaleerde zorg 18-	1.363		-1.363
Totaal 6 - Sociaal domein			28.093	7.400	-20.692
7 - Volksgezondheid en milieu	7.1	Volksgezondheid	256		-256
			1		-1
	7.2	Riolering	2.338	2.768	430
	7.3	Afval	2.448	2.725	277
	7.4	Milieubeheer	704		-704
	7.5	Begraafplaatsen en crematoria	331	512	181
Totaal 7 - Volksgezondheid en milieu			6.079	6.005	-74
8 - Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	8.1	Ruimtelijke ordening	525	10	-515
	8.3	Wonen en bouwen	1.119	298	-821
			638	502	-136
	8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-	1.119	1.119
Totaal 8 - Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing			2.283	1.930	-353
Totaal			70.093	70.093	0

5.4 Reserves en voorzieningen

In deze paragraaf is een specificatie opgenomen van alle reserves en voorzieningen per 1 januari 2019 en vervolgens de verwachte ontwikkeling tot en met 2022. Met de mutaties in de jaren is in het programmadeel van de begroting rekening gehouden.

Reserves	Boekwaarde 01-01-2019	Boekwaarde 01-01-2020	Boekwaarde 01-01-2021	Boekwaarde 01-01-2022
Algemene reserve	2.718	3.043	3.988	5.570
Reserve afwikkeling verplichtingen AR	95	95	95	95
Algemene Risicoreserve	3.615	3.615	3.615	3.615
Reserve sociaal domein	542	520	497	475
Reserve kapitaallasten verenigingsverz.geb.	2.213	2.162	2.111	2.059
Reserve kapitaallasten investeringen ec. Nut	6.256	5.881	5.730	5.387
Reserve kapitaallasten nieuw gemeentekantoor	6.083	5.979	5.873	5.767
Reserve kapitaallasten nieuwbouw gemeentewerf	1.774	1.700	1.622	1.541
Reserve kapitaallasten investeringen maatschappelijk nut	1.968	2.499	2.700	2.645
Reserve vervanging materieel PR	339	448	375	553
Reserve vervanging containers	241	319	397	370
Reserve frictiebudget				
reorganisatie/organisatieontwikkeling	312	312	312	312
Reserve egalisatie tarieven afvalstoffenheffing	505	405	305	205
Reserve infra	337	481	631	758
Reserve onderhoud begraafplaats	737	736	736	736
Reserve kleinschalige herontwikkeling	242	192	142	92
Totaal reserves	27.977	28.387	29.129	30.180

Voorzieningen	Boekwaarde 01-01-2019	Boekwaarde 01-01-2020	Boekwaarde 01-01-2021	Boekwaarde 01-01-2022
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's:				
Voorziening spaarverlof ambtenaren	53	53	53	53
Voorziening wachtgeld personeel	315	315	315	315
Voorziening pensioen voormalige wethouders	952	891	829	768
Voorziening liquidatie LDKS	51	51	51	51
Voorziening verlies exploitatie Rivierdijk	35	35	35	35
Voorziening Baanhoek-west	132	132	132	132
Voorziening garantstellingen	160	160	160	160
Voorziening Parkschap de Biesbosch	500	250	0	0
Totaal vrz voor verplichtingen, verliezen en risico's	2.198	1.887	1.575	1.514
Onderhoudsegalisatievoorzieningen:				
Voorziening buitengewoon onderhoud gebouwen GB	-43	-98	-121	-78
Voorziening onderhoud woningen/woonwagens	72	73	70	73
Voorziening onderhoud haven	77	80	14	21
Voorziening onderhoud wegen	520	443	505	568
Voorziening onderhoud ponton waterbus	78	81	85	89
Voorziening onderhoud bruggen	105	169	0	49
Voorziening onderhoud openbare verlichting	147	101	106	110
Totaal vrz onderhoudsegalisatievoorzieningen	956	849	659	832
Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven:				
Voorziening onderh/egal.prod.riolering	3.586	4.804	4.902	4.794
Totaal vrz toekomstige vervangingsinvesteringen	3.586	4.804	4.902	4.794
Totaal voorzieningen	6.740	7.540	7.136	7.140

Overzicht mutaties reserves per programma

	2019		2020		2021		2022	
	Storting	Onttrekking	Storting	Onttrekking	Storting	Onttrekking	Storting	Onttrekking
Programma 1 Sociaal								
Reserve kapitaallasten verenigingsverz gebouw	22.131	72.905	21.623	72.905	21.111	72.905	20.593	72.905
Reserve kapitaallasten investeringen met maatschappelijk nut	0	28.990	0	28.990	0	124.859	0	123.900
Reserve kapitaallasten investeringen ec. nut	0	160.453	0	160.908	0	161.390	0	159.272
Totaal programma 1	22.131	262.348	21.623	262.803	21.111	359.154	20.593	356.077
Programma 2 Economie, arbeidsmarkt en onderwijs								
Reserve infra	213.608	70.000	220.016	70.000	197.377	70.000	194.655	0
Reserve kapitaallasten investeringen ec. nut	0	43.750	0	44.435	0	45.150	0	45.894
Reserve kleinschalige herontwikkeling	0	50.000	0	50.000	0	50.000	0	50.000
Reserve sociaal domein	0	22.250	0	22.250	0	22.250	0	0
Reserve kapitaallasten investeringen met maatschappelijk nut	150.000	268.730	200.000	287.553	200.000	285.200	200.000	282.848
Totaal programma 2	363.608	454.730	420.016	474.237	397.377	472.600	394.655	378.741
Programma 3 Ruimte								
Reserve vervanging containers	108.105	30.000	108.105	30.000	108.105	135.000	108.105	86.000
Reserve kapitaallasten investeringen met maatschappelijk nut	751.165	91.849	751.165	458.799	751.165	623.929	751.165	802.975
Reserve kapitaallasten investeringen ec. nut	30.000	146.032	30.000	118.351	135.000	119.056	86.000	118.038
Reserve kapitaallasten nieuwbouw gemeentewerf	0	51.698	0	52.362	0	53.050	0	53.759
Reserve egalisatie tarieven afvalstoffenheffing	0	100.000	0	100.000	0	100.000	0	100.000
Reserve vervanging materieel PR	288.000	0	288.000	0	288.000	0	288.000	0
Totaal programma 3	1.177.270	419.579	1.177.270	759.511	1.282.270	1.031.036	1.233.270	1.160.772
Programma 4 Bestuur, veiligheid en organisatie								
Reserve kapitaallasten investeringen ec. nut	179.000	295.670	361.000	277.612	110.000	319.377	210.000	316.031
Reserve kapitaallasten nieuwbouw gemeentewerf	0	40.562	0	42.918	0	43.472	0	44.046
Reserve kapitaallasten huisvesting gemeentekantoor	0	165.383	0	165.383	0	165.383	0	165.383
Reserve vervanging materieel PR	0	179.000	0	361.000	0	110.000	0	210.000
Totaal programma 4	179.000	680.615	361.000	846.913	110.000	638.232	210.000	735.460
Programma 5 Financien								
Reserve kapitaallasten investeringen ec. nut	62.558	0	58.815	0	57.300	0	53.873	0
Reserve kapitaallasten huisvesting gemeentekantoor	60.835	0	59.789	0	58.733	0	57.667	0
Reserve kapitaallasten nieuwbouw gemeentewerf	17.742	0	16.997	0	16.214	0	15.411	0
Reserve kapitaallasten investeringen met maatschappelijk nut	19.680	0	24.992	0	27.001	0	26.442	0
Algemene reserve (Begrotingssaldo)	325.108	0	944.646	0	1.582.783	0	922.171	0
Totaal programma 5	485.923	0	1.105.239	0	1.742.031	0	1.075.564	
Generaal totaal	2.227.932	1.817.271	3.085.148	2.343.464	3.552.789	2.501.021	2.934.082	2.631.051

Overzicht structurele vermeerderingen en verminderingen reserves

	2019		2020		2021		2022	
	Vermeerderingen	Verminderen	Vermeerderingen	Verminderen	Vermeerderingen	Verminderen	Vermeerderingen	Verminderen
Reserve kapitaallasten verenigingsverz gebouw	22.131	72.905	21.623	72.905	21.111	72.905	20.593	72.905
Reserve kapitaallasten investeringen ec. nut	271.558	645.904	449.815	601.305	302.300	644.973	349.873	639.235
Reserve kapitaallasten huisvesting gemeentekantoor	60.835	165.383	59.789	165.383	58.733	165.383	57.667	165.383
Reserve kapitaallasten nieuwbouw gemeentewerf	17.742	92.260	16.997	95.280	16.214	96.522	15.411	97.805
Reserve sociaal domein	0	22.250	0	22.250	0	22.250	0	0
Reserve kapitaallasten investeringen met maatschappelijk nut	920.845	389.569	976.157	775.341	978.166	1.033.988	977.607	1.209.723
Reserve vervanging materieel PR	288.000	179.000	288.000	361.000	288.000	110.000	288.000	210.000
Reserve vervanging containers	108.105	30.000	108.105	30.000	108.105	135.000	108.105	86.000
Reserve egalisatie tarieven afvalstoffenheffing	0	100.000	0	100.000	0	100.000	0	100.000
Reserve infra	213.608	70.000	220.016	70.000	197.377	70.000	194.655	0
Reserve kleinschalige herontwikkeling	0	50.000	0	50.000	0	50.000	0	50.000
Totaal	1.902.824	1.817.271	2.140.502	2.343.464	1.970.006	2.501.021	2.011.911	2.631.051

5.5 Meerjareninvesteringsprogramma 2019-2022

Omschrijving	Investeringsbedrag			
	2019	2020	2021	2022
Programma sociaal				
Bronbad De Lockhorst - Vervangen lichtstraat	189.338			
Bronbad De Lockhorst - Coating buitenzwembaden in beton	35.950			
Bronbad De Lockhorst - Vervanging vloer	68.750			
Bronbad De Lockhorst - Vervanging installaties (divers)	19.500	179.825	10.540	
Bronbad De Lockhorst - Vervanging installatie t.b.v. luchtbehandeling		156.750		
Bronbad De lockhorst - Renovatie plafonds		133.260		
Bronbad De Lockhorst - Vervanging vloerafwerking zalen				29.250
Bronbad De Lockhorst - Vervanging zwembadleidingen & afsluiters				9.000
Bronbad De Lockhorst - Vervanging douchekoppen				9.000
De Stoep - Renovatie gevels		226.292		
De Stoep - Vervanging luchtbehandelingsinstallatie		27.538		
De Stoep - Vervanging liftinstallatie		51.788		
De Stoep - Vervanging scorebord				19.421
De Stoep - Vervanging ontruimingsinstallatie				29.796
De Valk - Vervanging warmwaterinstallatie en sanitair (tapwater)	34.880			
De Valk - Vervanging installatie t.b.v. warmteopwekking			13.594	
De Valk - Vervanging dubbele beglazing				14.391
De Valk - Vervanging afzuigventilatoren				10.891
't Craijenest - Vervanging dakbedekking				53.937
't Craijenest - Vervanging luchtverwarming				40.135
Totaal programma sociaal	348.418	775.453	24.134	215.821
Programma economie, arbeidsmarkt en onderwijs				
Aanpassen/asfalteren van het kruispunt Parallelweg/op- en afrit A15 noord	100.000			
Reconstructie kruispunt Parallelweg/op- en afrit A15 noord	250.000			
Totaal programma economie, arbeidsmarkt en onderwijs	350.000	0	0	0
Programma ruimte				
Straatmeubilair en groen t.b.v. herinrichting Rivierdijk (Dijkvisie 2017-2027)	45.000			
Straatmeubilair en groen t.b.v. herinrichting Baanhoek (Dijkvisie 2017-2027)		90.000		
Speelvoorzieningen - Aanpak speelplaatsen	200.000	175.000		
Vervanging huisvuilcontainers	30.000	30.000	30.000	30.000
Vervanging ondergrondse afvalcontainers			105.000	56.000
Vervanging fundering en asfalt Parallelweg (extra deel)	300.000			
Vervanging asfalt deklagen (cf. asfalt OMOP)	251.228	251.228	251.228	251.228
Herstraten Weresteijn-noord (binnenpaden)	322.351			
Herstraten fietspad Stationsweg-noord			184.157	
Herstraten Parallelweg langs Benedenveer	97.915			
Herstraten Vogelbuurt (totaal)	3.188.574	1.594.287	1.594.287	1.594.287
Herstraten Professorenbuurt	581.834	581.834		
Herstraten Baanhoek-oost/Molendijk-west	427.795			
Herstraten Elzenhof				393.522
Herstraten Goeman Borgesiusweg			129.240	
Herstraten Stormrand t/m Hoepel-oost				574.133
Herstraten Rivierenbuurt-zuid			785.548	785.548
Vervanging brug t.b.v. fietspad Stationsweg-noord			118.778	
Vervanging lichtmasten	72.000	68.000	68.000	68.000
Vervanging lichtmastarmaturen	75.000	55.000	55.000	55.000
Aanschaf lichtmasten t.b.v. herinrichting Rivierdijk (Dijkvisie 2017-2027)	268.750			
Aanschaf lichtmasten t.b.v. herinrichting Baanhoek (Dijkvisie 2017-2027)		206.125		
Rioleringsplan - Investerings vervanging riolering	300.000	1.420.000	1.627.000	1.740.000
Totaal programma ruimte	6.160.447	4.471.474	4.948.238	5.547.718

Omschrijving	Investeringsbedrag			
	2019	2020	2021	2022
Programma bestuur, veiligheid en organisatie				
Raadhuis - Vervanging noodverlichting/vluchtwegaanduiding				20.800
Brandweerkazerne - Vervanging airco-unit				10.258
Gemeentewerf - Aanpassing vloer i.v.m. inrijhoogte (2e deel)	40.000			
Gemeentekantoor - Vervanging installaties klimaatbeheersing	209.826	82.000	32.230	
Gemeentekantoor - Vervanging installatie t.b.v. (brand) beveiliging			146.246	
Vervanging Renault (38-NH-GT, wagen bodedienst)	35.000			
Vervanging Transporter PL Toyota (8-VDH-30)	42.000			
Vervanging Transporter PL Toyota (21-VXV-8)	42.000			
Vervanging LM-track	60.000			
Vervanging veegwagen Mitsubishi (9-VDT-90)		40.000		
Vervanging bedrijfswagen WW Mercedes (42-VXK-7)		78.000		
Vervanging bedrijfswagen WW Mercedes (44-VXK-7)		78.000		
Vervanging Trekker 1 John Deere 5720		50.000		
Vervanging Trekker 2 John Deere 5620		50.000		
Grafdelfmachine		65.000		
Vervanging bedrijfswagen Skoda (16-PSF-6)			35.000	
Vervanging bedrijfswagen Skoda (17-PSF-6)			35.000	
Vervanging Opel Vivaro (9-VSP-62)			40.000	
Vervanging Mercedes Sprinter 513 (VG-996-B)				50.000
Vervanging KOKS-Bucher veeg/zuigmachine				160.000
Totaal programma bestuur, veiligheid en organisatie	428.826	443.000	288.476	241.058
Totaal investeringen	7.287.691	5.689.927	5.260.848	6.004.597

Bovenstaand overzicht laat de investeringen zien zoals opgenomen in de Kadernota 2019. Bij de kadernota 2019 is afzonderlijk ingestemd met het voteren van een investeringskrediet in 2019 voor de fietsenstallingen stations Merwedelinglijn (150.000).

5.6 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

bedragen x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Meerjarenraming		
				2020	2021	2022
Treasury	798	743	831	927	950	961
OZB woningen	1.957	1.935	1.982	1.982	1.982	1.982
OZB niet-woningen	1.679	1.585	1.619	1.619	1.619	1.619
Belastingen overig	705	900	903	903	903	158
Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	34.910	36.492	38.729	40.048	41.028	41.994
Totaal	40.048	41.654	44.063	45.478	46.481	46.714

bedragen x € 1.000

Post onvoorzien	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Meerjarenraming		
				2020	2021	2022
Post onvoorzien	-	-61	-61	-61	-61	-61
Totaal	-	-61	-61	-61	-61	-61

5.7 Incidentele baten en lasten

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de in de begroting 2019 opgenomen incidentele baten en lasten.

Bedragen x € 1.000

	2019		2020		2021		2022	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
Programma 1 Diplomazwemmen	235	-	235	-	-	-	-	-
Programma 2 Lokaal minimabeleid 2018-2021	41	-	41	-	41	-	-	-
Programma 3 Invoering omgevingswet	30	-	20	-	-	-	-	-
Programma 3 Van gas los	70	-	70	-	70	-	-	-
Programma 4 Medewerker Tevredenheid onderzoek (MTO)	15	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	391	-	366	-	111	-	-	-

5.8 EMU-saldo

Het begrotingssaldo van een land geeft weer of dat land een overschot of een tekort heeft bij zijn overheidsuitgaven. Om precies te zijn is het EMU-saldo het vorderingensaldo van de totale overheid. Dit betekent dat niet alleen de financiën van de rijksoverheid meetellen voor het EMU-saldo, maar ook die van de decentrale overheden (zoals gemeenten, provincies en waterschappen) en premie-gefinancierde sectoren als de sociale zekerheid en de zorg. Om te voorkomen dat de overheidsfinanciën van EMU-landen ontsporen, is een aantal jaren geleden in het zogenaamde Stabiliteits- en Groeipact afgesproken dat het EMU-tekort maximaal 3% van het BBP mag bedragen. Voor gemeente Sliedrecht is het EMU-saldo als volgt opgebouwd:

Berekening EMU-saldo (bedragen x € 1.000)	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	39	1.077	385	805	1.052	329
Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	2.296	2.066	2.449	2.759	3.073	3.260
Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	3.118	2.075	2.075	2.075	2.075	2.075
Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	3.514	5.463	7.438	5.690	5.261	6.005
Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	1.074	3.682	4.646	2.169	-	-
Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	-	20	362	595	310	2.329
Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	1.907	2.265	995	711	234	668
Berekend EMU-saldo	-1.042	-6.172	-7.808	-2.336	1.015	1.320

5.9 Specificatie overhead

Sinds de invoering van het gewijzigde BBV mogen kosten van overhead niet meer worden opgenomen in de ramingen van de verschillende thema's die Sliedrecht kent in haar begroting. Daarom is de overhead opgenomen als apart thema onder Programma 4 Bestuur, Organisatie en Veiligheid. Overhead betreft alle indirecte kosten welke niet rechtstreeks aan een thema te koppelen is. Het gaat hier om kosten van:

- Financiën, Toezicht en Controle;
- Personeelszaken en organisatie;
- Inkoop;
- Interne en externe communicatie;
- Juridische zaken;
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning;
- Informatievoorziening en automatisering van PIOFACH-systemen;
- Facilitaire zaken en huisvesting (incl. beveiliging);
- Documentaire informatievoorziening (DIV);
- Managementondersteuning primair proces.

bedragen x EUR 1.000

Omschrijving	Bedrag
A. Personeelskosten	2.268
1. Directe- en indirecte loonkosten	1.959
2. Personeel van derden	47
3. Cursussen en seminars	117
4. Secundaire personeelskosten	145
B. Materiële uitgaven	420
1. Facilitaire kosten	42
2. Materieel, voertuigen en gereedschappen	36
3. Schoonmaak, beveiliging, verzekeringen, energie en onderhoud	166
4. Lidmaatschappen en contributies	31
5. Advies- en onderzoekskosten op juridische en personele vraagstukken	116
6. Overig	29
C. Voorzieningen	29
1. Dotatie voorzieningen groot onderhoud eigen huisvesting	29
D. Kapitaallasten	456
1. Kapitaallasten eigen huisvesting	456
E. Bijdrage gemeenschappelijke regelingen	2.805
1. Bijdrage gemeenschappelijke regelingen SCD en OCD	2.805
Totaal lasten Overhead	5.978
F. Vergoedingen	173
1. Huuropbrengsten eigen huisvesting	129
2. Overige vergoedingen eigen huisvesting	44
Totaal baten overhead	173
Totaal overhead	5.805

5.10 Geprognosticeerde balans

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 31-12-17	Begroting 31-12-18	Begroting 31-12-19	Begroting 31-12-20	Begroting 31-12-21	Begroting 31-12-22
Activa						
Vaste activa:						
Immateriële & Materiële vaste activa	59.115	60.333	63.730	68.719	71.650	72.078
- Afschrijvingen	-2.296	-2.066	-2.449	-2.759	-3.073	-3.260
- Investerings	3.514	5.463	7.438	5.690	5.261	6.005
Financiële vaste activa	3.254	3.249	3.244	3.240	3.236	3.232
Totaal Vaste activa	63.587	66.979	71.963	74.890	77.074	78.055
Vlottende activa:						
- Bouwgronden in exploitatie	1.888	4.652	8.066	6.692	5.836	4.393
- Vorderingen	5.168	5.200	4.127	2.703	1.079	856
- Liquide middelen	3	60	60	60	60	60
- Overige vlottende activa	3.706	4.685	2.966	2.000	1.200	600
Totaal Vlottende activa	10.765	14.597	15.219	11.455	8.175	5.909
Totaal activa	74.352	81.576	87.182	86.345	85.249	83.964
Passiva						
Vaste passiva:						
Eigen vermogen:						
Reserves	28.517	27.977	28.387	29.129	30.180	30.484
- Resultaat	963	89	325	944	1.582	922
Voorzieningen	8.580	6.740	7.540	7.136	7.140	6.915
Langlopende leningen	22.680	33.140	37.634	35.143	30.874	28.604
Totaal vaste passiva	60.740	67.946	73.886	72.352	69.776	66.925
Vlottende passiva:						
Kortlopende leningen	7.394	5.972	5.972	5.972	5.972	5.972
Overige kortlopende schulden	1.754	1.750	1.750	2.340	3.250	4.250
Overige vlottende passiva	4.464	5.908	5.574	5.681	6.251	6.817
Totaal vlottende passiva	13.612	13.630	13.296	13.993	15.473	17.039
Totaal passiva	74.352	81.576	87.182	86.345	85.249	83.964